

BÁNYÁSZATI ÉS KOHÁSZATI LAPOK

BÁNYÁSZAT

KŐOLAJ ÉS FÖLDGÁZ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR BÁNYÁSZATI ÉS KOHÁSZATI EGYESÜLET LAPJA
ALAPÍTOTTA PÉCH ANTAL 1868-BAN

JÓ SZERENCSE!

15 éves a Pécsi Bányástörténeti Alapítvány

2017/1. szám

évfolyam

3B

ÜZEMEKET, TECHNOLÓGIÁKAT

TERVEZÜNK, GYÁRTUNK

3B Hungária Kft.

H-8900 Zalaegerszeg,
Wlassics Gyula u. 13.
Tel.: +36 92/549-033
E-mail: info@3bhungaria.hu
www.3bhungaria.hu

Felhívás!

A Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Kara felhívást intéz az Alma Mater egykori hallgatóihoz, akik 1947-ben, 1952-ben, 1957-ben, illetve 1967-ben (70, 65, 60, 50 éve) vették át diplomájukat a Bányamérnöki Karon Sopronban vagy Miskolcon. Kérjük és várjuk jelentkezésüket, hogy részükre, jogosultságuk alapján, **a rubin-, a vas-, a gyémánt-** vagy **az aranyoklevél** kiállítására érdekében szükséges intézkedéseket meg tudjuk kezdeni.

Kérünk minden érintettet, hogy **2017. március 24-ig** jelentkezzen levélben vagy e-mailen a Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Karán. Adja meg nevét, elérhetőségét (lakcím, telefonszám, e-mail cím), illetve az alábbi címre küldje meg oklevelének fénymásolatát, a kiadványban megjelentetni kívánt rövid szakmai életrajzát (maximum egy A4-es oldal, a kiadvány korlátozott terjedelme miatt) és egy darab igazolványképet.

Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Kar
Dékáni Hivatal
3515 Miskolc–Egyetemváros
Telefon: +36/46/565-051
Fax: +36/46/563-465
e-mail: mfkhiv@uni-miskolc.hu
Hudák Éva hivatalvezető

Felhívás

A SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓ 1%-ának FELAJÁNLÁSÁRA

Ezúton is megköszönjük mindazok támogatását, akik 2016-ban személyi jövedelemadójuk 1%-a kedvezményezettjének az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesületet jelölték meg.

Kérjük tagjainkat, hogy 2017-ben 2016. évi adóbevallásukkor is válasszák az 1% kedvezményezettjének az

Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesületet.

A befolyó összeget elsősorban hagyományaink ápolására és arra kívánjuk fordítani, hogy nyugdíjas tagtársaink és az egyetemisták folyamatosan megkaphassák a Bányászati és Kohászati Lapokat.

Közhasznú egyesületünket úgy támogathatják, ha az adóbevallási csomagban található

RENDELKEZŐ NYILATKOZAT A BEFIZETETT ADÓ 1+1 SZÁZALÉKÁRÓL

nyomatvány alsó részét a következőképp töltik ki:

A kedvezményezett adószáma:

1 9 8 1 5 9 1 2 - 2 - 4 1

Elektronikus adóbevallás esetében a fenti eljárást értelemszerűen kérjük követni.

Kérjük, hogy ajánlják ismerőseiknek, munkatársaiknak, barátaiknak is, hogy adóbevallásukban az OMBKE-t jelöljék meg kedvezményezettnek.

Az OMBKE választmánya

A szerkesztőség címe:

Postacím: Tapolca – Pf. 17 – 8301

Bányászat

Podányi Tibor felelős szerkesztő

tel.: +36-30-2955-718

e-mail: bkl.banyaszat@t-online.hu

dr. Csaba József (olvasó szerkesztő)

Kovács Béla (szerkesztő)

A szerkesztő bizottság tagjai:

Bagdy István, Bariczáné Szabó Szilvia,

Bircher Erzsébet, dr. Dovrtel Gusztáv,

Erdélyi Attila, dr. Földessy János,

dr. Gagy Pálffy András, Györfi Géza,

dr. Horn János, Jankovics Bálint,

Kárpáty Erika, dr. Ladányi Gábor,

Livo László, Lois László,

Mara Márta-Éva, dr. Mizser János,

Sóki Imre, dr. Szabó Imre,

dr. Vojuczki Péter

Kőolaj és Földgáz

Dallos Ferencné felelős szerkesztő

tel.: +36-70-385-1149

e-mail: dallosferencne@gmail.com

A szerkesztő bizottság tagjai:

Chován Péter, Csath Béla, Fisch István,

Horváth Csaba, Körösi Tamás,

Molnár Zsolt, dr. Szabó Tibor,

dr. Szunyogh István, dr. Turzó Zoltán,

id. Ósz Árpád

Kiadja:

Országos Magyar Bányászati

és Kohászati Egyesület

1051 Budapest, Október 6. u. 7.

Telefon/fax: 1-201-7337

www.ombkenet.hu

Felelős kiadó: dr. Nagy Lajos

Nyomdai előkészítés:

Tóth Imréné

Nyomda:

Press+Print Nyomda,

Kiskunlacháza

TARTALOM

SOMOSI LÁSZLÓ: Előszó	2
<i>Preface</i>	
SZIRTES BÉLA: A tizenöt éves Pécsi Bányáztörténeti Alapítvány létrejötte és tevékenysége	3
<i>Establishment and activity of the 15 years old Mining Historical Fund of Pécs</i>	
PÁLFY ATTILA: Emlékjel, emlékhely típusok kialakítása, megvalósítása a pécsi kőszénbányászat területén	24
<i>Forming different types of monuments and memorial places of coal mining on the area of Pécs</i>	
SALLAY ÁRPÁD: Az Alapítvány szerepe az uránérc-bányászat emlékjeinek létrehozásában	29
<i>The role of the Fund to accomplish the memorial signs of uranium mining</i>	
RÁBAY OTTÓ: Egy bányász emlékhely születése	34
<i>The birth of a mining monument</i>	
Egyesületi ügyek	40
Köszöntjük Tagtársainkat születésnapjukon	45
Szalamander 2016	46
Borbála-nap 2016	52
Hazai hírek	23, 28, 33, 59
Gyászjelentés	66
Balázs László	66
Dr. Biró József	66
Szabó József	67
Markó Imre	68
Dr. Kránicz Zoltán	68
Büdi Miklós Ferenc	69
Vázsonyi Ferenc	70
Személyi hírek	28
Külföldi hírek	71, 72
Helyreigazítás	51
Emlékezzünk Kovács F. Lajosra	70

Belső tájékoztatásra, kereskedelmi
forgalomba nem kerül

A BKL lapszámok az OMBKE honlapján

– www.ombkenet.hu – elérhetőek.

HU ISSN 2498-8332

Megjelent 2017. január 31.

Előszó

Tisztelt Olvasó!

Másfél évtized múltával örömmel és meglepedettséggel állapíthatjuk meg, hogy a Mecsek Egyesület a hajdani nehéz időkben jól tette, hogy megalapította a *Pécsi Bányástörténeti Alapítványt*. Az Alapítvány tevékenysége igazolta létrehozását, alapítóit, támogatóit, a pécsi szén- és uránbányászat jogutódait és a bányász társadalom, valamint a város hagyománytisztelő polgárainak elvárásait.

A több mint 250 éves *mecseki kőszénbányászat* és a több mint 50 éves *uránércbányászat* különleges szakmai kultúrát hagyott maga mögött az ezredforduló környéki bányabezárások kényszerű megvalósulása emlékeként.

Hogy ma mégis, hiteles forrásokból feleleveníthetjük múltunk jelentős ipartörténeti emlékeit, hogy bemutathatjuk az utókornak a helyi bányamedencék megőrzött, jelölt és megírt emlékeit, az jelentős részben a létrejöttének *15 éves évfordulóját* ünneplő Pécsi Bányástörténeti Alapítványnak, mint civil szervezetnek köszönhető. Fáradhatatlan munkájuk eredményét olvashatjuk és láthatjuk a Bányászati és Kohászati Lapok Bányászat – Kőolaj és Földgáz most megjelenő számában.

A leírtak nem csak érdekes olvasmányt jelentenek, hanem szinte teljes körű képet adnak a mecseki bányászati múlttól. Az emlékezés horizontjának kitérítésével, közérthetővé tételével pedig azok számára nyújt sok érdekes ismeretet, akik nem kellő mélységben ismerik a mecseki kőszén- és uránbányászatot. Legfontosabb erényük, hogy hitelesek, mert végigjártak egy hosszú, bányász szakmai életutat. És éppen ez a belső látásmód az, amely nélkülözhetetlenné teszi munkájukat.

Az Alapítvány sokrétű, megbecsülést érdemlő munkája üzenet a jelen bányászat emlékei iránt érdeklődő emberének, de üzenet az utókornak a bányamunka nehézségeinek megismerését illetően az *emlékhe-lyek megjelölésével*, a szép bányászahagyományok fel-

idézésével. Nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a bányászat városunkban a velünk élő történelem része – még ha csak az Alapítványnak a *közterületek bányász elnevezése* vagy a *bányászat jeles személyeiről történő utca elnevezések* érdekében kifejtett munkáját is említjük.

Külön becsülendő, hogy az Alapítvány tagjai, több évtizedes bányamunka után – idős koruk ellenére – társadalmi munkával fontosnak tartják a méltó emlékek állítását, hogy tegyenek környezetük múltbéli értékeinek tisztos feldolgozása, bemutatása érdekében.

Aki elmélyed a jelen lapszám írásainak figyelmes olvasásában, érezheti a 15 esztendő hatalmas, hiánypótló munkáját, átélheti azt a hitvallást, amely a közeli múlt újbóli átélését is jelenti.

Az Alapítvány tevékenységében az eltelt 15 év számadatai önmagukért beszélnek. A mecseki szén- és uránbányászat emlékeinek megjelölése, a bányászéletről bemutató új szellemi alkotások (pl. a világviszonylatban is egyedüli *bányász toronyzene* hálózat), a *szakirodalmi és könyvkiadói tevékenység* bátran mondhatjuk, hogy egyedülálló módon állítanak emléket e kemény szakma szépségének, hagyományainak. Az igényes munkájuk által felvázolt, a bányászat egészére vonatkozó múltbéli kép jól mutatja azt az emberi tartást is, amely a bányászokra jellemző volt.

Nem vitás, hogy a 15 év munkája értékálló szakmai, tudományos, kulturális és közéleti szempontból egyaránt.

E különkiadásban megjelentetett írásokat jó szívvel ajánlom mindazoknak, akiket érdekel a mecseki kőszén- és uránbányászat múltja és az a tevékenység, amellyel az alapítvány értékes közléseivel szolgál a múlt értékeit keresők számára.

Tanulságos olvasást kívánok, úgy is mint az alapító Mecsek Egyesület hajdan volt elnöke.

Jó szerencsét!

Somosi László
okl. gépészmérnök,
ny. elnök vezérigazgató

A pécsi szénmedence látképe a 19. század végén

A pécsi szénmedence látképe a 20. század közepén

A tizenöt éves Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány létrejötte és tevékenysége

SZIRTES BÉLA okl. bányamérnök

Alapításunk 15. évfordulója alkalmával 15 évünk munkájáról számolunk be. Alapítványunk a pécsi szénbányászat és az uránércbányászat hátrahagyott emlékeit próbálja megőrizni. A szénbányászat 250 éve és az uránércbányászat közel 50 éve sok-sok nyomot hagyott a Mecsekben, és ezekből anyagi és fizikai-szellemi lehetőségeink korlátain belül bemutatjuk, mit értünk el. Bízunk benne, hogy támogatóink segítségével munkánkat folytatni tudjuk.

Bevezetés

Alapítványunk megalakulásáról és tízéves munkájáról a Bányászati és Kohászati Lapok Bányászat korábbi számaiban tájékoztatást adtunk már tisztelt Olvasóinknak. (136. évf. 2003/3. szám /p. 230-235./ és 145. évf. 2012/1. szám /p. 29-33./). Alapításunk 15. évfordulója és tizenöt évünk munkája azonban megítélésünk szerint indokolja, sőt kötelességünké teszi elmondani azt, ami egyrészt utolsó jelentkezésünk óta történt, másrészt beszélni arról, amiről eddig e témában még nem volt szó. Ügyelnünk kell azonban most arra, hogy felesleges ismétlésekbe ne bocsátkozzunk, mégis írásunk logikus, teljes és kerek legyen.

Ismert, hogy 2001-ben alakult meg alapítványunk, de az kevésbé, hogy Pécsen és a Mecsekben az első helyi alapítású, önálló jogi személyiségű bányász civil szervezet volt, amely céljában és szervezeti felépítésében egyaránt képviselte és mindmáig képviseli a pécs-mecseki régió életében nemrég még döntő szerepet betöltő, nagy múltú és gazdag hagyományú szénbányászatot, valamint a rövid életű, de jelentős műszaki teljesítményű és gazdasági súlyú uránbányászatot. A bányász értelmiséget tömörítő OMBKE¹ helyi csoportjai ugyanis korábban az országos egyesület keretében külön-külön önállóan alakultak meg és a rendszerváltásig egymással párhuzamosan működtek. A PBTA²-t létrehozó, abban tevékenykedő személyek ugyanakkor valamennyien többszörösen kitüntetett régi tagjai az OMBKE-nek, a két helyi szervezet ezért is szimbiózisban működik.

Előzmények

A bányászat helyzete

2000. januárban befejezte működését a Mecsek utolsó mélyműveléses bányüzeme, a komlói Zobák-bánya, miután 1993. szeptemberben a pécsi kőszénbányászat, 1997. szeptemberben az uránércbányászat megszűnt működni. Ezzel vége szakadt egy két és fél

évszázados termelési kultúrának, melynek nem volt társa sem e hazában, sem a nagyvilágban. E mesteriséget évszázadokon át tanulták elődeink, és tanultuk magunk is, de teljesen nem sajátítottuk el soha. Pedig a tandíj nagyon drága volt, sok ezer bányász veritéke, sok száz élete. Eredménye azonban – a Mecseki Központi Szén- és Uránbányászati Emlékmű felirata szerint is – a bányásznak „házat, hazát, kenyeret; a városnak, a megyének, az országnak gazdagodást, fejlődést” biztosított.

E heroikus történet részleteiről, emlékeiről a bányabezárások idején a társadalmi tudatban nagyon kevés élt. Az 1910 előtti évek műszaki történetéről, az alkotó személyekről nagyon keveset tudtunk. Szinte úgy tűnt, mintha az 1913-1927 között megalósult ún. Jičinský-féle rekonstrukció előzmény nélküli lett volna. Egy érdeklődő szakmai kör ismerhette ugyan *Babics Andrásnak* – a mecseki bányászat története elvülhetetlen érdemű kutatójának – munkáit, de ezek az ismeretek egyrészt csak nagyon szűk társadalmi réteghez jutottak el, másrészt a történetnek messze nem a teljes vertikumát tartalmazzák, és főleg nem úgy, hogy az alkalmas a széles társadalom megszólítására és az emlékek felidézésére, megőrzésére. Az uránérc-kitermelés körül – szinte a teljes élettartama alatt – fennállt nagyfokú titkosság tovább fokozta a társadalomban a bányászatról szóló ismeretek hiányát.

A Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány hitvallásává vált ezért a bányász társadalmi emlékezés horizontjának kitágítása: a műszaki ismeretek és a történet nagyobb mélységű és hiteles, közérthető terjesztése, a teljes időhorizont megismertetése, valamint marandó és ismételt figyelemfelkeltő, tiszteletadó alkotások létrehozása és működtetése révén.

Mivel foglalkozzék az Alapítvány?

Az alapítvány szükségességét felismerő „alapító atyáknak”, *Somosi László, dr. Göndöcs István és Benkovics István* vezérigazgatóknak, a közelmúltban el-

¹ Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület

² Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány

hunyt, örök érdemű *dr. Újvári Jenő* alpolgármesternek, valamint e sorok írójának döntenie kellett, hogy a szén- és uránbányászat történetének mely szegmensével foglalkozzék az alapítvány, és mellyel nem. A teljes mecseki szénterületnek és az uránbányászatnak minden történeti rétegével foglalkozni energiát, tudást, kapacitást meghaladó felelőtlen vállalkozás lett volna. Az alapítvány tevékenysége alapvetően csak 8-10 – aktív életpályájukat befejező – bányamérnök önkéntes társadalmi munkájára épülhetett. Szűkíteni kellett ezért térben és mélységben a tevékenységi területet (lehetőséget adva ezzel is más hasonló kezdeményezéseknek).

A mecseki kőszén-előfordulás termelésbe vont területe – az 1963-ban történt szervezeti egyesítés ellenére is – mindig is három külön történet. A Pécs környéki, a Komló környéki és az észak-mecseki alsó liász kőszénterület kutatástörténete, kezdetei, tulajdonviszonyai, tektonikai adottságai, a termelés felfutása, mértéke, a bányaveszélyek és jelentkezésük időpontja, az alkalmazott művelési technológiák, a munkaerő háttere, összetétele, a műszaki szemlélete és annak kialakulása stb. a három területen nagymértékben más-más képet mutatott.

Nem szorul magyarázatra, hogy a mecseki uránércbányászat mindezekben és más területeken is önálló történet. A mecseki uránércbányászatot az 1953-ban kezdődött sikeres kutatások alapozták meg. Az 1955-ben kezdődött bányászati tevékenységet a kapacitás gyors felfuttatása és az eltérő technológia különböztette meg a szénbányásztól.

Az „alapító atyák” arra a döntésre jutottak, hogy fentieket figyelembe véve a létrehozandó alapítvány a Pécs környéki szén- és uránbányászattal foglalkozzék, de igény és lehetőség esetén ne zárkózzék el a teljes mecseki medence egyes programjaiba való bekapcsolódástól sem.

A múlt lezárása és a jövő

A 20. század utolsó évtizedeiben a régió – korábban felívelő és szárnyaló – bányászatát számtalan külső és belső okból eredően nagy megrázkódtatások érték, a tevékenység mélyrepülésbe kezdett. Bányauzemeink egymást követően szüntették meg a termelést, okozva a térségben számtalan téren (foglalkoztatás, lakókörnyezet, rozsdaozvetet kialakulása, kultúra, városi sport stb.) részben máig ható depressziót. Az ezredfordulóhoz érve már nagyrészt lélekben is feladtuk a bányászatunk jövőjéért folytatott reménytelen küzdelmet, és az új jövő építésére koncentráltunk, mert – egy barátom szavai szerint – akkor „az emberek még hitték abban, amit csináltak”. Mi is hittünk. Lelkesen elkezdtük a bányászat feleslegessé váló emberi és tárgyi eszközeinek hasznosítására vonatkozó erőfeszítéseinket. Drótszeggyártástól, fűnyírógyártáson, alumí-

niumhulladék feldolgozáson, gumiabroncs-feldolgozáson és sok minden más on keresztül egész aranyékszer-gyártásig próbálkoztunk. Nem sok eredményel.

Ezzel egyidejűleg és párhuzamosan elkezdődött egy múlt felé fordulás is. A régiónak a bányászat nélkül kellett (volna) megfogalmaznia önmagát. A múlt lezárása, a megőrzendő értékek összegyűjtése, értékelése pedig fontos része az új útkeresésnek.

Részben ellentmond ennek a társadalmi igénynek és kötelezettségnek az, ami a valóságban lejátszódott. „A mecseki bányászat visszafejlesztése, a fenntartás terhei, a vállalatok felszámolása 1993-ban a Mecseki Bányászati Múzeum tevékenységének megszüntetéséhez, ... a múzeum anyagának – akkor rövid, átmenetinek látszó időre – becsomagolásához és az ... üzemek különböző tároló helyein történő elhelyezéséhez, az anyag egy részének tönkremeneteléhez, illetve eltűnéséhez vezetett. Eláztak 100-150 éves térképek, eltűnt pl. a Starke-Kammerer kisteodolit (1860) pótolhatatlan távcsöve, ... a bányászat és a rokon földtudományok témáit tartalmazó motívum bélyeggyűjtemény stb.”³

E vonatkozásban szerencsésebb volt a múzeumi anyag uránbányászatot bemutató része, amely teljes egészében a kővágószőlősi régi iskolában kapott helyet, ahol a mai napig önállóan működik.

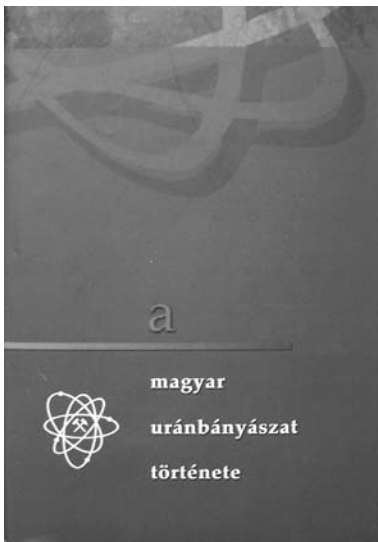
A múzeum és az állandó föld alatti kiállítása létrejöttek, tündöklésének és történetének rögzös útjáról az idézett műben megismerkedhetünk annak tudatában, hogy kálváriájának napjainkban újabb stációjához érkezünk: a föld alatti kiállítás gombás fertőzés miatt bizonytalan időre történt bezárásához.

1. kép: *A mecseki kőszénbányászat monográfiája*

Akkor, amikor a mecseki bányászat jeles emlékeit őrző Bányászati Múzeum már szintén megszűnt létezni, két szakirodalmi mű jelezte a múlt szakszerű és tiszteletadó lezárásának és az emlékmegőrzés hosszú útjának kezdeteit: 1993-ban *A mecseki kőszénbányászat* (1. kép), majd később, 2001-ben, *A magyar uránbányászat története* című monográfiák jelentek meg (2. kép).

³Mendly Lajos: A Mecseki Bányászati Múzeum, Pécsi Szemle, 2004. tél

2. kép: A magyar uránbányászat története

E műveket nem történészek írták. A könyv készítői mind a mecseki szén- és uránbányászat elismert művelői voltak az elmúlt évtizedekben, ezért a megírtakat „megélt történetként” tudták megjeleníteni, és az utókor számára szakmai hitelességgel, tárgyilagosan megőrizni. Ezzel az utolsó pillanatban megmentették a szén- és uránbányászattal

kapcsolatos legfontosabb adatokat, eseményeket, az akkor még a fejekben élő ismeretek nagy részét.

Ezzel nem csak szakszerűen rögzítették az utókor számára hazánk két megszűnő termelési kultúrájának képét, lényegét, hanem elindítottak egy folyamatot is: Nem elég dokumentálni az elmúlt szakma mibenlétét, hanem a mai és eljövendő társadalom lehetőleg széles körének figyelmét is folyamatosan, ismételten, ha lehet el nem múlóan emlékeztetni kell annak helyszínére, eseményeire, jelentőségére, eredményeire és bányász elődeink tevékenységére.

A bányászat történeti alapítvány felé (Prealapítványi időszak)

A 20. század utolsó éveiben több egyéni kezdeményezés történt a fentiek jegyében és érdekében. E lépések személyekhez, eseményekhez kötöttek mind a kezdeményezők, mind a végrehajtók, mind a támogatók vonatkozásában, és visszatekintve ezt az útkeresés időszakának is nevezhetjük a bányák istencsapásszerű, sokak számára hihetetlen, felfoghatatlan bezárását követően, iránykeresésnek a szakmai múltunk emlékeinek megőrzése, szakmánk és elődeink iránti tiszteletadás módjainak megtalálásában.

Tanulmányok, pályázatok

1996-ban a *Kútforrás Kft.* elkészítette a *Megszűnt*

Mecseki Szénbányák Létesítményeinek Katasztere elnevezésű, több kötetes felmérő tanulmányt.⁴ E nagy ívű munka kincsháza a bezárt bányáüzemek adatainak, dokumentumainak. A tanulmánykötetek értékes, pótolhatatlan, máshol már fel nem lelhető információkat tartalmaznak, amelyek méltóak és fontosak lennének, lehetnek a későbbi korok bármilyen kutatási vagy gazdasági tevékenysége számára.⁵

A *Kútforrás Kft.*⁶ vezetője 1996-ban javasolta a Széchenyi aknai épületek ipari emlékként való hasznosítását, valamint a külfejtési tájrendezés során a bányászati emlékhelyek jelképes helyreállítását, illetve megjelölését úgy, hogy az bányászati emlékpark formájában illeszkedjen a külfejtés tájrendezési tervéhez, segítse elő a terület idegenforgalmi, környezetvédelmi érdekeinek érvényesítését, és alkalmazkodjon Pécs város városrendezési tervéhez. Pécs Közgyűlése Város- és Környezetfejlesztési Bizottsága állást foglalt az emlékparkra vonatkozó elképzelés egyetértő támogatásáról.

Az OMBKE kiadásában 1996-ban megjelent *A magyar bányászat évezredes története* c. 3 kötetes, országos összefogással készült, impozáns alkotás. A II. kötet p. 268-337. *A mecseki feketekőszén-bányászat fejezet* megírásához „A mecseki feketekőszén-bányászat története” címet viselő 170 oldalas tanulmány elkészítésével járultunk hozzá.⁷

A Széchenyi aknai műemléképületek hasznosítására bányászati bemutatóhely, dokumentációs központ, múzeum, kulturális és szórakoztató központ létesítésére 1997-ben megvalósíthatósági tanulmányt és pályázatot készített a *Kútforrás Kft.* „a még meglévő mecseki bányászati értékek további romlásának megállítására, megmentésükre a ... bemutatás, hasznosítás érdekében. ... A bányászati bemutató és múzeum kialakítási és fenntartási költségeinek előteremtését ... más funkciók megteremtésével, a múzeummal és kiállítással szerves egységben megvalósuló és működő Környezetvédelmi Expóval (a néhai *Bachmann Zoltán* Kossuth-díjas építész terve alapján) szándékoztak megvalósítani...”⁸

A *Szirtes Béla* és *Mendly Lajos* által szerkesztett és tíz fő⁹ által írt alapozó tanulmány szerint:

- El kell végezni az építészeti felújítási munkákat a Széchenyi aknai építészeti emlék értékű épület-együttesen (aknatorony, aknaház, kompresszorház és kiszolgáló épületek).
- Össze kell gyűjteni a mecseki kőszénbányászatban használt gépeket, berendezéseket, műszereket, tech-

⁴ A Pécs-környéki és Észak-mecseki szénbányák füzetein kívül a pécsújhegyi kiszolgáló üzem és Hidasbánya külön füzettel szerepelnek benne. A komlói bányáüzem adatai viszont a kataszterben nem szerepelnek, mivel az üzem, a PERT keretében, még működött.

⁵ a szerzői példányokat Alapítványunk őrzi

⁶ A kft.-vel gyakorlatilag azonos személyi bázison jött létre később az alapítvány: *Szirtes Béla, Sallay Árpád, Pálffy Attila, Mendly Lajos* és mások

⁷ Szerkesztette és írta: *Pálffy Attila és Szirtes Béla*; írta még: *Dr. Ács Zoltán, dr. Koncsag Károly, Mester József, Solymosi Franciska, Tiszai László*

⁸ *Mendly Lajos* i.m

⁹ Szerkesztette: *Mendly L. és Szirtes B.* Szerzők: *Arató József, Bachmann Bálint, dr. Bachmann Zoltán, Halmai Csaba, dr. Huszár Zoltán, Horváth László, Jáger József, Mendly Lajos, Süttő Imre, Szirtes Béla*

- nológiákat, amelyek még fellelhetőek és bemutatásra érdemesek. E tárgyakat összegyűjtve, megfelelő zárt helyen szakszerűen, állapotukat biztosítva kell megőrizni a későbbi bemutatathatóságuk érdekében. (98 gép-berendezés összegyűjtésére, bemutatására tett javaslatot a tanulmány, feltüntetve többek között az akkori tárolási helyüket, állapotukat, a javasolt ideiglenes tárolási és a végleges helyüket.)
- A Mecseki Bányászati Múzeum anyaga gyors pusztulásának megakadályozása érdekében a tárgyak és dokumentációk állagmegőrző konzerválását, részben restaurálását el kell végezni, és biztosítani kell a szakszerű raktározását.
 - Bemutatja az épületegyüttesben és környezetében kialakítandó bányászattörténeti bemutató, kiállító és múzeumi együttes megvalósítási lehetőségét, (aknaszállítás, bányagépek szabadtéri bemutatása, és a széntermelési technológiák, népes kisvasúti állomás, kompresszorház, bányavíztelenítés, egyedi gépek és egyéb eszközök kiállítása, gázlecsapolás, brikettgyártás), valamint a bányászattörténeti múzeummal szerves egységben kialakítandó környezetvédelmi expo ötletét. Szerepel a javaslatban egy bányászati panteon létesítése is.

A pályázat 1998-ban elnyerte a Környezetvédelmi Minisztérium 14 M Ft-os támogatását, de a vállalat nem tudta hozzáadni a korábban vállalt önrészt, ezért a tervezett program nem valósulhatott meg.

Az 1996-ban a hagyományos Borbála-napi bányász szakestélyen elhangzott javaslat alapján Pécs városa sok jelentős szakemberének és intézményének bevonásával egy nagyon részletes megvalósíthatósági tanulmány készült egy nagyszabású bányászati emlékpark létrehozására a megszűnő pécsbányai szén kulfejtés helyén, 1998-ban (3. kép).

3. kép: A Karolina kulfejtés az 1990-es években

A tanulmány tudományos megalapozására a Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara anyagi háttérrel biztosított a bányászattörténeti kutatás folytatására: *Bányászattörténeti kutatás a pécsbányatelepi emlékpark elkészítését célzó megvalósíthatósági tanulmány részére. Zárójelentés*¹⁰ Ennek során megvizsgálásra kerültek:

- A Baranya Megyei Levéltárban őrzött *Berks Péter* és *Babics András* hagyatékok.
- A Baranya Megyei Könyvtárban tárolt korabeli szénbányászattal foglalkozó sajtóközlemények.
- Az időszakra vonatkozó népszámlálási adatok, közlemények.
- Az Első cs. és k. szab. Dunagőzhajózási Társaság (DGT/DDSG) éves termelési jelentéseinek a Mecseki Bányászati Múzeum iratanyagaiban fellelhető részei.
- Végül az Országos Geológiai Szolgálat budapesti központjában a geológiai és geofizikai adattár, földtani térképtár, földtani szakkönyvtár mecseki vonatkozású dokumentumai.

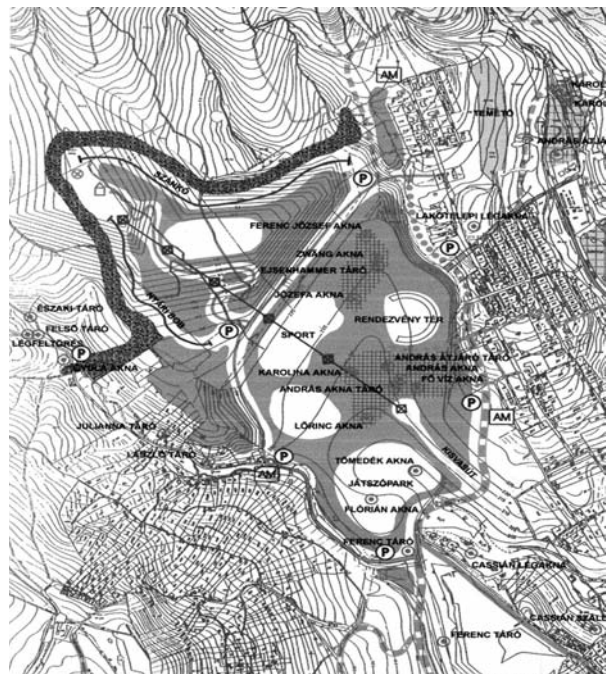
1998 februárja ezáltal megteremtődtek a tanulmány kidolgozásának feltételei, de ez a kutatás ösztönzően hatott a későbbi alapítványi munkára is.

4. kép: Emlékpark tanulmány borítólapja

A *Szénbányászat Emlékhelyei Pécsbányán Idegenforgalmi Emlékpark* címen a Kútforrás Kft. kiadásában 1998-ban közreadott mű kiindulási pontja, gondolatébresztője, kezdeményezője, hivatkozási alapja lett a később történeteknek, és a folyamat elvezetett az alapítvány létrejöttéhez. Indokoltnak tartom ezért részletesebb bemutatását.¹¹ (4., 5. kép)

Noha a kezdeményező szerkesztők-

5. kép: Az Emlékpark helyszínrajza

¹⁰ Szirtes B., Huszár Z., Mendly L., Pálfy A. Kézirat, Pécs, 1997.

¹¹ A borítókép Rétfalvi Sándor szobrászművész terve

szerzők szakmai pályájukat nemrég befejezett bányamérnökök, a téma fontosságát, jelentőségét illusztrálva és megértve, a tanulmány készítésében jelentős részt vállalva közreműködött Kossuth-díjas építész tanszékvezető tanár, a Környezetvédelmi Kft. szakértő ügyvezetője, az Idegenforgalmi Kht. ügyvezető igazgatója, történész-muzeológus, városrendező építésmérnök tanszékvezető tanár és okl. geológus.

A tanulmány 112 oldalon és 7 mellékleten 55 csatolt ábrával, 17 csatolt táblázattal, 5 főfejezetben tárgyalja az emlékpark megvalósításának történeti és tudományos alapjait, az emlékpark kialakítását, települési kapcsolatait és természeti adottságait, az emlékparkot, mint városi szabadidő parkot, és ismerteti a hazai és külföldi példákat. Az összefoglaló és javaslatokat tevő fejezetrész 8. pontja szerint: „Az emlékpark megvalósításának és működtetésének legcélszerűbb szervezeti formája ... egy alapítvány...”.

Különös súllyal felhívni e tanulmányra a figyelmet egyrészt azért indokolt, mert ennek eredőjeként jött létre – az alábbiakban tárgyalt módon – három év múlva a Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány, másrészt a benne foglaltak jelentős része – a külfejtési bányagödör rekultivációjának itt nem részletezhető okokból származó sok éves elmaradása miatt – máig nem vesztette el aktualitását.

Kiállítások

Még 1997-ben nagyszabású időszaki kiállítás nyílt – ugyanezen szervezet keretében, a Várostörténeti Múzeumban – *Képek a pécsi szénbányászat történetéből, 70 éve avatták föl a gróf Széchenyi István aknát* címmel (6. kép).

6. kép: Meghívó, 70 éve avatták föl a gr. Széchenyi István aknát

2000-ben, folytatva a „Képek a pécsi szénbányászat történetéből sorozatot”, megnyílt a *75 éve szentelték föl Szent István aknát* kiállítás a Mecseki Bányavagyon-hasznosító Rt. székházában, majd 2001-ben a Várostörténeti Múzeumban (7. kép).

7. kép: Meghívó, 75 éve szentelték föl a Szent István aknát

2001-ben kiállítás nyílt az akkor „alvó” Mecseki Bányászati Múzeum megmaradt, a Kútforrás Kft. által rendezett anyagából a Mecseki Bányavagyon-hasznosító Rt. nagytermében, és 2003-ban megrendezték kiállításukat a vasasi bányászotthonban Vasasbánya történetéről.

Rendezvények, kiadványok

Szén – Lugosi László fényképei: A bevezetőt, a kommentárokat és a képaláírásokat írta Szirtes Béla¹² 1995. Kép-Árnyék, 85 old.

Nem szól már a klopacska Vasasi bányász emlékek: Szerkesztették: Göndöcsné Batai Rozsi, Szirtes Béla, Szirtes Gábor, 2000. Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, 162 old.

Kezdeményező és meghatározó szerepet vállalt a nevezett kft. a 2000-ben Komlón megrendezett, kétnapos, *Búcsúzik a mecseki szénbányászat* című országos szakmai konferencián, és az ehhez csatlakozó könyvek megírásában, szerkesztésében. A két napos konferencián 29 szakmai előadás hangzott el helyi és jeles országos, részben valamikori mecseki szakemberek részéről. Az ország többi szénmedencéjéből és a fővárosból érkező nagyszámú résztvevő könyveket,

8. kép: A konferencia kiadványai

¹² A Kútforrás Kft. ügyvezetője

emléklakettet és mecseki relikviákat vihetett magával emlékül és mások okulására. Az előadások szerkesztett kiadványát az érintettek postán kapták meg. A konferencia kiadványai (8. kép):

- Mecseki Bányász Zsargonszótár, szerkesztette: Szirtes Béla,¹³ 2000. Pécsi Erőmű Rt. 51 old.
- Búcsúzik a Mecseki Szénbányászat, szerkesztette: Szirtes Béla,¹⁴ 2001. Pécsi Erőmű Rt. 336 old.

A Széchenyi-akna vasbeton aknatornyát az Országos Műemlékvédelmi Hivatal – több mecseki szénbányaüzemi épülettel együtt – műemlékké nyilvánította. Ezen épületek sorsa ezzel azonban egyáltalán nem rendeződött, sőt! Legtöbbjük állapota rohamosan romlott, és ma már nagyon rossz állapotba került, és van,

9. kép: A gróf Széchenyi István akna

amit már le is bontottak. A '90-es évek végén a bányász illetékesek még optimisták voltak. Ennek jegyében készített a fenti kft. pályázati tanulmányt „A Széchenyi aknai műemlék torony építészeti állagmegmentése” céljából. Pályázaton a bányavállalat pénzt nyert a felújításra, de a saját forrás hozzájárulás hiánya miatt nem valósult meg, és ma is romlik a rendkívüli értékű műemlék. (9. kép)

Az András aknai utolsó vasszerkezetű torony megmentésére és új helyen való felállítására is pályázat készült, de csak a lebontás valósult meg. A toronyszerkezet Komlóra került, sorsa ismeretlen.

Javaslat készült a Szent István aknai épületegyüttes hasznosítására és a műemlék akna-torony megőrzésére is. (10. kép)

Műemlékvédelem

Részben a Kútforrás Kft. fent ismertetett munkái, kezdeményező és aktív közreműködése, részben Bachman Zoltán és Hübner Máttyás, valamint mások építészeti értékvizsgálatai¹⁵ alapján az Országos Műemlékvédelmi Hivatal műemlékvédelmi javaslatot kezdeményezett 1999-ben, amelyet 2001. január 19-én véglegesített. Ennek következtében a hivatal 2001-

10. kép: A Szt. István akna fénykorában esti fényben

ben hozott határozatával ideiglenes műemléki védelem alá helyezte az alábbi épületeket:

Széchenyi akna	Bányaház-iroda-fürdő (1923)
	Aknatorony és gépház (1928)
	Szentőrő épület (1920)
	Kompresszorház, kapcsolóház (1923)
	Műhely (1906)
István akna	Bányaház-iroda-fürdő (1923)
	Aknatorony és gépház (1922)
	Kompresszorház, kapcsolóház (1925)
Vasas, Petőfi akna	Gépház (1914)
Pécsújhegy	Erőmű (1914)
	Központi iroda (1914)
	Mozdonyszín és műhely (1914)

A határozat ellen az érintettek azonnal fellebbezést terjesztettek elő. A zaklatott és végül is nagyrészt hatástalan (2005-től) műemléki védelem „eredményeként” a műemlékértékű épületek mai állapota lesújtó. 2016-ban felrobbantották a védelem alól felszabadított, felújított pécsújhegyi erőmű épületét. (11. kép)

11. kép: A felrobbantott pécsújhegyi erőmű képe a 20. sz. elején

¹³ Sík Lajos, Ónozó Lajos és dr. Szeőke Imre gyűjteményének felhasználásával, német nyelvi lektor: Szalainé Wéber Mária

¹⁴ Előadók: Somosi László, Móró Mária Anna, Szirtes Béla, Mendly Lajos, Kovács János, Vedródi Antal, dr. Krisztián Béla, Reszler Zoltán, Lafferton Győző, dr. Némédi Varga Zoltán, Kovács Endre, dr. Ács Zoltán, Balás László, Szilas László, Csethe András, Várbiro Gábor, Jáger József, Süttő Imre, Vass István, dr. Tamásy István, dr. Nyers József, dr. Szűcs István, dr. Bánhegyi Mihály, dr. Vékény Henrik, Gombos Andor, Huszár Zoltán, dr. Turza István, dr. Bezerédy Győző, Major Géza, dr. Göndöcs István

¹⁵ Bachmann Zoltán – Bachmann Bálint – Csonka Károly: A pécsbányai Széchenyi-akna emlékértékű épületegyüttesének hasznosítása – bányászati múzeum és környezetvédelmi expo. Programterv. Pécs, 1997.

Hübner Máttyás: A mecseki szénbányászat és vasércbányászat építészeti értékelése. Vizsgálat

Mátrabérci Zsolt: Pécsbánya. Egy bányászfalu múltja, jelene és jövője. Szakdolgozat. Konzulens: Hübner Máttyás, Horváth Magdolna

Katasztrófálisan leromlottak az István aknai műemléki védelem alatt álló épületek. A felügyelet nélkül, gazdátlanul álló épületek a természet erői által leromlott, az emberi barbárság által kiraboltt, nagyrészt értéküket veszített, helyenként életveszélyes épületegyüttest képeznek. Sorsuk ismeretlen. Vasason és Pécsbányán van gazdájuk a ma is védelem alatt álló létesítményeknek, aki fenntartja a használatban lévő épületeket (a Széchenyi aknai bányaházat, műhelyt), és erejéhez képest javítgatja, vagy legalább őrzi az üresen állókat (aknatornyot, légsűrítő és transzformátor gépházat).

Összegezve: a helyzet végtelenül szomorú!

Folyóirati publikációk

1998-tól kezdődően, azért, hogy a – Pécs város életét hajdan alapvetően befolyásoló, érdekes és hiánypótló – bányászati ismeretek az érdeklődő lakosság széles köréhez eljussanak, a kft. – a majdani alapítvány tagjai – megragadták a negyedévente megjelenő Pécsi Szemle város történeti folyóirat oldalain történő publikálás lehetőségét. Kihívást jelentett a szerzőknek, többségükben gyakorló bányász szakembereknek, hogy a folyóirat színvonalához illően, hitelesen, szakszerűen, de az átlagos pécsi értelmiségi számára is érthetően és érdeklődését felkeltően kellett megfogalmazni, megjeleníteni a számukra legtöbbször idegen bányászati leírásokat. 1998-2001 között 18 dolgozat látott a lap hasábjain napvilágot. A publikálások hasonló intenzitással folytatódtak az alapítvány életében is a Pécsi Szemle 2012-ben történt sajnálatos megszűnéséig. (Lásd később az ezzel kapcsolatos különnyomatok bemutatását és tartalmukat).

Az alapítvány létrejöttét megelőző időszak (1996-2000) tanulságai

A 250 éves mecseki szén- és uránbányászat megszünt létezni. Méltó tárgyi emlékei alig maradtak, a Mecseki Bányászati Múzeum bezárt, a bányászat emlékhelyei elfelejtve, jeles személyeit és történetét a közvélemény nem ismeri, személyes emlékei fogynak, megmaradt épített emlékei pusztulnak. Tanulság, hogy maradandót és vandalizmusnak ellenállót érdemes és kell alkotni, mert a rengeteg munkával létrehozott kiváló alkotások egy részének a hasznosulási hatásfoka alacsony (a kiállítások rövid idő után bezárnak, anyagaik elvesznek), más részük megvalósulása kívül-

állókon múlik (megvalósíthatósági tanulmányok, pályázatok) és ezért hiábavalóvá válik.

Az Alapítvány létrehozása

A megvalósítás szükségességére vonatkozó ötlet 1996. évi felmerülésére az előző fejezetben már utaltunk. Ezt követően hosszú időn keresztül gyakorlatilag nem történt semmi. Meddő egyéni próbálkozásokat követően 1998-ban a Mecsek Egyesület vállalta a téma intézményes gondozását, és 1999-ben sikerült együttműködési megállapodást kötni a megvalósítás érdekében a Pécsi Erőmű Rt.-vel, a Mecseki Bányavagyonhasznosító Rt.-vel és az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesülettel. Ennek keretében – Pécs város alpolgármesterével és a Mecseki Környezetvédelmi Rt.-vel (uránbánya) kiegészülve – 2000-ben felgyorsultak az események¹⁶. Több megbeszélést (január 4., április 4., június 6.) követően egyöntetű véleményt alakítottak ki: sürgősen létre kell hozni egy olyan alapítványt, amely foglalkozzék a pécsi szén- és uránbányászat emlékeinek teljes körű megőrzésével, ezek között a pécsbányai emlékhelyek létrehozásával is. Az érdekeltek még ugyanazon évben véglegesítették az alapítvány koncepcióját, tartalmát, formáját, és meghatározták céljait.

A folyamatban 1993-2001 között látni kell három-négy személy meghatározó, részben információs jelleget kapcsolatteremtő szerepét, amely nélkül az eredmény nem született volna meg: a megszünt szén- és uránbányák vezető beosztásából nyugalomba vonult személyek, akik a Kútforrás Kft. ügyvezetői voltak, akik az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület többszörösen kitüntetett tagjai, akik a Mecsek Egyesület meghatározó tagjaiként és akiknek az ún. prealapítványi időszak teljesítménye alapján a szavuk kellő súlyú, akikre hallgattak azok a bányászathoz kötődő, döntési helyzetben lévő vezetők, akik nem csak szavuk erejével, hanem anyagi hatalommal is rendelkeztek.

2000-ben tisztázódtak az alapítvány létrehozásával kapcsolatos jogi és egyéb körülmények. Az alapító okirat többszöri kényszerű átdolgozása során az alapítvány neve az induló „Alapítvány a pécsi bányászati emlékek megőrzéséért”-ről Pécsi Bányásztörténeti, majd adminisztrációs figyelmetlenség miatt Pécsi Bányásztörténeti Alapítványra változott. Tisztázódott az is, hogy állami tulajdonú vállalatok (részvénytársaságok) nem hozhatnak létre alapítványt. Nem vihetik

¹⁶ 2000. 04. 20. Alapító okirat készül még Alapítvány a Pécsi Bányászati Emlékek Megőrzéséért néven
2000. 05. 15. Konferencia az OMBKE szervezésében támogatja az alapítvány létrehozását
2000. 06. 06. Megbeszélés Pécs város alpolgármesterénél
2000. 09. 27. Újabb Alapító okirat még a fenti néven
2000. 12. 15. Cikk az ÚDN-ben az alapítványról
2001. 01. 15. MBVH Rt. nem vehet részt az alapítvány létrehozásában
2001. 04. 24. Az alapítvány új neve: Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány
2001. 03. 02. MBVH Rt. kérelme új megoldást javasolva a SzÉSzEkhez
2001. 05. 17. Megbeszélés (jóváhagyó) a SzÉSzEkben
2001. 06. 13. A Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány alapító okiratának aláírása (mellékelve)

alapítványokba az állami vagyont, de lehetőség van arra, hogy az alapítvány céljait kívülről támogassák. Így született meg az a megoldás, hogy az alapítvány szinte névleges kis alapító összeggel a Mecsek Egyesület hozza létre, a három jogutód bányavállalat három évre kötött támogatási megállapodás keretében biztosítja az induló évek feladataihoz szükséges anyagi erőt, azt követően pedig eseti elbírálás alapján projekt- és működési támogatást biztosítanak. Az alapító okirat aláírására 2001. június 13-án került sor. (12. kép)

12. kép: Az alapító okirat 1. és 9. (utolsó) oldala

A Baranya Megyei Bíróság a Pécsi Bányásztörténelmi Alapítvány (PBTA) közhasznú szervezetet 2001. november 13-án bejegyezte.

Az Alapítvány 15 éve

Az Alapítvány megalakulását követően Működési és Szervezeti Szabályzatának elkészítésével párhuzamosan – felhasználva a prealapítványi időszakban szerzett tapasztalatokat – kialakította tervezett tevékenységének súlyponti területeit. Rendszeresen és rendszeresen három fő területtel kívántak foglalkozni:

- A bányászati emlékhelyek megjelölése, jeles személyeknek emléktáblák állítása (emlékkövek, emléktáblák, emlékművek).
- Bányász toronyzenei hálózat létesítése.
- Ismeretterjesztő szakirodalmi és könyvkiadói tevékenység folytatása (folyóiratcikkek, könyvek szerkesztése, írása, kiadása).

Igénytől, helyzettől, lehetőségtől függően foglalkozni terveztek:

- Oral history (szóbeli történetek) felvételek készítését
- Közterületek bányász elnevezését.
- Bányász hagyományőrzést.
- Az alapítvány célkitűzéseivel azonosuló egyesületek, szervezetek, társaságok egyes projektjeinek támogatását.
- Az elkészült bányász emlékjelek karbantartását, állaguk megőrzését.

Az Alapítvány szervezetéről

Az Alapítványban az összes tevékenységet (projektek megvalósítási, szervezési feladatai, pénzügyek, adminisztráció, gépírás, honlapkezelés stb.) egymás között szétosztva mindenki társadalmi munkában, bérezés, díjazás nélkül végzi (díjazásban csak a könyvelő részesül). Kizárólag az igazoltan felmerülő költségek kerülhetnek elszámolásra.

Az alapítvány létrejöttkor a tisztségviselők összeállítása az alapítói és főtámogatói képviseletet tükrözte, a későbbi változások (a személyi szükségszerűségeken túl) az alapítványi munkában és a források biztosításában ténylegesen résztvevők irányában történtek. (1. táblázat)

Az alapítvány tisztségviselői és munkatársai

1. táblázat:

Év	Elnök	Titkár	Kurátor	Fb. tag	Állandó munkatársak**
2001	Szirtes Béla	Schaller Károly	Dr. Nyers József Szilas László Varga Mihály Weiler Árpád	Dr. Biró József Lafferton Győző Farkas László	
2002					
2003					
2004					
2005					
2006	Sallay Árpád	Schaller Károly	Dr. Nyers József Rábay Ottó Sallay Árpád †Szilas László Varga Mihály Weiler Árpád	Dr. Biró József	†Dr. Biró József
2007					†Mendly Lajos
2008					Pálfy Attila
2009					Pusztafalvi Gábor
2010					Rábay Ottó
2011					Sallay Árpád
2012					Schaller Károly
2013					Szirtes Béla
2014					Szirtes Béla
2015					†Dr. Biró József Csősz Imre Lafferton Győző

* Tiszteletbeli elnök

** Esetenkénti munkatársak: Hafner Henrik (Mohács-Pécsi Vasút); Vass István (Külfejtés), †Juhász József, † dr. Bánhegyi Mihály

Az alapítvány félévente (és szükség esetén) kuratóriumi ülést tart, a munkatársak (5-6 fő) a kuratórium elnökének vezetésével korábban hetente, később kéthetente megbeszélik az elmúlt hetek eseményeit és a következő feladatokat.

A bányászati emlékhelyek megjelölése

Az Alapítvány elmúlt 15 évének leglátványosabb és legmaradandóbb alkotása a valamikor működött bányák, bányüzemek helyszíneinek megjelölése, környezetük rendezése volt. A helyszínek megjelölésének célkitűzésével az Alapítvány – kívülállóknak felmérhetetlenül – nagy fába vágta a fejszét. Mivel ezzel az Alapítvány munkatársai tisztában voltunk, 2002-ben elkészítettük *A mecseki szén- és uránbányászat emlékeinek megőrzésére a helyszíneken*¹⁷ című felmérést tanulmányt.

A Mecsek hegység déli lankáinak látképét az elmúlt két és fél évszázadban a szén- és uránércbányászat tevékenysége jelentősen átalakította. A város keleti határában elterülő szőlőtelkek és erdőségek nagy része a 19. század közepére földtulajdon vagy bérleti jogviszony alapján összefüggő bányaterületté vált. A 20. század második felében bányák nyíltak a várostól nyugatra fekvő községek területén is. A szénbányászat 20-25 km², az uránbányászat kb. 65 km² területen folyt. A Mecsek hegységben a szén- és az uránbányászat 117 külszínre nyíló aknát és mintegy 170 tárót létesített. Ezáltal a kiszolgáló létesítmények telephelyeivel együtt több mint 300 üzemudvaron folyt bányászati munka.

A nagyközönség a bányászatot elsősorban aknáiról ismeri. Tekintettel arra, hogy a bányák majd kétszáz éven keresztül sok ezer pécsi polgár egzisztenciáját biztosították és a város 19-21. századi gazdagodását eredményezték, az aknák-tárók adatainak megőrzése, bemutatása a szélesebb közvélemény számára is indokolt és illendő. A megjelölés szempontjai:

- Elsősorban nem azért jelöljük meg a bányászati múlt emlékeit, hogy oda a nagyközönség elzáródokoljon, hanem azért, hogy ha valaki arra jár, veszen egy pillantást az emlékkövekre, esetleg egy percre álljon meg, és gondoljon elődeinkre.
- Azok a helyszínek tervezendők megjelölésre, amelyek járművel vagy gyalogosan jól megközelíthetők.
- Ahol a mérnökségi és történeti adatok rendelkezésre állnak.
- Ahol a társadalmi környezet fogadó- és támogató-kész.
- Helyszínt megjelölni időtállóan, vandalizmusnak lehetőleg ellenálló módon kell.
- Emlékkövel, amennyiben nem zavarja a terület használatát.
- Emléktáblával, ha a létesítmény falára helyezhető el a jelölés, vagy ha a helyszín nem közelíthető meg teljesen a tevékenység zavarása nélkül.

- Egyes helyszíncsoportoknál, amennyiben indokolt, tájékoztató táblákat célszerű elhelyezni.
- A köz- és turistautak mentén útjelző táblákkal jelezük a hajdani bányászati helyszíneket.
- Az érintett települések központjaiban tábla helyezendő el, amelyen a község területén működött összes aknát, tárót meg kell jelölni. Azokat is, amelyek a helyszínen nem kerülnek megjelölésre.
- Végül kezdeményezni kell Pécs belvárosában egy központi szén- és uránbányászati emlékmű felállítását.

A fentiek szerint megvizsgált aknák és tárók 286 helyszínéből a tárgyalt szempontok alapján 95 helyszín alkalmas megjelölésre. Ezen kívül 12 hajdani bányász község központjában kell fentiek szerinti emléktáblát elhelyezni.

Az Alapítvány gyakorlatilag 2002-ben, a Lámpásvölgyi-emlékhelyek létrehozásával kezdte el működését. Az 1933-ban megszüntetett hajdani városi bányák lámpásvölgyi erdőövezte területén a Gyula-aknát és a környezetében lévő bányalétesítmények helyét jelölő emlékkövek bemutatása és felavatása 2002-ben az 52. Bányásznapi alkalmából rendezett ünnepségen népes közönség jelenlétében történt.

A Lámpásvölgyi-emlékpark kialakításának sikere mind egészében, mind részletmegoldásaiban – a helyi adottságokhoz igazodóan – mintául és sok tanulságot szolgáltat a későbbi évek hasonló megoldásainál. 2002-2016 között az Alapítvány által vagy közreműködésével létesített mecseki bányász emlékköveket és emléktáblákat a 2. táblázat mutatja.

2. táblázat

Emléktáblák és emlékkövek

Terület	Emlék-		Összesen	
	tábla	kő		
Szénbányászat	Pécs	27	12	39
	Komló	1	5	6
	Észak	1	3	4
	<i>Összesen</i>	<i>29</i>	<i>20</i>	<i>49</i>
Uránbányászat	14	8	22	
Szén- és uránbányászat	2	-	2	
<i>Összesen</i>	<i>45</i>	<i>28</i>	<i>73</i>	
Ebből megsemmisült	4	1	5	

Amíg szénmedencében elhelyezett emlékkövek a medence bányászatában is előforduló, a célra kiválóan alkalmas andezit kőzetből, addig az uránbányászat területén elhelyezett emlékkövek, ugyanilyen szempontok miatt jakabhegyi vörös homokkőből készültek.

A létesített emléktáblák nagy változatosságot mutatnak: a fekete gránittól a fehér márványon és a préselt műanyagig át a bronz domborműig, a néhány soros kis táblától a táblafalig, a feliratostól a metszett képesekig sok táblát láthatunk a bányász településeken. Illusztrációként az alábbiakban a teljesség igénye nélkül bemutatunk néhányat emléktábláink és -köve-

¹⁷ Gúth F., Jäger L., Pálfi A., Sallay Á., Szirtes B. Pécs, 2002. november Kézirat, PBTA

ink közül (a részletes tárgyalásukat lásd külön írása-inkban) (13., 14. kép).

Emlékparkok: az emléktáblákat a meglévő szobrok köré az Alapítvány helyezte el (15., 16., 17. kép).

13. kép: Emlékjelek 1

A pécsi kőszénbányászat területén elhelyezett emlékjelekről (emlékkövekről és -tablákról) részlete-

sen Pálfy Attila: Emlékjel, emlékhely típusok kialakítása, megvalósítása a pécsi kőszénbányászat területén

14. kép: Emlékjelek 2

15. kép: Emlékpark Gesztenyes utca

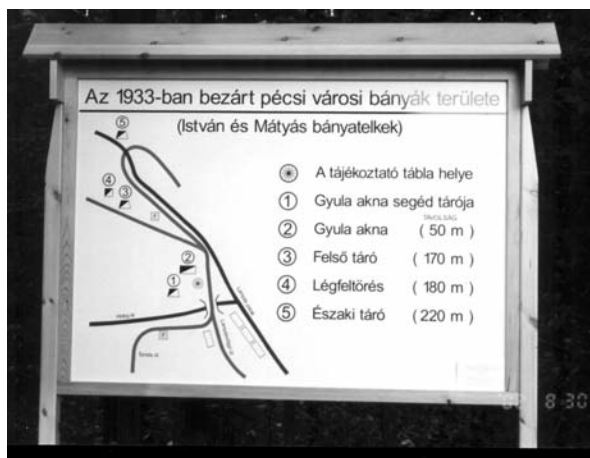

16. kép: Emlékpark Vasas (részlet)

17. kép: Emlékpark Újhegy

című írásából tájékozódhat a kedves Olvasó. Sallay Árpád: Az alapítvány szerepe az uránércbányászat emlékjeleinek létrehozásában című írásunkban pedig az e területen megvalósult emlékjelekről olvashatunk.

18. kép: A megsemmisült lámpásvölgyi tájékoztató-útmutató tábla

Bányász toronyzenei hálózat

Szöltünk már arról, hogy hazánk egyik legrégebb bányavidéke (a mecseki szén) nagyon szegény a fennmaradt tárgyi emlékekben és a bányászéletet bemutató lehetőségekben. A Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány pótolni igyekezett a hiányokat, tárgyak hiányában új szellemi alkotással. Hazánkban, de a világon is egyedülálló módon állított emléket a napi kenyérért a föld alatt, sokszor embertelen körülmények között dolgozó bányászoknak. Több éves munkával megvalósította, hogy a mecseki szén- és uránmedence hajdani bányász településein (legyen az kolónia, falu vagy város), ahonnan elődeink nap mint nap munkába indultak, a valamikori műszakkezdés időpontjában emlékükre egy időben csendüljön fel tiszteletadó toronyzene. Immár több mint egy évtizede (2003-tól folyamatosan megvalósítva) szól Pécssett hét helyen, Komlón, Szászváron, Kővágószőlősen, Kővágótötösön, Cserkúton és Bakonyán minden nap 14 órakor, és közkívánatra 18 órakor is (a pécsi Ágoston téren 10 és 18 óra között kétóránként) ugyanaz a bányász toronyzene. (19. kép)

19. kép: Toronyzene szól a kővágótötösi r.k. templom tornyából

Pécssett

az Ágoston téri r.k. templom tornyából
a Mecsekérc Zrt. Irodaházáról
Meszesen a Gandi Gimnáziumról
Pécsbányán a r.k. templom tornyából
Szabolcson a r.k. templom tornyából
Somogyon a Kodály Művelődési Házról

Vasason a r.k. templom tornyából

Komlón

a polgármesteri hivatalról

Szászváron

a r.k. templom tornyából

Kővágószőlősen a r.k. templom tornyából

Kővágótötösön a r.k. templom tornyából

Bakonyán a r.k. templom tornyából

Cserkúton a r.k. templom tornyából

A hétköznapi elhangzó zenemű két rövidebb és egy hosszabb részből álló kompozíció, mindhárom rész önálló mondanivalóval. Az első rész a hajdani munkába hívó jel, a klopfolás, a „klopacska” néhány üteme. A mára már szinte elfeledett ütemet az utolsó pillanat-

ban sikerült a feledéstől megmenteni¹⁸, és a toronyzenén keresztül megörökíteni. Egy harangjáték átmenetet követően a harmadik rész a „Tisztelet a bányász szaknak...” kezdetű régi bányászdal feldolgozása. (A harangjátékra feldolgozott dallam a bányászok egyik legünnepélyesebb dala Közép-Európában a 19-20. században bányász himnusként is közismert Der Bergmannsstand sei hoch geehrt... kezdetű ősi német bányászdal. Ma magyarul Tisztelet a bányász szaknak címen ismerjük.) Vasárnap a bányászhimnusz néhány taktusa hallható.¹⁹ Az automata vezérlésű zenélő óra berendezést kézi vezérléssel is elláttuk azért, hogy a teljes bányászhimnusz bármikor megszólaltathassák.

A toronyzene Alapítvány szerint megfogalmazott célja: Jelezze, hogy az utódok közel negyed évezred kemény bányász élet után, az elődök anyagi alkotásaira és emberi értékeire építve, a bányász múlttól nem megfélelve folytatják bányászat utáni új életüket.

A pécsi-mecseki toronyzene a soproni egyetemenél és az ország más bányamedencéiben is hallható: Tatabányán, Bükkábrányban, Ormosbányán és Egercsehiben.

Toronyzenét az országot-világot járva sokfelé hallhatunk, de (tizenhárom ponton egyszerre megszólaló bányász) toronyzene-hálózattal tudunkkal sehol sem találkozhatunk. Ez valóban új szellemi alkotás, amivel pótolni tudjuk (igyekszünk) a fennmaradt tárgyi emlékek hiányát.

A zenélő órákat nem csak megvalósítani, hanem fenntartani és működtetni is kell. A (nem kevés) létesítési költségeket saját forrásból és áldozatkész támogatók révén sikerült biztosítanunk. A sok szereplő, a jelentős költségek és a hosszú életű működés érdekében is különös körülményekkel jártunk el a megvalósításkor. (Szerződések, megállapodások illetékes önkormányzatokkal, egyházakozségekkal stb.)

A Mecseki Szén- és Uránbányászati Emlékmű

20. kép: *A Mecseki Szén- és Uránbányászati Emlékmű avatása*

Az Alapítvány egyértelműen művészi és kétségtelesen legjelentősebb alkotása a pécsi Ágoston téren felállított, és 2006. szeptember 1-jén ünnepélyes keretek között, hatalmas érdeklődő közönség jelenlétében felavatott központi emlékmű. (20., 21. kép)

21. kép: *A Mecseki Szén- és Uránbányászati Emlékmű avatása*

Megvalósítása négy évet vett igénybe. A jelentős anyagiak előteremtésével párhuzamosan kétfordulós, meghívásos pályázaton kilenc pályaműből – a Képző- és Iparművészeti Lektorátus bevonásával, széleskörű társadalmi zsűri révén – jelentős viták után került kiválasztásra Taubert László szobrászművész alkotása. Néhány gondolat az Alapítvány elnökének avató beszédéből²⁰:

„...Az emlékmű az emlékkövekkel, emléktáblákkal és toronyzenéssel együtt képezi az emlékezés alapítványunk által kialakított rendszerét, a rendszer legjelentősebb, központi eleme.

...Az emlékkövek és emléktáblák helyszíneket jelölnek és tényadatokat közölnek. Az előttünk álló emlékmű viszont több az egyszerű, direkt adatközlésnél, amely művészi eszközökkel gondolkodásra készít, az érzelmekhez szól. Aki elsősorban a tényadatokat keresi, kérjük, keresse fel, járja végig a fenti emlékhelyeket, aki lélekben kíván áldozni a múlt emlékeinek, álljon meg ezen emlékmű előtt néhány gondolat erejéig.

...Ezen emlékmű központi alakja egy bálványoszlop, egy bányász idol. Az erőt sugárzó, vágott síkokból felépült, márvány férfitestbe bevágott függőleges bányáureg-imitációk metszetei jelképezik, ahogy a bánya a bányász testébe vágott, egész lényét igényelte és a bányász akarva-akaratlanul azonosult a bányával, a bányász és a bánya egy volt. Az oszlopon a testet tetőző, alkotást és biztonságot szimbolizáló, házra emlékeztető külső sziluett kifejezi, hogy sok ezer ide települt családnak a bánya hazát adott, és fejlesztette a területet. Az oszlopot körülvevő fekete gránitkockákkal, a rajtuk elhelyezett szimbólumokkal, a bányász

¹⁸ Börzsei Mihálynak, a Magyar kir. Szénbányásziskolát (közkeletű nevén a Bányaiskolát) 1926-ban végzett hajdani aknáznak, bányamesternek, végül pécsbányai üzemvezetőnek tartozunk hálával, aki a hozzá elvitt „klopacskán” 96 éves korában leütötte a régi ütemet, amelyet így meg tudunk örökíteni. Rá egy hónappal már a mecsekszabolcsi temetőben utolsó útjára kísértük a pécsi szénbányászat nagy öregjét.

¹⁹ Mindezeket zenezámmá Kircsi László zeneszerző komponálta.

²⁰ Pécsi Szemle, 2006. ősz Avatóbeszéd.

települések neveivel és feliratokkal közérthetővé teszi, és összehatásában és részleteiben az elmélyült szemlélő részére kifejezi mindazt, amit a mecseki bányászatról mondani szeretnénk, gondolni kell. Azt, hogy itt 250 éven át, amint a mű felirata tömören hirdeti: 'Ész és derék munka' működött. Emlékezzünk erre!"

A 4,5 m magas, 20 m² alapterületű emlékmű három különböző fekete kőzetből készült: a szobortest nero marquina márvány, a posztamens és a négy kocka burkolata, valamint a járófelület nero assoluto gránit, az alapsík bazalt-zúzalék.

Az emlékmű közadakozásból, állami források nélkül jött létre. A szükséges kb. 16 M Ft-ot az alapítvány „kalapozta össze”. 43 jogi személy 50 ezertől két és fél millió forintig terjedő pénzádománya és másfél-száz magánszemély ezertől 100 ezer forintig terjedő támogatása tette lehetővé az emlékmű megvalósítását.

Szakirodalmi és könyvkiadói tevékenység

Az Alapítvány mindig nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy az utókor ismerje meg a megszűnt bányászati tevékenységet, múltját, jelentőségét, az általa létrehozott alkotásokat, a bányász elődök életét, a fennmaradt emlékeket, a szén- és uránbányászat érdekes epizódjait. Az előző fejezetekben tárgyalt „kőbe vésett”, időtálló alkotások mellett vallottuk: a „Verba volant, scripta manent”²¹ római igazságot. Szakszerzőink írásait folyóiratokban publikálták, és általunk vagy kezdeményezésünkre és közreműködésünkkel írt, szerkesztett könyveket adtunk ki önállóan vagy társkiadóként.

A prealapítványi időszakban megjelent kiadványokat követően megjelentek:

Iparosok és bányászok a Mecsek alján: Szerkesztették: Szirtes Gábor és Vargha Dezső. 2002. Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara, valamint a Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, 374 old. A műben az Alapítvány munkatársainak hat szócikke szerepel²².

Emléklapok a pécsi bányászat történetéből: Különnyomat a Pécsi Szemle 1998-2003. évi számaiból, 2003. 328 old. Főszerkesztő: Romváry Ferenc. A kiadványban az alapítvány munkatársai és az alapítvány által felkért szakértők 34, a Pécsi Szemlében korábban megjelent írása olvasható.

Emlékképek a pécsi szénbányászat történetéből: Szerkesztették: Mendly Lajos, Romváry Ferenc, Szirtes Béla. 2005. Pécs/Sopianae Örökség Kht., Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány, Pécsi Szemle Város-történeti Alapítvány, 80 old. A könyvben a pécsi szénbányászat 1945-ig terjedő magánbányászati korszakából fennmaradt építmények, valamint megsemmisült épületek és a korban élt emberek emlékei előtt tisztelgő alkotások 388 fotón láthatók.

Újabb emléklapok a pécsi bányászat történetéből: Különnyomat a Pécsi Szemle 2004-2008. évi számaiból, 2008. 236 old. Főszerkesztő: Romváry Ferenc. A kiadványban az Alapítvány munkatársai és az Alapítvány által felkért szakértők 31, a Pécsi Szemlében korábban megjelent írása olvasható.

Bányászat és építészet Pécsen a 19-20. században: Szerző: Pilkhoffer Mónika a Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány közreműködésével, 2008. A Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány és a Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, 245 old. A könyv alkotását az Alapítvány kezdeményezte, a történész szakszerzőt felkérte a megírására. A levéltári kutatásokon és az alapítvány közreműködésén alapuló munka forrásértékű hitelességgel mutatja be a szén- és uránbányászat hatását Pécs építészetére, a városkép és a város szerkezetének alakulására.

Bányász útikalauz Pécs és környéke: Szerkesztették: Biró József, Sallay Árpád, Szirtes Béla. 2010. Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány, 251 old.²³ A könyv – az útikönyvek minden formai igényével és szakszerűségével, részben angol-magyar nyelven – elvezet azokhoz a pécsi és Pécs környéki emlékhelyekhez, amelyek ránk maradt műszaki alkotások, vagy amelyeket elődeink, elkötelezett pályatársaink és magunk alkottunk.

Pécs Lexikon: A 2010 végén a Pécs Lexikon Kulturális Nonprofit Kft. kiadásában és Romváry Ferenc főszerkesztésében megjelent kétkötetes mű 4600 szócikket tartalmaz városunk múltjából. A szén- és uránbányászatot érintő szócikkek nagy részét alapítványunk munkatársai írták. Hat kollégánk²⁴ 118 szócikk megírásával járult hozzá a bányászok és a bányászati tevékenység ezúton is történő méltó megőrkítéséhez, az ismereteknek a lakosság széles köréhez való eljuttatásához, a bányászat szerepének a város történetében való bemutatásához. Köszönet illeti a tőlünk függetlenül dolgozó bányász szócikk-írók munkáját²⁵.

Emléklapok a vasasi és hosszúhetényi szénbányászat történetéből: Átszerkesztett és bővített különnyomat a Pécsi Szemle írásaiból. Szerkesztette: Biró József, főszerkesztő: Romváry Ferenc. 2011. Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány, 224 old.

Bánattal teli kegyelettel és nem múltó hiányérzettel meg kell itt említenünk a közelmúltban közülünk örökre eltávozott dr. Biró József barátunk, fáradhatatlan munkatársunk, bányász múltunk tudományos igényű kutatójának, felügyelő bizottságunk elnökének emberi és bányász érzésektől fűtött Régen volt jelen című, 2012-ben, mások mellett alapítványunk támogatásával, saját kiadásában megjelent, 90 oldalas, a Pannonia Könyvek gondozásában megjelent verseskönyvét. Hiteles és mélyről jövő vallomás ez a

²¹ „A szó elrepül, az írás megmarad”

²² Szerzők: Juhász József, Pálffy Attila, Szirtes Béla, Bánhegyi Mihály, Mendly Lajos, Sallay Árpád

²³ Az egyes fejezetek szerzői: Szirtes Béla, Pálffy Attila, Mendly Lajos, Biró József, Pusztafalvi Gábor, Sallay Árpád (Berta Zsolt, Keresztény Zsolt, Kulcsár László, Varga Mihály, Németh Gábor, Ulrich Károly)

²⁴ Biró József (6), Mendly Lajos (20), Pálffy Attila (22), Pusztafalvi Gábor (7), Sallay Árpád (31), Szirtes Béla (32)

²⁵ Különösen dr. Krisztián Béla, dr. Huszár Zoltán, Rayman János

könyv az emberi tartásról és egy tisztas bányász életútáról.

Közel egy évtizede *www.pecsibanyasz.hu* néven honlapot és nevünkön *facebook-oldalt* működtetünk. Ezek révén képekkel és írásainkkal sikerült a nagyközönség széles körét elérnünk, megismertetnünk tevékenységünket, a szén- és uránbányászat múltjának életképeit ad hoc és sorozatokban bemutatni, a jeles elhunyt személyek életútját közkinccsé tenni, a térségben zajló rendezvényekre a figyelmet felhívni, a napi eseményekről tájékoztatni és sokakkal élő kapcsolatot teremteni. Sajnos e tevékenységünk a közelmúlt időben részben rendszergazdai, részben a befejező fejezetben írt problémák miatt nem kellően virulens. Megkísérlünk ezen változtatni.

Az Alapítvány ismeretterjesztő szakirodalmi tevékenysége

3. táblázat:

Az Alapítvány által megjelentetett anyagok

Időszak	Tanulmány, pályázat	Könyv, kiadvány	Folyóiratcikk		Egyéb	Összes
			P. Sz.*	BKL**		
2001-ig	4	4	18	4	3	33
2002-től	7	7	58	3	5	80
Összesen	11	11	76	7	8	113

*Pécsi Szemle, **Bányászati és Kohászati Lapok

A Pécsi Szemle várostörténeti folyóiratban nem csak alapítványunk munkatársai vagy az általunk felkérték írtak szakmánkat érintő írásokat, hanem részben saját indíttatásból, részben talán hatásunkra kívülről állók is. E téren elért sikerben elvülhetetlen érdeme volt a szemle főszerkesztőjének, *dr. Romváry Ferenc* művészettörténésznek. Talán nem tűnik magamutogatásnak rápillantani arra, hogy az Alapítvány és a Pécsi Szemle 14 évig tartó együttműködése idején nagyrészt ennek eredményeként bányászatunkról elsősorban a helyi társadalom miről tájékozódhatott²⁶:

Pécs és a Dunagőzhajózási Társaság; Emlékek a pécsi bányatelepek hétköznapijából; A pécsi vízellátás története a római kortól 1892-ig; Kik azok a „gránerek”?; Ötvenhét akna Pécs határában; A pécsi erők művek története; *Dr. Jaroslav Jičinský* a korszerű pécsi bányászat megteremtője; 75 éve avatták fel a Szent István aknát; A pécsi bányász zsargonról; *Berks Péter* és a mecseki kőszénbányászat; A mecseki bányászat története a honfoglalás koráig; A szénbányászat szerepe Pécs 19. századi fejlődésében; Sportlétesítmények Pécsen a 19. században; Pécsi szén útja az aknától a felhasználóig; A mecseki szénmedence bányaveszélyei; 150 évvel ezelőtt született jánosi *Engel József*; Az uránércbányászat szerepe Pécs 20. századi fejlődésében; Unokáink is látni fogják?; A pécsi szénbányászat kiemelkedő személyiségei; Uránérckutató Magyarországon 1953-1989 között; A székesegyház önálló uradalmi szénbányászata (1798-1868); *Madas*

József, a bányamérnök; *Madas József*, a helytörténész; *Rihmer László* bányamérnök, geológus, jogász: A pécsi mamut feltárója; A Vasas név eredete, kapcsolata a bányászattal; Iparosok és bányászok a Mecsek alján; A lámpásvölgyi hajdanvolt városi szénbányák helyszínén elhelyezett emlékkövek; Törekvések a pécs-mohácsi vasút létrehozására 1842-1853 között; Régi pécsi aknatornyok; A Szakestély: Selmeci diák hagyományok Pécsen; Az uránbányászat szerepe a kővágószőlősi római kori villa és mauzóleum feltárásában; A hosszúhetényi szénbányászatról. A Viktória akna és a hirdi-hetényi lóvasút létesítése; Somogy község szénbányászatának rövid története; Újabb bányász emlékek Pécsen; Emléktábla: *Dr. Jaroslav Jičinský* bányamérnök, Pécs, Mária utca 9., Dinoszauruszok a Mecsekben; *Riegel Antal* bányamérnök és bányavállalkozó (1819-1900); Vivat Akadémia A magyar bányamérnök-képzés Selmezbányától Miskolcig; A szénbányászat szerepe Pécs 20. századi fejlődésében; *Babics András*, az MTA déldunántúli Tudományos Intézetének történész igazgatója; Bányász toronyzene az Ágoston téren; A Mecseki Szénbányászati Múzeum; Képek: Pécsbánya, Vasas, Szabolcsi Bányász emlékhelyek; Magyarország Bányaiskolái, különös tekintettel a pécsi Bányaiskolára; A pécsi Bányaiskolai Technikum történetére; A Mohács-Pécsi Vasút (MPV); A

pécsi szénbányászat korszerűsítése (1956-2005); Akié a föld, azé a szén ... Kétszáz éves törvényalkotási vita és néhány következménye; A mecseki kőszénbányászat külföldi művelése 1782-1952; Ötven éve kezdődött a mecseki uránbányászat; A pécsi „sahti”-per; A szénbányászat kezdetei a pécsi székesegyházi birtokon; Bányamentő jelvények és kitüntetések; Készül a bányászemlékmű; Másfélszáz év szénbányászati próbálkozásai Hosszúhetény területén; Az aknamélyítők; Avatóbeszéd. Elhangzott a mecseki szén- és uránbányászati emlékmű avatásán (2006. 09. 01.) a pécsi Ágoston téren; Pécs-Somogy történetének olvasása közben; A pécsi szénbányák második rekonstrukciója (1953-1965); Kítaibel Pál emlékezete; A cseretői tragédia 70. évfordulóján a pécsi politikai bányász perekéről; Szent Borbála; A pécsi és Pécs környéki bányász értelmiség szerveződése és tevékenysége az OMBKE keretében; 150 éves a Mohács-Pécsi Vasút; A DGT milleniumi éve; In memoriam Szilas László 1941-2007; Emlékezzünk Hőseinkre – Bányamentő szobor Pécs-Meszese; Bányatársulások. Bányatársulások a pécsi szénbányászatban; Táblaavatás a szabolcsi bányákban halálos balesetet szenvedett 197 bányász emlékére; Radó Aladár bányamérnök élete, szakmai tevékenysége; Bányászat és építészet Pécsen a 19-20. században; A DGT Victoria (Hársas) bányatelepének létrejötté, átalakítása és megszűnése; Egy tudós Bányamérnök emlékére – *Szirtes Lajos* 1918-2009; A mecseki gömbkőszének és keletkezésük elmélete; A jánosi Engel család I. rész: A családalapító *Jánosi Engel Adolf*; A jánosi Engel család II. rész: A máso-

²⁶ Pusztafalvi Gábor kéziratából

dik nemzedék, a gyerekek; Recenzió – *Jánosi Engel Adolf*: Életemből; A bányalovak emlékére; Bányász térzene az Ágoston téren; A jánosi Engel család III. rész: Harmadik nemzedék, unokák; *Riegel Antal* bányamérnök; Volt egyszer egy szénmosó; A vasasi bányászat kezdetei; Egy bányászkolónia hétköznapjai; A vasasi bányászat 1868-at követően; Recenzió – Bányász útikalauz – Pécs és környéke; A vasasi bányászat a 20. század első felében; Európai Bányász-Kohász Találkozó Pécssett; El nem hangzott avatóbeszéd; Nők a bányában; A vasasi bányászat a 20. század második felében; Magyarok Nagyasszonya Temploma, Péccszabolcs; A Mecseki Szénbányák Vasas Bányászata üzemében, 1986. febr. 18-án történt fejtesomlás; Szabolcsi kérdőjelek; In memoriam *Garamvölgyi (Gerber) János*; Tízéves a Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány; Csendőrsors; A mecseki szénbányászat 200 éves évfordulója és egy megsemmisült bányászemlék; 100 éves a Pécsi Bányakapitányság; Egy hajdani népitélet nyomában; Egy ember élete I. Alföldi parasztgyerekből lettem pécsi bányász; A Victoria Rt. mecseki bányabirtokai a 19. század második felében; Egy ember élete II. Alföldi parasztgyerekből lettem pécsi bányász; Bányászemlékek; Egy ember élete III. Alföldi parasztgyerekből lettem pécsi bányász; Pécs, István akna 1956; A mecseki uránércbányászat felhagyását követő rekultivációs feladatok; Független aknák, meddőhányók és ipari területek felhagyása a volt uránércbányászat hatásterületén.

A felsorolt ismeretterjesztő írások 39 szerző tollából származtak. Egnél több cikket 11-en írtak²⁷.

Oral history kutatás

A toronyzene feladatainak megvalósítása során is láthattuk, hogy milyen nagy jelentősége van a még élő emberi fejekben meglévő, de le nem jegyzett ismereteknek, tudásnak, emlékeknek a múlt teljesebb megismerésében. Ezért interjúkat készítettünk a szén- és uránbányászat 28 volt közép- és felsőszintű vezetőjével. A nagy terjedelmű interjúkat CD-lemezeken rögzítettük, és elkezdtük azok papíralapú átírását. A feldolgozásuk a következő évek sok haszonnal kecsegtető, de nagy munkával járó feladata. A nyers CD-lemezeken másolatát addig is átadtuk a Megyei-Városi Könyvtárnak, így azok az Alapítvány általi feldolgozásig is bárki által hozzáférhetők és kutathatók. Interjú készült az alábbiakkal: †Balázs László, †Békés Lajos, †Bodrogi Frigyes, †Börzsei Mihály, Dr. Kemény Antal, †Dr. Kovács István, †Dr. Szirtes Lajos, †Dr. Tamásy István, Dr. Tóth Árpád, Felmérőné Wietorisz Edít, †Garamvölgyi János, †Gebhardt Ferenc, †Gerzson István, †Hámori Győző, Harangozó Mihály, †Horváth György, Jobb József, †Kövári János, Kulcsár Vince, †Lelovics Imre, †Markó Imre, Nagy Sándor, †Piegl János, Sallay Árpád, Szabados György, †Tirkala Ferenc, Vados István, Vándori András.

²⁷ Szirtes Béla (21), Biró József (17), Sallay Árpád (11), Mendly Lajos (6), Traj Ferenc (5), Pálffy Attila (4), Rayman János (3), Blasszauer Róbert (3), Baiersdorf Kristóf (3), Ónódy Jenő (3), Móró Mária Anna (2)

Az interjúalanyok 60%-a ma már nincs az élők sorában, a velük készült felvételeknek így a szakmai érdekességük mellett már kegyeleti értékük is van.

Közterületek bányász elnevezése

Az alapítvány kezdetektől fogva hiányolta, hogy a nagy bányász múltú Pécs közterületeinek nevei között – egy-két főleg munkásmozgalmi személy kivételével – nem vagy alig volt található a bányászat jeles személyeinek a neve. Javaslatunkra Pécs város önkormányzata jeles bányászokról, illetve a bányászatról az alábbi közterületneveket hagyta jóvá:

Bányavasút utca: Az utca nyomvonalán szállították a pécsi bányák termelvényét a normál nyomtávú bányavasúton Pécsbányáról a pécsújhegyi erőműbe. (22. kép)

22. kép: Utcátábla (Pécs, Bányavasút utca)

Gröbel Emil utca: Bányamérnök, bányamérési és bányakár-szakértő, bányauzem-vezető, aki a pécsi bányák geodéziai hálójának lefektetésével jelentőset alkotott.

Hannebeck Frigyes utca: Jelentős aknamélyítő vezető szakember volt.

Hegedüs János utca: Bányamérnök, aki a pécsi szenek kocszolhatóságát gyakorlatban bizonyította.

Schroll József utca: Bányamérnök, bányagondnok, független aknát is neveztek el róla.

Szilárd Leó park: Az uránvárosi közterületet a nukleáris energiafelhasználás jeles tudósáról nevezték el.

Uránbányász tér: Az uránváros központjában 2005-ig név nélkül álló teret az uránbányászat dolgozóiról nevezték el.

Bányász kolóniák, települések megjelölése

Tervbe vettük a korábbi bányatelepek, bányászok lakta településrészek emléktáblával való megjelölését is. Ennek alapján az uránbányászat területén eddig megjelöltük: a pécsi Ércbányász utcát és a kővágószőlői készenléti lakótelepet (23. kép).

A pécsi „Uránváros” megjelölést kapott az ércbányászati központ előtt elhelyezett emléktáblával. A

23. kép: Kővágószőlős, Újtelep

szénbányászat területén eddig nem jelöltük meg a bányatelepeket, mert a precíz, helyes megjelölés történeti, városfejlődési, közgazgatási stb. okok miatt lényegesen bonyolultabb, esetenként emléktábla műfajban szinte lehetetlennek tűnik.²⁸

Bányász hagyományörzés

A legjelentősebb bányász hagyományörző rendezvény létrejöttének, és ezáltal az alapítvány céljai egy részének megvalósulásának azt tartjuk, hogy az Ágoston téri Központi Szén- és Uránbányászati Emlékmű minden évben történő ünnepélyes megkoszorúzása a Pécsi Város-nap ünnepi programjának hagyományos, állandó része lett. A hagyományos ünnepi szentmise és a színházban történő kitüntetések, címek átadása között a város szervezésében – bányász szervezetek, pártok képviselőiben, sok pécsi polgár jelenlétében – koszorúzó ünnepség zajlik az emlékműnél, ahol legtöbbször a város polgármestere méltatja a bányászat és a bányászok jelentőségét a város múltjában, fejlődésében.

Természetes, hogy a saját alkotásainknak ünnepélyes átadását minden esetben megszerveztük. Ezek sorában monumentális nagytömegű rendezvényekre is sor került: a Lámpásvölgyi Emlékpark, az Ágoston téri központi bányász emlékmű, a Vasasi Emlékpark, a Hősök terén a szabolcsi hősi halált halt bányászok emléktáblája, a pécsbányai emlékfal avatása, az Uránérc Zrt. központ előtt elhelyezett két emléktábla elhelyezése és még több minden. Ezekben az esetekben bányász zenekar működik közre, ünnepi beszéd mindig elhangzott. Talán külön is említésre érdemes, hogy a kisgyőri és a Szabolcs-tároi emlékjelek avatása „Séta a 19. századi szabolcsi bányavilág külszínén” című – a Baranya Megyei Természetbarát Szövetséggel²⁹ közösen szervezett – népes erdei túra keretében történt (24. kép). A túra résztvevői emléklapot és az útvonalról egy 22 oldalas tájékoztató füzetet kaptak.

Több éven keresztül az Alapítvány a bányász fűvőzenekarok foglalkoztatására, a hallgatóság örömé-

A KISGYŐRI ÉS A SZABOLCS TÁROI EMLÉKJELEK AVATÁSA.

Séta

a 19. századi szabolcsi bányavilág külszínén
Indulás György aknáról 2012. szeptember 1.-én 9.00 órakor

TÚRAÚTVONAL

1. György akna (0 m),
2. Lánepálya György akna és a mexikói vasúti rakodó között,
3. Mihály akna és a Kisgyőri Iskola (300 m), emlékkő avatás,
4. Mexikói vasúti elágazás és rakodó,
5. A szabolcsi szénpályaúdvár (800 m), (6. „Urak háza”),
7. Ferenc József akna (1600 m), (8. Judenburg),
9. Szabolcs táró (2000 m), emléktábla avatás,
10. Új György akna (3600 m),
11. Békaváros (4300 m),
Szabolcsi Templom, autóbusz állomás (4700m)

Pécs, 2012. szeptember

24. kép: Az emléktúra útvonala a tájékoztató füzetben

re, az Ágoston téri bányász emlékhely jellegének tudatosítására a nyári időszakban nagy sikerű Bányász Térzenei Programot szervezett (25., 26. kép). Áprilistól szeptemberig minden hónap utolsó vasárnapjának délelőttjén, különböző bányász zenekarok tolmácsolásában felcsendült a bányász térzene a Központi Szén- és Uránbányászati Emlékmű mellett. A programot az Alapítványnak anyagi okok miatt kellett megszüntetnie.

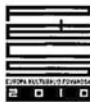
Az Alapítvány a bányász hagyományörzést adott-ságai, lehetőségei, képességei alapján elsősorban az előző fejezetekben leírt tevékenységekkel látta és tudta, ezért szándékozott is kielégíteni. Alapvetően és deklaráltnan nem tudtuk vállalni rendezvények, akciók, mozgalmak szervezését, de másfél évtizedes tevé-

25. kép: Térzene az Ágoston téren

²⁸ Például: Pécsbányatelep elnevezése az idők folyamán a dokumentumokban és a köznyelvben: Colonie, Bergcolonie, Grószkoloni, Koloni, Kolónia, Bányatelep, Pécsbánya; Hozzá tartoznak vagy nem az alábbi helyeken lévő bányászlakások: Lámpásvölgy, Aligvárom, Istenáldásvölgy, Ezeréves, Széchenyi akna, András akna, Károly akna, Bánom, Cerékvölgy, Nagy-bányarét? Hol helyezük el a táblát? Mit tartalmazzon?

²⁹ A Szövetség lelkes aktivistái bányász jelvényt (ékkal-kalapáccsal) jelölték meg a mecseki túraútvonalakon fekvő szén- és uránbányászati emlékhelyeket.

Bányász Térzenei Program az Ágoston téren

Bányászzenekari koncertek

a Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány rendezésében a Fúvószenekarok Országos Egyesületének közreműködésével

2009. áprilistól szeptemberig,
minden hónap utolsó vasárnapján
10.45 órakor a Nagymise után.

Program:

április 26.

Pécsi Ércbányász Koncert-fúvószenekar
Karnagy: Szabó Ferenc

május 31.

Pécs Gyárvárosi Gyermek és Ifjúsági Fúvószenekar
Karnagy: Maronics Zsolt, Kerekes Csaba

június 28.

Fekete Gyémánt Fesztivál Fúvószenekar
Karnagy: Gyurkó István

július 26.

Ajkai Bányász Fúvószenekar
Karnagy: Hargitai János

augusztus 30.

Mázai Bányász Fúvószenekar
Karnagy: Pecze Gábor

szeptember 27.

Pécsi Ércbányász Koncert-fúvószenekar
Karnagy: Szabó Ferenc

Pécs2010 Európa Kulturális Fővárosa
2009-es felvezető évének hivatalos programja

26. kép: A térzene megállítóablájan

kenységünk alatt nem is tudtunk ezektől teljes mértékben elhatárolódn.

Amennyiben ilyen akciókkal a szervezők az alapítványhoz segítségért fordultak, ez elől nem zárkoztunk el. Szellemi közreműködést mindig vállaltunk, és lehetőségeink szerint anyagi segítséget is nyújtottunk:

- A Bányámanó mozgalmat a szervezésben, működésben támogattuk.
- Iskolai bányaismereti vetélkedőket könyvajándékokkal és személyes közreműködéssel rendszeresen támogatjuk.
- Hasonló célú szervezetek rendezvényeinek megvalósulásához anyagi támogatást és szellemi segítséget nyújtottunk (szászvári, vasasi alkotások, rendezvények).

Kapcsolat hasonló célú civil szervezetekkel³⁰

Közismert, hogy a DGT gőzhajóinak ellátására az 1850-1857 közötti időszakban normál nyomtávú vasutat épített a pécsbányai András-aknától (Üszögpusztá-Villányon át) Mohácsig. A kb. 150 éves, még működő vonalon egy nosztalgia utazás egyszeri indításában gondolkodtunk (a Pécsi Bányász Szakszervezettel, a Bányász Kulturális Szövetséggel, a Meszesi Bányász Emlékekért Egyesülettel és a Pécsi Feketegyémánt Koncert Fúvószenekarral közösen).

27. kép: Nosztalgia utazás

A 2007. május 5-én megvalósult programot a Pécsi Vasút Igazgatóság és az útvonal 12 településének polgármesterei is támogatták, sőt vállalták, hogy részt vesznek benne, személyesen köszöntik a falu népével a vonatot. (27. kép) Bővítve a programot, vállalták, hogy az állomásépületükre Márok községben és Mohács városban emléktáblát helyeznek el. (28. kép)

28. kép: Márok, emléktábla

A mároki (cseh-magyar) kétnyelvű emléktábla magyar szövege: Itt nyugszik jeltelen tömegsírban 470 cseh-morva vasútépítő munkás, akik az 1857-ben forgalomba helyezett Mohács-Pécsi Vasút (MPV) építése közben kitört járványokban vesztették életüket. Őrize emléküket tisztelet és hála.

A nagysikerű nosztalgia utazáson 1400-1500 fő vett részt

Az Alapítvány bizonyos mértékben katalizátorként is működött környezetében a bányász hagyományörző tevékenység kiteljesedésében. Megalakulásunkkor még kevés hagyományörző egyesület működött a területünkön. Működésünk alatt kb. két tucat egyesülettel, szervezettel került az Alapítvány kapcsolatba. (Mecsek Egyesület, OMBKE Mecseki Szervezete, Origó Ház Egyesület, Mecsekszabolcsi Környezetvédő és Érdekvédelmi Egyesület, Összefogás Mecsekszabolcsért Egyesület, Somogyi Kulturális és Környezetvédő Egyesület, Vasasi Szent Borbála Egyesület, Bányász Kulturális Szövetség, Bányász Nyugdíjas Szakszervezet és 13 alapszervezete, Bányász Érdekvédelmi és Kulturális Egyesület,

³⁰ Pusztafalvi Gábor kézirata felhasználásával

Nyugdíjas Uránbányászok Egyesülete, Pécsbányai Kulturális Egyesület, Calamites Kft., Baranya Megyei Természetbarát Szövetség, Pécs-Budai Városkapu Iskola és Tagiskolái).

Mindennapi feladatok

Az Alapítvány nem csak létrehozott emlékjeleket, hanem lehetőségei határára belül igyekezett gondoskodni is azok fennmaradásáról, állaguk megőrzéséről.

A tulajdonjogok rendezése. Véleményünk szerint az emlékjeleknek túl kell élniük a létrehozókat, az Alapítvány élettartama viszont véges. Olyan tulajdonost igyekeztünk keresni, amely túléli „örök időre” birtokolni (és gondozni) tudja az emléktáblákat, emlékköveket, zenélő órákat, a gyűjteményeket és szellemi alkotásokat.

Az Ágoston téri Központi Szén- és Uránbányászati Emlékművet 2008. november 10-én átadtuk a területtulajdonos Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatának, aki az ingatlant átvette, és állagfenntartásában gondozza is (előírt időszaki kezelések, javítások elvégzése, fagy elleni védelem). Az emlékmű tisztítását az alapítvány éveken keresztül a Pécsi Derűs Diák-egylettel kötött, évi 40000 Ft összegű szerződéssel megelégedésre biztosította.³¹

A *zenélő órák* nagy része (a megyéspüspökkel és az egyházközségekkel kötött megállapodás alapján) egyházi tulajdonba (r.k. templomtornyokba) települt. Az itt létesített alapítványi tulajdonú berendezéseket (az egyházak egyetértésével) átadtuk az illetékes önkormányzatoknak. Így az éves karbantartás és revízió elvégeztetése az önkormányzatokra szállt. (Ennek végrehajtásával Pécs Önkormányzatánál sajnos vannak gondok. Ezért időnként egy-egy zenélő óra bizony elhallgat.)

A közterületeken elhelyezett *emléktáblák, emlékkövek* önkormányzat részére történő térítésmentes átadására 2009-ben kísérletet tettünk. Szóbeli megállapodás ellenére ez máig nem realizálódott, így itt a jogi helyzet máig rendezetlen. A jogi helyzet rendezetlensége ellenére időszakonként végig ellenőrizzük az Alapítvány (és elődei) által létesített bányász emlékjelek állapotát, és a legszükségesebb tennivalókat elvégeztetjük (betűk újrafestése, környezet rendezése stb.).

A *szellemi alkotásaink* az utókor, a kutatók és az érdeklődők számára történő megőrzése is fontos célja az Alapítványnak. 2012. január 10-én együttműködési megállapodást kötöttünk a *Csorba Győző Megyei Városi Könyvtárral*, amely szerint az Alapítvány tevékenysége alatt összegyűlt, közérdeklődésre számot tartó anyagnak megőrzés és kutathatóság céljából a könyvtárban van a legjobb helye. Ennek keretében az alapítvány átadta:

A PBTA által felvett 34 szakmai interjút tartalmazó CD-lemezeket.

- A Pécsbányai Bányász Férfikar 43 kóruszámát tartalmazó CD-lemezeket.
- 320 digitalizált képet a korabeli bányalétesítményekről.
- A mecseki bányász bibliográfiát digitalizálva.
- A nem digitalizált dokumentumok később, külön megállapodás szerint kerülnek átadásra.

A könyvtár vállalta, hogy az átadott dokumentumokat megőrzi, azokat a forrás megjelölésével teszi hozzáférhetővé a kutatók számára a könyvtár helytörténeti gyűjteményén belül, illetve teszi közzé honlapján.

Tevékenység a gazdasági mutatók tükrében

4. táblázat: Tizenöt év mérlegadataiból (E Ft)

Év	A közhasznú tevékenység ráfordításai	Előzőből az Alapítvány által nyújtott támogatások	A közhasznú tevékenység eredménye
2001	–	–	–
2002	1912	700	8483
2003	5092	1250	1110
2004	9346	800	-2676
2005	3569	2480	4907
2006	16537	350	-2232
2007	3946	2050	-674
2008	7276	750	896
2009	4328	410	-623
2010	4832	700	-904
2011	3144	480	-460
2012	2709	425	-864
2013	1319	25	766
2014	2483	141	86
2015	517	27	1054
Összesen	67010	10588	8869

Az Alapítvány mérleg szerinti eszközei 2015. december 31-én: 9064 E Ft.

Az Alapítvány által létrehozott alkotások valós értéke az alapítvány könyveiben szereplőknél nagyobb, mert az Alapítvány kezdeményezésére, közreműködésével, sok esetben anyagi támogatásával megvalósult alkotások néhányszor a „támogatók” beruházásában valósultak meg (pl.: komlói toronyzene, Mecsekérc toronyzene). Ezekhez a létesítésekhez az alapítvány esetenként támogatást adott (pl.: szabolcsi toronyzene), amely összeg a táblázat 3. oszlopában szerepel. Ezen oszlopban látható kiemelkedő összegek ilyen esetekre utalnak. A támogatók több alkalommal természetbeli szolgáltatást nyújtottak (pl.: Mecsekérc Zrt., KÓKA Kft.), illetve részfeladatokat közvetlenül is finanszíroztak (pl.: Biokom Zrt.).

Az Alapítvány 15 év alatt megvalósult ráfordításait és a létrehozott annál jelentősebb értékű alkotásokat az Alapítvány gazdálkodása, kapcsolatteremtő képessége és a megszűnt bányák „jogutód” vállalatai, vala-

³¹ A Janus Pannonius Gimnázium diákjaiból álló egyesület Wéber Mária tanárnő vezetésével

mint a létrejövő új vállalkozások vezetőinek, az önkormányzatok és jelentősen a lakosság bányászati kötődése tette lehetővé.

5. táblázat:

Az alapítvány pénzügyi forrásait biztosították

Rendszeres támogatók	Projekt támogatók	Üzleti bevétel
Lakossági adományok Magyar Bányászati Hivatal Mecsek ÖKO Rt.* Mecsekérc Zrt. és jogutódai Mecsekerdő Zrt. Mecseki Bányavagyon-hasznosító Rt.* Pannonpower Zrt. és jogutódai Pécs Megyei Jogú Város Pétáv Kft. Személyi jöv. adó 1%-a	NCA támogatás KÖSZÉN Kft. Csipkerek Önkormányzat Tettye Forrásház Calamites Kft. Wildhorse Kft. Csehimindszenti Önkormányzat Geofáber Kft. KÓKA Rt.	Könyvek értékesítése

*Meggzűnéség

Az Alapítvány helyzete, jövője

Az Alapítvány tevékenységét a városban tisztelet, elismerés, támogatás övezi. Pécs városa az alapítványban végzett munkájukért az alapítvány két vezetőjét (elnökét és helyettesét) Pro Communitate díjban, a város polgárai pedig TÜKE-díjban részesítették. (29., 30. kép) A bányavállalatok „jogutód” szervezetei az alapítvány munkáját megbecsülik, és lehetőségeik mértékében támogatják.

29. kép: Pécs város díja

30. kép: Szirtes Béla és Sallay Árpád a Tüke-díjjal

A Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány 2016-ban emlékezik alapításának 15. évfordulójára, és ezen belül arra, hogy tíz éve, a városnapi ünnepség keretében

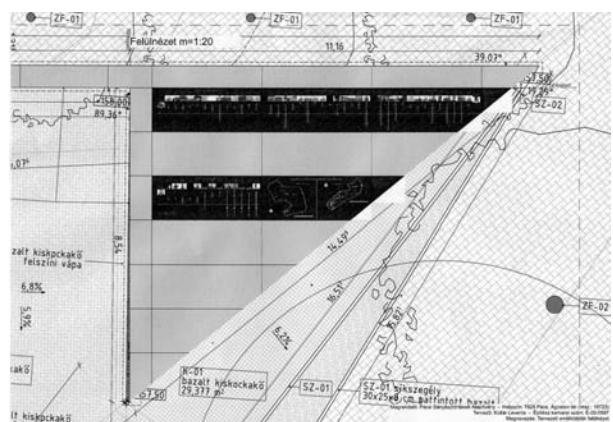
avattuk fel az Ágoston téren a Mecseki Szén- és Uránbányászati Emlékművet 2006. szeptember 1-jén.

Azóta az Ágoston tér a pécsi városnapi programok hagyományos megemlékezési helyszínévé vált. Az Alapítvány célja, hogy Pécs és a megye elmúlt negyed évezredes fejlődésében jelentős szerepet játszó bányászat emléke a városban méltóképpen fennmaradjon. Az elmúlt közel egy évtized igazolta az emlékmű megvalósítását. A tér bányász emlékhely voltát erősítettük a templom tornyából felhangzó tiszteletadó toronyzenével, valamint a 2010 Pécs Európa Kulturális Fővárosa programok keretében megtartott Európai Bányász-Kohász Találkozó emlék-

kövének elhelyezésével.

Elérkezettnek láttuk az időt arra, hogy e rendszer egységét és egészét az Ágoston téren erősítsük meg. A tér színvonalához illően és kialakításához illeszkedően bővítjük a téren a szén- és uránbányászat múltjára vonatkozó ismereteket, és növeljük a tér idegenforgalmi vonzerejét.

Ezért megterveztük az Ágoston téren – az emlékműhöz és a tér adottságaihoz, kialakításához kapcsolódva – egy esztétikus gránit tábla-együttes telepítését, amely a pécsi szén- és az uránmedence függőleges aknáinak területi elhelyezkedését, fontosabb adatait, fényképét vagy jellegbróját foglalja keretbe. (31. kép)

31. kép: Az Ágoston téri táblaegyüttes terve

A BKL Bányászat – Kőolaj és Földgáz 2016/5-6. számában (59. old.) már büszkén jelenthettük:

„Felavatták a Pécs-környéki szén- és uránbányászat aknáinak emlékművét.

Pécs Város Napján, 2016. szeptember 1-jén, a Szén- és Uránbányászati Emlékmű hagyományos koszorúzási és a bányásznapi ünnepség keretében az Ágoston téren, az emlékmű közvetlen szomszédságában, fényes külsőségek között, nagyszámú érdeklődő jelenlétében avatták föl a Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány által készített táblacsoportot, a Pécs-környéki szén- és uránbányászat aknáinak emlékművét...

...Az ünnepség résztvevői emlékül kapták „A tizenöt éves Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány rövid története” című színvonalas kiállítású és tartalmú kiadványt.”

(Az emlékműről részletesebben lásd az „Egy bányász emlékhely születése” c. írást jelen lapszámunkban. – Szerk.)

Céljaink megvalósításához szükséges források előteremtése mind nehezebb, de eddig egyetlen létesítési tervünk sem bukott meg anyagiak hiányában. Ha nehezebb is, de nem kilátástalan a jövő. Feladat még

bőven lenne. (Nincs még megjelölve többek között a Szent István-, a György-, a Károly-, a Cassian-akna, a bányatelepek, és ott van még – a kiinduló pontunk – a pécsbányai külfejtési gödör problémája.)

Viszont a tényleges alapítványi munkát végzők közül hárman már időközben eltávoztak az élők sorából. A megmaradtak átlagéletkora 76 év, a legfiatalabb közülünk 62, a legidősebb 86 éves. Az Alapítvány megfiatalítására eddig tett erőfeszítéseink eredménytelenek, de a reményt nem adjuk fel.

SZIRTES BÉLA gyémántokleveles bányamérnök 1930-ban született a Pécs melletti Somogy-bányatelepen. Oklevelét Sopronban 1953-ban vette át. Tizenhat éven keresztül – öt éves vállalati beruházói megszakítással – a szabolcsi bányauzemben dolgozott először szellőztetési vezetői, majd főmérnök-helyettesi munkakörökben, végül az üzem felelős műszaki vezető főmérnökeként. 1974-től a tatabányai székhelyű Magyar Szénbányászati Tröszt távlati tervezési osztályának vezetője. 1981–1982 között a KBFI Pécsre kihelyezett Liasz Programirodáját vezette, majd a Mecseki Szénbányák vállalati főmérnökeként a Liasz-program vállalati irányítója. A program 1988-as leállítását követően 1992-es nyugállományba vonulásáig a vállalat Vagyonhasznosító Központjának vezetője. Nyugdíjba vonulása után 2013-ig a Kútforrás Kft. mérnöki iroda egyik ügyvezetője és tulajdonosa. 1993-tól a mecseki szénbányászat múltjával foglalkozó több könyv, publikáció szerkesztője, szerzője. 2001-től tíz éven át a Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány alapító elnöke, jelenleg tiszteletbeli elnöki című kurátora. Az OMBKE tiszteleti tagja.

Soproni megemlékezés az 1956-os forradalmi események 60. évfordulójára alkalmából

A Soproni Erdészeti és Faipari Egyetem 2016. október 21-23. között, az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulójára alkalmából ünnepséget – könyvbemutató, kiállítás, filmvetítés, koszorúzás – rendezett Sopronban, amelyre meghívót kaptak azok a volt egyetemi hallgatók, akik az 1956-os események során Sopronban voltak. Az „1958-as” volt évfolyamról a következők vettek részt: *Gazdag György, Horvát Endre* (Hollandia), *Kollár Ervin, dr. Kránicz Zoltán, Marosvölgyi Lajos* (Hollandia), *Rózsavári Ferenc, Vass Gyula, Vass János, Zoltán István* (Ausztria).

A díszünnepség Petőfi Sándor Nemzeti Dalával kezdődött, amit *dr. Kránicz Zoltán* aranyokleveles bányamérnök szavalt el, ugyanúgy, mint 1956-ban is tette ezen a helyen.

A regisztrált volt hallgatók Emléklapot és egy könyvcsomagot kaptak ajándékba, a következők szerint: *Tóth Mariann*: 1956 Emlékkönyv, *ifj. Sarkady Sándor*: Sopron és az egyetemi karok vértelen forradalma, *Illyés Benjamin*: Soproni diákok voltunk, *Bartha Dénes – Oroszi Sándor*: A határ két oldalán, *ifj. Sarkady Sándor*: A soproni MEFESZ az 1956-os forradalomban, *Illyés Benjamin*: Soproni egyetemisták voltunk.

Az előadásokon elhangzottak, valamint az előzőekben felsorolt könyvek egyértelműen igazolják, hogy ezeket igen komoly kutató munka előzte meg.

Mindezek ellenére az ünnepség alatt, illetve azt követően is erős hiányérzet támadt bennem, mivel nem láttam visszatükröződni a volt bányamérnök hallgatók 1956-os soproni események alatti tevékenységét. A „pálya igen erősen lejtett” az erdő felé. Ez talán következett abból is, hogy a Szervező Bizottság „elfelejtett” egy 56-os eseményeket Sopronban megélt bányamérnököt is beválasztani soraiba, amit én szóban a Szervező Bizottság felé észrevételeztem. Az

elhangzottak és a leírtak azt jelzik, hogy még jelentős kutatásokra lenne szükség, melynek folyamánként az eddig megállapítottak korrigálásra, kiegészítésre kerülhetnének.

Mindezekkel együtt az ünnepség jól előkészített, jól szervezett volt, és csak köszönet illeti meg az egyetemet. Még feltétlenül szeretném megemlíteni, hogy igen jó érzés volt, hogy az egyetem egész területén mindenhol „Jó szerencsét” köszöntéssel találok meg.

Rózsavári Ferenc

Október 23-ai megemlékezés a Miskolci Egyetemen

Vitályos Eszter, a Miniszterelnökség európai uniós fejlesztésekért felelős államtitkára volt a díszvendége egyetemünk 2016. október 21-én tartott október 23-ai megemlékezésének.

A rendhagyó módon a Diszaulában tartott megemlékezésen államtitkár asszony ünnepi köszöntőjén túl *dr. Torma András*, egyetemünk rektora mondott beszédét, valamint videóüzenetben köszöntötte a megemlékezés résztvevőit testvéregyetemünk, a Nyugat-Magyarországi Egyetem rektora, *dr. Faragó Sándor* professzor is.

A jubileumi rendezvényhez méltóan igen színvonalas ünnepi műsort követően *Dornbach Gyula* visszaemlékezése hangzott el, majd a résztvevők azokról az egyetemi kollégákról emlékeztek meg, akik az előző tanévben távoztak közülünk.

A rendezvény koszorúzásokkal zárult, a résztvevők az Emlékparkban, a nemrégiben felállított Lélekkarantánál, az I-es előadóban, ahol 1956-ban a Diákszemlélet tartotta alakuló ülését, továbbá *Szalay Lajos* Hungary 1956 c. domborművénel, végül pedig az I. kollégium falánál, *Kiss Gábor, Kölber Gábor* és *Molnár Kálmán* emléktáblájánál helyezték el a megemlékezés virágait.

uni-miskolc.hu

PT

Emlékjel, emlékhely típusok kialakítása, megvalósítása a pécsi kőszénbányászat területén

PÁLFY ATTILA okl. bányamérnök

A 2001-ben megalakult Pécsi Bányáztörténeti Alapítvány (PBTA) célja a pécsi szén- és uránércbányászati emlékek megőrzése. Ezen belül súlypontot képez a „bányászati emlékhelyek felkutatása, megjelölése, fenntartása, látogatásuknak és a turisztikai és városnéző programokba való beillesztésének elősegítése”.

A PBTA a 250 éves mecseki kőszénbányászat pécsi medencerészének és a közel 50 éves uránércbányászat emlékeit kutatja fel, jelöli meg, de óhatatlanul kitekint a komlói és észak-mecseki bányák területére is.

E rövid összefoglaló tanulmány a célkitűzés megvalósítási folyamatát a pécsi terület kőszénbányászataira vonatkozóan mutatja be. Az alábbiakban röviden felvázoljuk az emlékhelyek, emlékjelek kialakításának alapvető feltételeit:

- harmonikus beillesztés a környezetbe (akár emlékkő, akár emlékpark),
- megközelíthető legyen (legalább turistaútvonalon),
- tömören fejezze ki a bányász szakma keménységét, szépségét, a küzdelmes bányász sorsot, esztétikus legyen,
- ellenálljon az eróziós hatásoknak (legyen időtálló),
- védett legyen az emberi romboló ösztönöktől,
- tegye lehetővé az információtartalom növelését, tisztítható, karbantartható legyen,
- költségkímélő megoldásokat tegyen lehetővé.

A helyszínen vagy emlékparkokban elhelyezett emlékjelek lehetséges megvalósítási módjai azonban többféle megoldást kívántak. Az elmúlt, 2001-2016 közötti 15 évben 7 típus kialakítására került sor, elsősorban az információk bővítése érdekében, de befolyásolta a típusokat a korszerűbb kivitelezési megoldások megjelenése is.

A működés helyszínén elhelyezhető emlékjelek (I.)

Számos javaslat és elképzelés megvitatása után a korábbi létesítmények működésének helyszínén elhelyezhető emlékjeleknek – amelyek az ismertett feltételeket kielégítik – a monolitikus, természetes (robantás utáni) formájában meghagyott kötömbök felelnek meg. A kőbányából kiszállított nyers kötömbök, rajtuk a kisméretű, durván csiszolt, sötétszürke felületbe kézzel vésett és fehérre festett, díszítő elemként is megjelenő feliratok egyedi kompozíciókká váltak. Egyszerűségükben is megrendítően szépek, gondolatébresztők, tiszteletet parancsolók.

A megszűnt létesítmények köbe vésett neve, a létesítési és megszűnési évek – az ezt megerősítő bá-

nyászkalapácsok – információ-tartalmát a helyszínen történő elhelyezés megsokszorozta. Az emlékkövek alapozás nélkül is elhelyezhetők, vagy egyszerű beton alapozást igényelnek.

1. kép: Gyula akna emlékköve (avatás 2002)

Komlói andezit monolitikus kötömb emlékjeleket helyeztek el:

- A pécsbányatelepi városi bányáknál: Gyula akna, Gyula aknai segédváró, Felsőváró, Légfeltörés, Északi váró (2002).
- A szabolcsi bányáknál: Ferenc József (Béke) akna (2003).
- A somogyi bányáknál: Rücker akna, Henrik váró és bányaház (2003).
- A vasasi bányáknál: Thommen (Petőfi) szállító akna, Thommen légakna (2012).
- A komlói bányáknál: Béta keleti akna, Béta nyugati akna, Zobák szállító akna, Zobák centrális légakna, Zobák diagonális légakna (2003).

Ebbe a csoportba tartozik még két emlékkő, melyek információ-tartalma azonos a felsoroltakéval, de a monolitikus vasasi fonolit, míg a másik metszett, csi-szolatlan andezit:

- Szabolcs bányán: Mihály akna (2012).
- Vasas bányán: Wiesner aknai emlékkő (2004).

A működés helyszínén nem elhelyezhető emlékjelek (II.)

(Pl. andezit háttérkő gránit lappal)

Ez a forma lehetővé tette a szöveges információk

bővítését, viszont a kézi vésést kizárta. A komlói andezit kötömb két metszett oldallal (géppel készített alap és egy oldallal) a ráerősített (ragasztott, csavarozott) gránit tábla hordozójaként jelenik meg.

Az információt tartalmazó táblák sötétzöld „Laguna” fantázianévű gránitból készültek, melyre a feliratokat homokfúvással vésték, majd fehérre festették. Méretük, illetve súlyuk miatt már méretezett alapozást kívántak. A szövegmező tartalma kiegészült a terület megnevezésével, a létesítmény funkciójának és az első tulajdonos (építtető) nevének feltüntetésével.

Az emlékjelek ezen típusát a bányászközségek, lakótelepek kialakulóban lévő vagy már létező emlékparkjaiban helyezték el. Jól megközelíthetőek, látogathatóságuk biztosított.

2. kép: Vasas bányai emlékpark (avatás 2004)

Ilyen emlékjeleket helyeztek el:

- Pécsbányatelepen: jeles tárók 1810-1945 között, függőleges aknák 1848-1991 között (2004).
- Szabolcsi bányáknál: függőleges aknák és tárók táblája (Hősök tere, 2004).
- Vasasi bányáknál: függőleges aknáit 1858-1994 között és jeles táróit 1945-ig, valamint a Pesti Királyi Egyetemi Alapítvány 1790-1845 között működő táróit (2004).

E típushoz tartozik az Ágoston téren elhelyezett 13. Európai Bányász-Kohász Találkozó és a 8. Bányász-Kohász-Erdész Találkozó emlékköve is, amelyet Pécs Európa Kulturális Fővárosa ünnepségsorozat során avattak fel 2010-ben (az Alapítvány támogatásával).

Önhordó gránittáblák beton alapon (III.)

Ezt a típust kényszerhelyzet hozta létre. A szabolcsi bányász hősi halottak emléktáblájához – méretei miatt – háttérkő (andezit) alkalmazására nem volt lehetőség. A megoldást a gránittáblákat szállító cég javasolta. A feldolgozásra kerülő gránit kötömbök végdarabjai 8-30 cm vastagok lehetnek. Egy oldallal alkalmas csiszolásra, a másik oldal és a kerülete eredeti rusztikus formában maradnak. A csiszolt lapon kialakított szövegmezőn kívüli rész kívánságra újra durva felületté alakítható vissza. Ez történt a szabolcsi hősi halottak emléktáblája esetében.

A feliratokat homokfúvással készítik el. Esetenként a karcolt fénykép további információbővítést jelenthet. A táblát a beton alapba acéltüskék rögzítik, így önhordóvá válik. Ezt az egyszerű megoldást kisebb táblák esetében is alkalmazták 8-12 cm vastagságú végdarabokkal. Az önhordó gránittáblák megfelelnek az emlékjelekkel kapcsolatos kívánalmaknak is, esztétikusak, karcsúságuk ellenére a „gránit” erőt sugároz, tiszteletet ébreszt.

Ilyen emlékjeleket helyeztek el:

- Pécsbányatelepen: Schroll akna, karcolt képpel (2013).
- Szabolcs bányán: Bányász hősi halottak emléktáblája (2008).
- Somogy bányán: Aknák és tárók táblája (2008).
- Pécs, Budai vámnál: Újhegyi kiszolgáló üzemek 1-2. táblái sötétbarna grániton karcolt fényképek (2008).
- Meszesen (Fehérhegy) a víztorony emléktáblája karcolt fényképpel (2012).

3. kép: A szabolcsi bányász hősi halottak emléktáblája (2008)

4. kép: Az Újhegyi kiszolgáló üzemek emlékjelei (2008)

Neves személyek, létesítmények emléktáblái (IV.)

Az e csoportba tartozó neves személyek vagy intézmények tábláit működési helyszínük (épületek) falán helyezték el. A kiemelt műszaki létesítmények emlékjeleit legtöbb esetben az objektumra erősítették fel.

A táblák anyagukban és kivitelükben is változatosak: fehér-fekete márvány, fekete, sötétzöld, sötétbar-na gránit. Henrik és Jozefin táróknál fa, amelyet 2012-ben gránitra kellett cserélni. A feliratok nagyobb részt fehérek, de bronzszínűk is előfordulnak. Rajtuk a fénykép-karcolás vagy dombormű bővíti az információkat.

Különleges elhelyezésű a Mohács-Pécsi Vasút (MPV) kör alakú gránittáblája, a járdasziget sájkjába süllyesztve, a bányavasút nyomvonala és a Zsolnay Vilmos út (6. sz. főút) kereszteződésében.

Ilyen típusú emlékjeleket helyeztek:

- Dr. Jaroslav Jičinský fekete márvány emléktáblája, Pécs, Mária utca 9. (2003).
- Mohács-Pécs Vasút (MPV) székháza, fekete márványtábla karcolt képpel Pécs, Mária utca 7. (2004).
- Somogyi húsfüstölőn fehér márványtábla (2003).
- A somogyi Henrik és Jozefin tárók bejárata fa (2003). (2012-ben fekete gránitra cserélve.)
- MPV kör alakú fekete gránittábla karcolt képpel. (2007), (járdasziget sájkjában).
- Thommen (Petőfi) szállítóakna fekete gránittáblája (2012).
- Berks Péter fekete gránittáblája 2 db bronz domborművel a bányakapitányság (Rét utca 23.) épületén (2009).
- Szabolcs táró fekete gránittábla karcolt képpel (2012).

Tájékoztató táblák (V.)

Az emlékjelek által biztosítható információk mel-

5. kép: Berks Péter fekete gránit emléktáblája 2 db bronz domborművel (2009)

6. kép: Az MPV kör alakú gránittáblája karcolt fényképpel a járdasziget sájkjában (2007).

lett szükségessé váló ismereteket térképes eligazító táblákkal egészítettük ki a települések emlékparkjaiban.

A fa trapézacsolat keretbe speciális – fény és nedvesség elleni védelemmel ellátott, színes nyomatú – műanyag táblákat helyeztek el. Ezek zöme a helyszínhez kapcsolódik, kisebb részt történelmi összefoglalót ad.

A Lámpás völgyi első tájékoztató tábla – még oszlopra szerelve – tematikus ábrán adott eligazítást. A többi esetben már térképrészleteken ismertette a tudnivalókat.

Ez a kiegészítő emlékjele sajnos nem elégítette ki a bevezetőben felsorolt követelményrendszer két fontos elemét: az időtállóságot és a vandalizmussal szembeni védettséget. Az elkészült 6 db tájékoztató táblából ma már csak 2 db látható.

Tájékoztató táblákat helyeztünk el:

- Pécsbányatelepen a városi bányáknál 2002-ben. Megsemmisült.

7. kép: A pécsbányatelepi emlékpark tájékoztató táblája (2004)

- A pécsbányatelepi emlékparkban 2004-ben. Ma is áll.
- Szabolcs bánya Hősök tere 2004-ben. Megsemmisült.
- Somogyi tájékoztató és történeti összefoglaló táblák 2003-ban. Nem javíthatók.
- Vasasi emlékpark térképes tájékoztató tábla (2004). Ma is áll.

Épített emlékfal fekete gránit táblákkal (VI.)

1852-ben a pécsi kőszénmedencében letelepedett Duna Gőzhajózási Társaság 1913-ban indította el koncentrációs-rekonstrukciós programjának megvalósítását. A terv két újonnan épített európai színvonalú korszerű aknával a pécsbányai Gróf Széchenyi István és a szabolcsi Szent István aknákkal, valamint a vasasi Thommen akna korszerűsítésével alakította ki az évi 1,25 millió tonna nyersszéntermelés biztos hátterét. A két akna 1993-ig szolgálta a pécsi, majd a Mecseki Szénbánya Vállalatot.

A Mecseki Szénbányák felszámolása során a két nagy akna üzemterületével együtt magántulajdonba került. A Szent István akna üzemépületeivel, létesítményeivel, lakótelepével a teljes lepusztulás képét mutatja, a vandál pusztítás nyomán. Jelenleg nem alkalmas a terület színvonalas emlékhely kialakítására.

A pécsbányai Gróf Széchenyi István akna létesítményeivel, üzemterületének jelentős részével a NEO-LIT Kft. tulajdonába került. A cég gondos gazdája lett az egyébként örökségvédelem alatt álló vagyonnak. Az Alapítvány elképzelését – egy méltó emlékmű elhelyezésére – támogatták, abban részt kívántak venni.

A terület körbezártsága és a tulajdonviszonyok determinálták az emlékmű elhelyezését. Figyelembe véve a megközelíthetőség, látogathatóság, a biztonságos védelem követelményeit a magán- és közterület határán lévő hálós kerítés vasbeton pengefalra történő kiváltása jelentette a megoldást.

Az információkat, képeket, megemlékező szövegeket hordozó gránittáblákat a falba süllyesztették. A pengefalra 3 db fekete gránit lapot szereltek. A bal oldali az akna fontosabb adatait, fő méreteit, termelési adatait, a torony röntgenképét, a jobb oldali a bányászati üzem adatait, lakótelepi kapcsolatait, a DGT „Bölcsőtől a koporsóig” szociális filozófiájának a bányatelepi megvalósítását foglalja össze, a temetői hősi emlékmű karcolt fényképével. A középső tábla az akna kezdési és befejezési időpontját, a telepítés indokát, rövid jellemzését, fényképét és az emlékmű létesítését támogatók névsorát adja.

E típus alkalmas a szabolcsi György aknai terület jelölésére, ahol 3 függőleges akna üzemelt. Az aknákat 3 különböző tulajdonos mélyítette. Ma magánterületen helyezkednek el, így a közterülettel érintkező kerítésszakasz kiváltásával alkalmassá tehető pengefalra erősített emléktáblák elhelyezésére. Amennyiben a Szt. István aknai körülmények idővel lehetővé teszik emlékmű felállítását, e típus ott is alkalmazható.

8. kép: A Gróf Széchenyi István aknai emlékfal (2014)

Fekete gránit tábla sor (VII.)

E típus első megvalósítását a pécsi Ágoston téren 2016. szeptember 1-jén a városnap ünnepségen felavatott emlékmű együttes jelenti.

Az Alapítvány 15 éves munkája során arra törekedett, hogy a 250 évig fontos szerepet játszó bányászat emléke méltó módon fennmaradjon. Ezt a múlt emlékeinek közkinccsé tételével, az ismeretek állandó bővítésével próbálta segíteni.

A bányákat a polgárok többsége aknáiról – mint különleges, tájból kiemelkedő létesítményekről – ismerte. Ezt az ismeretet kívánja bővíteni a több mint 700 információs adatot tartalmazó fekete gránit táblasor. Ennek 5 tagja a szén- és uránércbányák 53 függőleges aknájának nevét, fényképét vagy jellegábráját, legfontosabb adatait és elhelyezkedését mutatja be. A két kisebb tábla a támogatók névsorát és József Attila vers idézetét tartalmazza.

A táblasor megvalósítása az Alapítvány legösszetettebb vállalkozása, amely a város bányászati múltjának jobb megismerését szolgálja. A 7 db gránit tábla 18,5 négyzetméter, élhossza 47 méter, az írásjelek (karakterek) száma kb. 3700, a karcolt képek száma 54, a vonalvessés kb. 60 m.

A táblák rögzítése – a tér rendezése során kialakított térfelszínhez igazodva – a dekoratív szálcement lapokra, rejtett acélsavarral és – nagy felületük miatt – speciális műanyag ragasztóval történt.

9. kép: Az Ágoston téri gránit táblasor fényképe (2016)

E típus alkalmazható nagy mennyiségű információ átvitelére, rugalmasan alakítható a környezethez, azonban minőségi alapozás szükséges.

A táblasor elhelyezésével az Ágoston tér bányászati kötődése – a központi emlékművel, a toronyzenével, és a 2010-ben állított 13. Európai Bányász-Kohász Találkozó emlékkövével együtt – egyértelművé vált.

További elképzelések

A felsorolt hét típust az igények és lehetőségek bővülése alakította, de fejlődési fokozatokat is jelent. A tájékoztató táblák kivételével szükség szerint alkalmazhatók újabb emlékjelek kialakításánál. Ezekről eltérő megoldás kidolgozására a pécsbányai külfejtés végleges rendezéséhez igazodva lehet szükség.

Az elmúlt 15 évben a pécsi kőszénbányászat területén helyszíni megjelölésre kiválasztott 49 objektum emlékjelei kb. 40%-ban, az emlékparkokban elhelyezettekkel együtt 65%-ban megvalósultak. A következő években megközelítően hasonló feladat vár az Alapítványra. Három területen a megvalósítás időpontjai bizonytalanok: ezek a Szt. István (István I.) és István II. aknák, ill. a György aknai terület pengefalas megoldása, valamint a külfejtés rendezéséhez kötött aknák jelölése.

A megszerzett tapasztalatok, a kialakított rendszer lehetővé teszik a rugalmas tervezést, árképzést, a kivitelezői háttér biztosítását. Reméljük, hogy az Alapítvány szellemi kapacitása és elszántsága a továbbiakban is rendelkezésre áll e feladat teljesítésére.

PÁLFY ATTILA gyémántokleveles bányaművelő mérnök. Oklevelét Sopronban, a Nehézipari Műszaki Egyetem Bányamérnöki Karán 1954-ben vette át. Első munkahelye a Bányaművelés Tanszék, ahol dr. Zambó János professzor mellett tanársegédként dolgozott. Saját kérésére került a Pécsi Szénbányászati Tröszt, ill. átszervezések során a Mecseki Szénbányákhoz. A Magyar Szénbányászati Tröszt megalakulásától a Mecseki Szénbányák területi főmérnökeként, majd termelési osztályvezetőként dolgozott. 1982-ben visszatérve a Mecseki Szénbányák körébe a vállalat műszaki fejlesztési stratégiájának megtervezésében, megvalósításában vett részt. Nyugdíjazása után szakértőként szerződéses munkákat végzett, majd megalakulásától a Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány munkatársa, majd kuratóriumának tagja. Az OMBKE-nek 1951 óta tagja, a Mikoviny Sámuel-emlékrem tulajdonosa.

Magyar kutatók az Ásványelőkészítési Világkongresszuson

Az IMPC 2016 (International Mineral Processing Congress) nemzetközi ásványelőkészítési kongresszuson (szeptember 11-15.) Kanadában a több mint 1500 résztvevő között négy fő – dr. Bokányi Ljudmilla, dr. Fajtli József, dr. Gombkötő Imre és dr. Mucsi Gábor –, a Miskolci Egyetem Nyersanyagelőkészítési és Környezeti Eljárástechnikai Intézet munkatársai képviselték Magyarországot.

Az IMPC 2016 a 28. a két évente megrendezésre kerülő Nemzetközi Ásványelőkészítési Világkongresszusok sorában. A hatnapos rendezvényen a világ 60 különböző országából érkező bányászati, metallurgus és főképp ásványelőkészítéssel foglalkozó szakemberek tanácskoznak az ásványi nyersanyag feldolgozás technológiai, ipari kérdéseiről 10 párhuzamos szekció keretében a hat nap során. A konferencia fő témái természetesen a primer ásványi nyersanyagok feldolgozását célzó technológiák, aprítás és őrlés,

mechanikai szétválasztási eljárások, flotálás, de ebben az évben külön szekciót kaptak a ritkaföldfémek, az újrahasznosítás (recycling) és a jövő évtizedek technológiai, így a mélytengeri és űrbányászat is.

A Miskolci Egyetemről két poszter előadás (dr. Csöke Barnabás, dr. Gombkötő Imre: Elektronikai hulladékokból származó különböző műanyagok szétválasztása eltérő termo adhéziós tulajdonságaik alapján, valamint dr. Mucsi Gábor, dr. Gombkötő Imre, Molnár Zoltán, Osváth Imola: Mechanikai aktiválás hatása a pernyéalapú geopolimer tulajdonságaira) és két előadás (dr. Fajtli József, Bohács Katalin, dr. Mucsi Gábor: Keverőmalomban előállított szuszpenzió folyási tulajdonságainak online mérése reométerrel és dr. Bokányi Ljudmilla, Szabó Szilvia, Paulovics József: CdTe (kadmium-tellurid) félvezetők felületi tulajdonságainak és flotálhatóságának vizsgálata használt szolár elemek újrahasznosítása céljából) került megtartásra a szakmai közönség nagy érdeklődése közepette.

mfk.uni-miskolc.hu

Dr. Földessy János

Bircher Erzsébet kitüntetése

Sopronban 2016. december 16-án a zsúfolásig megtelt Liszt Ferenc Konferencia és Kulturális Központban ünnepelték meg a nevezetes 1921. december 14-ei népszavazás napját (Sopron Napja), és ez alkalomból megtartott díszünnepségen adták át a legrangosabb városi kitüntetéseket. „Sopron Kulturájáért” kitüntetést vehetett át dr. Kovácsné Bircher Erzsébet, a soproni Központi Bányászati Múzeum igazgatója. Az eseményről a KISALFÖLD 2016. december 17-ei száma is tudósított.

Bircher Erzsébetnek gratulálunk, további sikereket, jó egészséget kívánunk!

Dr. Horn János

Az Alapítvány szerepe az uránércbányászat emlékjeleinek létrehozásában

SALLAY ÁRPÁD okl. bányamérnök

A szerző röviden ismerteti a mecseki uránbányászati tevékenységet, majd a bányászati tevékenység megszűnésének okait. A közel 50 éves tevékenység emlékeit a Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány kívánja megőrizni.

Általános ismertetés

Az uránércbányászat 1953-54-től számított kutatás megkezdésétől az 1997. évi bezárásáig még fél évszázad sem telt el, mely a bányászat vonatkozásában igen rövid idő. A kutatómunka során 39 M tonna uránércvagyron vált ismertté. A külszíni kutatások eredményei tették lehetővé, hogy Kővágószőlősen a legmélyebb kutató aknákat kis kapacitású szállítóaknává átalakítva (I., II. sz.) 1955. év második felében megindulhattak a bányafeltárási, illetve a kísérleti fejtési munkák. Bakonyán ugyanezen tevékenységek tárókkal történtek.

1956-ban megindult az I. sz. és II. sz. bányauzem szállítóaknáinak mélyítése, melyek kapacitásukkal 1958-ra lehetővé tették a nagyüzemi termelést, illetve az 1959-ben megkezdett É-i táró megépítésével a III. sz. bányauzem termelésbe lépését (1961-ben).

A kísérleti radioaktív osztályozás sikerei alapján létrejött a nagyüzemi ércválogatás, melynek eredményeként 1958-ban elindult az első osztályozott ércszállítás a Szovjetunióba. 1964-re megépült az ércdúsítóüzem, és még ebben az évben indult a vegyi dúsítvány exportálása. A külszíni kutatás megkezdésétől alig telt el 10 esztendő.

Az öt bányauzem működése során felszínre hozott 48 millió tonna kőzetet, melyből 21 ezer tonna fémeket állítottak elő. A bányauzemekben közel 1200 km vágatot hajtottak ki (Budapest-Kijev távolság).

A folyamatos műszaki fejlesztés tette lehetővé, hogy a kezdeti 10-15 cm/műszak vágathajtási sebességét 40-45 cm/műszakra lehetett emelni, illetve a 2-2,8 tonna/műszak fejtési teljesítményt 7-7.5 tonna/műszakra növelni.

Igen fontos terület volt a porelhárítás, a sugárterhelés, a zajártalom, illetve a vibráció ellen folytatott védekezés.

A bányák szellőztetéséhez a 10-15 ezer m³/perc légmennyiség a mélység felé haladva 40-50 ezer m³/perc értékre növekedett. Így az egy főre jutó légmennyiség hazánkban egyedülállóan elérte a 30 m³/perc légmennyiséget. Ehhez hozzájárult az ottani 46 °C középhőmérséklet. Meg kellett oldani a levegő hűtését, mely hazai viszonylatban ugyancsak eddig ismeretlen volt.

A nagy létszámú munkaerő biztosítása csak úgy

volt lehetséges, hogy a kommunális beruházásokat fel kellett gyorsítani. Magyarországon ez volt az első komplex beruházás, ahol az ipari és kommunális beruházások egy időben indultak meg. A termelés viteléhez szükséges 6-7000 dolgozó fogadására épült az „uránváros”, ahol közel 6000 lakás épült.

A magyar uránércbányászat a többi szocialista országokhoz hasonlóan a hidegháború következményének hatására jött létre. A termelés visszaesését, illetve a bányák bezárását az urán világpiacon árnak drasztikus visszaesése, illetve a közgazdasági szabályozórendszer lényeges megváltozása okozta, ami nagymértékben csökkentette az állami támogatás növekvő trendjét. 1989-ben megszületett az uránércbányászat felhagyásával összefüggő minisztertanácsi rendelet. Megkezdődött a vállalat leépítése, egyes üzemek privatizációja, mely bizonyos túlélést ugyan lehetővé tett, de elkerülhetetlen volt az 1997. évi kormányrendelet, amely a hazai uránércstermelést 1997. december 31-ével megszüntette.

A kormány jóváhagyta az uránércbányászat megszüntetésének, rekultivációjának beruházási tervét 1996. évi áron 12 Mrd Ft támogatással. A feladat 2010-re teljesült.

A 2001-ben megalakult Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány arra kötelezte el magát, hogy a megszüntetett szén- és uránbányászatnak, kiemelt létesítményeinek emléket állít az utókor számára. Az emlékjelekkel jelölt uránércbányászati létesítményeknél írásomban arra is kitérek röviden, hogy ezeknél milyen új műszaki megoldások születtek, melyeket hazánkban először alkalmaztak. Az uránércbányászat területén az emlékjelek egy része a Jakab-hegyi vörös homokkő (ami az uránélőfordulás fedőrétege) és egyéb időtálló anyag felhasználásával valósult meg.

A vállalat területén 8 emlékkő, 14 emléklap, 5 toronyzene megvalósítását szorgalmazta, illetve valósította meg Alapítványunk. Az emlékjeleket az egyes települések közigazgatási területeihez tartozóan mutatom be.

Pécs város

Az uránvárosi irodaház előtti téren, ahol 1965-ben felállították Kalló Viktor szobrászművész „Ércbá-

nyász” szobrát, márvány emléktáblát avattunk a 2002. évi bányásznapon (ez volt az első tábla). A tábla írott szövege:

„Az uránbányászat 1955-1997 között a Mecsek hegység nyugati részén működött. Itt létesültek Magyarország legmélyebb függőleges aknái. A bányaműveletek során 48 millió tonna kőzetet hoztak felszínre, és ebből 21 ezer tonna dúsított uránt állítottak elő. Az alkalmazott bányászati és ércfeldolgozási technológiák jelentősen hozzájárultak a magyar műszaki kultúra színvonalának emeléséhez. Az uránbányászatban 42 év alatt megközelítőleg ötvenezren dolgoztak, részükre épült ezen városrész.”

1. kép: Az aknák axonometrikus képe

Az irodaház falán található, 2014-ben elhelyezett, préselt fém tábla a 13 külszíni akna axonometrikus képét ábrázolja (1. kép), míg a 2015-ben állított másik tábla a bányatelen belül elhelyezkedett üzemeket mutatja be.

Az épület tetején szülő toronyzene hangja betéríti az Uránvárost.

Az említettek alapján az idelátogató rövid áttekintést kaphat a megszűnt uránbányászatról.

Az Uránváros központjában a lakosság által csak „Forum-uranumnak” elnevezett teret ma Uránbányász térnek hívják az Alapítvány kezdeményezésére.

A lakótelepek (kolóniák) elnevezésének első példája az Ércbányász utca 96 lakásos épületegyüttesét megőrkítő tábla elhelyezése az első épület falán. (2. kép)

2. kép: Ércbányász utcai tábla

Kővágószőlős

A Jakab-hegy lábánál, Pécestől 15 km-re található község már a római időkben is lakott volt. A település mai nevét az itt élők foglalkozásáról kapta. 1953 második felében a falu határában fedezték fel az uránércet. Ennek a településnek közigazgatási határára belül három bányüzem (I., III. és IV.), az ércdúsító üzem, kutatási üzem, a kutató-mélyfúró üzem és a szolgáltatóüzem telephelyei jöttek létre. A lakótelep DNY-i határában épült fel a bányák készenléti lakótelepe, melyet tábla örökít meg.

A román stílusban épült templomtoronyból minden nap megszólal a toronyzene.

I. sz. bányüzem

A települést megközelítő út keleti oldalán emlékkő jelzi, hogy itt működött 1955-től az I. sz. bányüzem kutatóaknából átalakított 43 m mély kezdetleges szállítóaknája. (3. kép)

3. kép: I. sz. bányüzem kutatóakna tornya

Az út NY-i oldalán áll az I. sz. bányüzem szállítóaknája. Az acél szerkezetű torony az egész Mecsek hegységben egyedül maradt meg. A létesítmény ipari műemlék. Új feladatát egy csille oldalára helyezett vörösréz tábla hirdeti:

„Uránérc-bányászat I. szállító akna Kővágószőlős aknamélység: 119 m.

A magyar uránbányászat egyetlen fennmaradt aknája. Mai szerepe az uránnal szennyezett bányavíz kiemelésével a tortyogói és pellerédi vízbázis védelme.”

Az üzemben működött még 3 akna, melyek közül a II. sz. kutatóaknából átalakított szállítóaknát, a keleti légaknát a meddőhányó elfedte, a nyugati légaknát jelentéktelensége miatt nem jelölték meg.

III. sz. bányüzem

Az üzem területén működött Északi- és Keleti-tárót, valamint a Tótvári-aknát megjelölték.

Az Északi-táró zárófalába egy csillét helyeztek. A fölötté lévő táblán az olvasható:

„Uránérc-bányászat Kővágószőlős északi táró építés kezdete: 1959, bezárás ideje: 2000. Kiszállított kőzet mennyiség: 46 000 000 tonna.” (4. kép)

4. kép: Északi-táró

A táró hossza 8400 m. Feladata volt a II., IV. és V. számú bányüzemek összes termelvényének külszínre szállítása.

A **Keleti-táró** falára erősített csiszolt kőtáblára vésett szöveg:

„Uránércbányászat Keleti-táró Kővágószőlős, Építés kezdete: 1960. Bezárás ideje: 1973. Táró hossza: 3170 m.”

A létesítmény feladata volt a táró feletti és alatti ércek lefejtése.

A **Tótvári-akna** az üzem egyetlen külszínre nyíló aknája. Az akna helyén felállított vörös homokkőbe vésett szöveg:

„Tótvári-akna Kővágószőlős. A 108 méter mély, 3,8 m átmérőjű akna kezdetben a tárószint feletti ércek termelését szolgálta, majd ezt követően az üzem légaknájaként működött 1990-ig.”

IV. sz. bányaiüzem szállítóakna. A vörös homokkő csiszolt felületére vésett szöveg:

„Uránércbányászat IV. akna Kővágószőlős. Építés kezdete: 1964. Akna mélység: 1146 m. Bezárás ideje: 2000. Avatása 2004 Bányásznapi.”

Az akna Magyarország legmélyebb aknája. Különlegessége, hogy itt alkalmazták először az acél kaszvetést. Az acélszerkezetet közethorgonyokkal rögzítették az aknafalazathoz. A kaszfogók szerepét a megnövelt kötélbiztonság vette át. A szállítási sebesség 14 m/sec volt.

5. kép: Erdűsítő Üzem légi felvétel

Erdűsítőüzem. Légi felvétel (5. kép) mutatja az üzem nagyságát. Az irodaépület falára helyezett már-

ványtábla hirdeti, hogy az üzemet 1960-ban építették és 1997-ig működött. Külön megjelölést kapott a két zagytározó. A tábla anyaga fonolit. Az emlékkő felirata: „Mecseki uránbányák rekultivált zagytározói uránérc vegyi feldolgozás száraz meddő tonna: 20,3 millió t. Radioaktivitás: $2,3 \times 10^4$ -en Becquerel Ra-226”. Avatására 2008-ban került sor. Ma legelőként használják (6. kép).

6. kép: Rekultivált zagytározó

Kővágószőlős (ahogy a többi település is) emléktáblát kapott, melynek anyaga műanyag, lábazata fa trapéz ácsolat (7. kép). Avatása a 2003. évi Bányásznapon volt.

7. kép: Trapéz ácsolat emléktábla

Az uránbányászati kiállítás, mely a megszűnt Pécsi Bányászati Múzeum uránbányászati része volt, a régi iskolában kapott elhelyezést, melynek udvarán felállított posztamentesen elhelyezett vörösréz tábla felirata:

„A bányamunka során elhunyt társaink. Az uránbányászat során a felsorolt 121 ember vesztette életét munkabaleset és üzemi baleset következtében. Emlékezzünk! Jó szerencsét!”

A posztament jobb oldalán fából faragott kopjafa, míg a bal oldalán uránbányász fejet ábrázoló szobor áll. A táblát 1997-ben állította a Mecsekérc Rt. és Kővágószőlős önkormányzata.

Kővágótöttös

A római időkben Thuthem néven ismerték. Közigazgatási területén működött a IV. légakna, a IV/A légakna, valamint az V. szállítóakna.

IV. sz. bányaiüzem légakna. Az aknát 1964-ben

kezdtek mélyíteni, 1090 m mélységével az első ezer métert meghaladó akna volt a vállalatnál. A kasok vezetésére feszített zárt szelvényű aknaszállító köteleket (kasonként 4 darabot) alkalmaztak (az országban először). Az aknkapacitás növelésére a korábbi aknaszállítógépet 6 m átmérőjű dobos gépre cserélték, mely a tirisztoros meghajtású első szállító gép volt az országban. A vörös homokkőre írott szöveg:

„*Uránércbányászat IV. Ny-i légakna Petőc-pusztá. Építés kezdete: 1964. Akna mélysége: 1090 m. Bezárásának ideje: 2000.*”

Ide építettek be 3 db AP.1. szellőztetőgépet, mely 22 000 m³/perc légcserét biztosított. (8. kép)

8. kép: IV. légakna

IV. bányauzem IV/A légakna. Ez az akna különleges, ugyanis nem hagyományos aknamélyítő berendezéssel készült. A bányából 4,6 m² négyszögszelvényű feltöréshajtó padozattal lyukasztottak a külszínre. Innen svéd Alimak bővítő padozattal lett visszabővítve a kívánt 5,5 m átmérőjűre. Biztosítása közhorgony, drótháló és löttbeton. A kivitelezést a vállalat saját szakembereivel végezte. A vörös homokkővön olvasható felirat:

„*Uránércbányászat IV/A Ny-i légakna Petőc-pusztá. Építés kezdete: 1981. Aknamélység: 865 m. Bezárás ideje: 2000.*”

V. bányauzem

A 7,5 m átmérőjű akna a vállalat legnagyobb szelvényű aknája. Az akna szerelvényezése megegyezett a IV. bányauzennél írottakkal. A két darab torony-elrendezésű tirisztoros meghajtású aknaszállító gép 16 m/sec sebességgel mozgatta a 4-dobogós két kast. A kötél nyúlás kiegyenlítésére Ivanov-féle kiegyenlítő vitlát alkalmaztak. A teherszállítás szállító gépész nélkül folyt. Az üzem 13. szintjéről indított 13/22 centrális vakaknával a magyar bányászat 1355 m mélységbe jutott, ahol a közhőmérséklet meghaladta az 50 °C-ot, mely speciális levegőhűtési megoldások bevezetését tette szükségessé. Az akna vasbeton záró lapjára elhelyezett vörös homokkő felirata:

„*Uránércbányászat V. akna Kővágótöttös. Építés kezdete: 1975. Aknamélység: 1118 m. Bezárás ideje: 2000.*”

Az emlékkövet állította a Pécsi Bányástörténeti Alapítvány és a Mecsekérc Környezetvédelmi Részvénytársaság.

A település központjában Jakab-hegyi vörös homokkőre erősített táblán olvasható:

„*Uránércbányászat Kővágótöttösi bányászok emlékére 1957-1997. A község területén működött aknák: Tótvári-akna, mélysége: 108 m, IV. Ny-i légakna mélysége: 1090 m, IV/A légakna, mélysége: 852 m. V. szállítóakna, mélysége: 1118 m.*”

Az avatásra 2003-ban került sor, a templomtoronyból itt is szól a toronyzene.

Bakonya

A négy Árpád-kori település legnyugatabbika. A település közigazgatási területén helyezkedett el a II. sz. bányauzem. Az akna kialakítás mindenben megegyezik az I. sz. bányauzennél leírtakkal. Az akna 1958-tól szolgálta a termelést 1990-ig. Ez volt a vállalat leghosszabb ideig működött aknája. Az üzem 439 m mély légaknáját, melyet eredetileg a VI. szintig mélyítették, üzemi termelés közben 198 méterrel megnövelték. (Az akna helyét nehéz megközelíthetősége miatt nem jelölték.)

A **szállítóakna** betömedékelt záró lapjára 2003-ban elhelyezett emlékkövön olvasható felirat:

„*Uránércbányászat II. sz. szállítóakna. Építés kezdete: 1955. Akna mélysége: 138 m. Bezárás ideje: 1990.*”

A település emlékparkjában felállított vörös homokkőre erősített márványtáblán a település rója le tiszteletét a bakonyai bányászokra emlékezve. (9. kép)

9. kép: Bakonya Emlékpark, emlékkő

„*Uránércbányászat bakonyai bányászok emlékére 1955-1987. A község területén működött aknák-tárók: II. sz. bányauzem szállítóakna mélysége: 138 m. II. légakna mélysége: 439 m. Frici-táró, Heller-táró.*”

Abaliget

A település közigazgatási területén egyetlen akna létesült, az V. sz. bányauzem légaknája. Az akna mélyítése 1979-től 1982-ig tartott. A mélyítés során ha-

zánkban itt alkalmazták először a csővezetékes beton-
ejtés helyett a konténeres betonszállítást. Az aknára a
bánya bezárása miatt szellőztetőgép szerelésére már
nem került sor. Az emlékkő felirata:

„*Uránércbányászat V. légakna Abaliget. Építés
kezdete: 1979. Akna mélysége: 1065 m. Bezárás ideje:
1999.*”

Cserkút

A honfoglalás óta lakott település. 1291-től talál-
ható írásos emlék. Az Árpád-kori műemlék templom
tornyából hallható a toronyzene.

A település területén bányászattal kapcsolatos léte-
sítvány nem épült. Emléktábla került ennek dacára a
község ház falára 2004-ben, melyet kiegészítettek
azoknak nevével, akik az uránércbányászatnál vállaltak
munkát, de a 2003-as évet már nem éltek meg.

SALLAY ÁRPÁD gyémántokleveles bányamérnök 1956-ban szerezte meg diplomáját. Az uránércbányákhoz irányították, ahol több beosztásban (üzemmérnök, főmérnök, üzemvezető, területi főmérnök, osztály-, majd főosztályvezető) dolgozott 1990. év végi nyugdíjazásáig.

1981-1983 között a Nehézipari Műszaki Egyetem mérnöktovábbképzés előadója volt. 1985-1988 között a Mongóliában épülő wolframbánya és dúsítómű műszaki ellenőre. Mint nyugdíjas 1991-től a Mecseki Ércbányászati Vállalat műszaki gazdasági tanácsadója, majd 1993-tól ugyanezen megbízással a Mecseki Szénbányánál foglalkoztatták. Az ugyanebben az évben megalakított Kútforrás Mérnöki Iroda Kft. egyik ügyvezetője és tulajdonosa volt (2013-ig). A 2001-ben megalakult Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány munkáját segíti, 2010-től mint a kuratóriumi elnöke.

Konferencia a „víz jegyében”

Salgótarjánban a megyeháza dísztermében a tudomány ünnepe alkalmából „Közös vizeink” címmel rendeztek konferenciát. Két ország – Magyarország és Szlovákia – egyetemeseinek, különféle kutatási intézményeinek képviselői a határon átnyúló természetes vizek együttműködéssel végzett kutatási eredményeiről számoltak be. A tanácskozáson megjelent hallgatóság nyolc prezentációt tekinthetett meg, mindezt szakképzett és hozzáértő előadók bemutatásában.

Megnyitó beszédében *dr. Kalocsai Péter*, a Megyei Kormányhivatal főigazgatója üdvözölte a jelenlévőket, majd hangsúlyozta, hogy mennyire fontosak a Magyarország felszín alatti vizeivel kapcsolatos kutató munkák, állapotfelmérések, az ezeken alapuló víz- és környezetgazdálkodás, valamint az együttműködés.

Az első áttekintő előadást a két ország földtani intézeteinek közös kutatócsoportja tartotta, a határon átnyúló víztestek közös kutatásáról. A további előadásokban Délkelet-Szlovákia felszín alatti vizeinek gazdálkodási témái, a Sajó-völgy árvízvédelmi kérdéseinek távérzékeléses vizsgálata, a Haragistya-szilicei karszterület víznyomjelzéses vizsgálata került bemutatásra. Összefoglaló előadásban láthatták a Miskolci Egyetem felszín alatti vizekkel kapcsolatos kutatás-sorozatát és a Novohrad-Nógrádi Geopark területén előforduló vízföldtani érdekességeket, majd beszámolót hallhattak Nógrád megye felszíni víztesteiről. A konferenciát az oktatási-kutatási tevékenységekben kiépített magyar-szlovák kapcsolatokról szóló összegzés zárta.

Zárszó

A Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány az elmúlt 15 év alatt teljesítette vállalt kötelezettségét. Emléket állított a bezárt bányászatnak, azok fontosabb létesítményeinek.

Köszönet illeti a Mecsekérc Zrt. mindenkori vezetőit, Kővágószőlős, Kővágótöttös, Bakonya, Cserkút községek polgármestereit, akik az ügy mellé állva anyagiakkal is támogatták a létesítmények megvalósítását.

Az itt fel nem sorolt létesítményeket azok jelentéktelensége miatt (I. bányauzem Ny-i légakna), vagy mert a központi meddőhányó eltemette azokat (I. bü. II. sz. kutatóaknából átalakított szállítóakna, K-i légakna), vagy megközelíthetlenség miatt (II. üzem Ny-i légakna), nem jelöltük, de bennem elevenen élnek.

Dr. Földessy János, a Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Kar Földtan-Teleptani Tanszék professzora kérdésünkre elmondta: Ma Magyarországon nagy hangsúlyt kap az egészséges ivóvíz biztosítása, a felszín alatti vízbázisaink védelme. Azzal, hogy óvjuk környezetünket, biztosítjuk gyermekeinknek, unokáinknak, hogy élvezhessék a természet adta lehetőségeket és kincseket. A tiszta víz fenntartásában rendkívül nagy felelőssége és szerepe van az emberiségnek, hiszen a környezet védelme minden ember érdeke. A környezettudatos életmód, a vízzel való takarékoság nem csak pénzügyi kérdés, hanem egy szemlélet is, mivel a tiszta ivóvíz életünk elengedhetetlen része.

Dr. Bablana Ferenc István, a megyei közgyűlés alelnöke, a Nógrádi Energetikai Klaszter elnöke is üdvözölte a konferenciát. Elmondta, hogy a tudományos tanácskozás nívós és szakmai előadásokkal új megvilágításba állította az együttműködés fontosságát. Hangsúlyozta, hogy az ásványi kincsek gazdálkodása mellett, az energetika vonatkozásában a geotermikus energiát (meleg víz) is közös erővel szükséges kiaknázni. A ma társadalmának élnie kell ezekkel a természeti erőforrásokkal, hasznosítani, kutatni, ellenőrizni és legfőképp óvni. Öröm és elismerés, hogy megyénkben tarthatjuk az észak-magyarországi régióknak e fontos rendezvényét.

A résztvevők és témáik jól példázták természeti értékeink megőrzésének határokon átnyúló közös igényét, és az ezzel kapcsolatos, évtizedes hagyományokra épülő kutatási együttműködést.

Némediné Bartanusz Andrea, Palchuber Kinga, Livo László

Egy bányász emlékhely születése

RÁBAY OTTÓ okl. bányamérnök

A hajdan volt bányászati helyszínek java részén, amelyek megközelíthetőek voltak, a Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány valamilyen emléket hagyott, vagy máshol a feledés homályától megmentve utalást hagyott rá. Nem volt viszont a térségünknek egy olyan központi emlékhelye, amely megemlékezne az egykor – bátran mondhatjuk – messze földön ismert és elismert mecseki szén- és uránbányászatról. A Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány 2004-ben úgy érezte, hogy képes egy régóta tervezett emlékmű megvalósítására. Ezért legfőbb feladatának tűzte ki, hogy ezt a hiányt pótolva 2006-ban Pécsen egy központi helyen a szén- és uránbányászatnak Pécs város és a régió több mint két évszázados fejlődésében játszott szerepéhez méltó emléket állítson.

Az első ütem

A központi emlékmű megvalósításának szervező munkái három részből tevődtek össze. Egyik rész a helyszín biztosítása, a másik a műalkotás anyagi fedezetének előteremtése, a harmadik része pedig a műalkotás elkészíttetése volt.

Az Alapítvány szándéka egy igényes, művészi városközponti szén- és uránbányászati emlékmű létrehozása volt, amely a környezetébe illeszkedve, művészi formában, tárgyilagosan kifejezi a bányászatnak a város és régió fejlődésében, gazdagodásában játszott szerepét, ugyanakkor emléket állít a bányamunkának, a bányamunkásnak. A szén- és uránbányászat több tízezer fővel növelte a Pécs város és a megye lakóinak számát. A szén- és uránbányászat több ezer lakást létesített, új várost, városrészeket, lakótelepeket hozott létre, ma is működő közműveket (utakat, ellátórendszereket) épített és működtetett. Mecénása volt a megye sportjának, a kultúrának, az egészségügynek. Iskolákat, kórházakat épített, munkát adott sok pécsi iparosnak, vállalkozónak, bevételt a kereskedőknek.

A városi központi emlékmű helyéül csak a belváros helyszíne jöhetett számításba: a város központjában, frekventált, idegenforgalom által érintett helyen. Több helyszín megvizsgálása után a célnak az Ágoston tér felelt meg. A tér múltjából, elhelyezkedéséből, de mai kialakításából fakadóan is a legalkalmasabb hely volt a város és a bányászat kapcsolatának megörökítésére. A tér reprezentálja leginkább a kapcsolatot a város és a bányászat között. Az Ágoston tér és környéke képezte a város és a szénbányászat kezdeti kapcsolatait. A kolónia lakóinak anyakönyvezését a kezdeti időszakban az Ágoston téri plébánián végezték. A Barátúr környékén lakó fuvarosok szekerein került – a részben a pécsi polgárok (Littke, Grün, Zsolnay stb.) bányáiban termelt – szén a DGT által épített Pécs-Mohácsi Vasút megépítése előtt a Dunához. Az első méremőleg tervezett közút a térről vezetett a városból a „Kolóniára”.

A bányászati emlékmű helyéül az Ágoston téri plébániahivataltól K-re, az Ágoston rendi templomromtól D-re fekvő, az önkormányzat tulajdonában lévő, 16717 hrsz. területet választották. Az alapítvány

az emlékmű felállításához szükséges tulajdonosi hozzájárulási kérelmét 2004. április 21-én nyújtotta be Pécs polgármesteréhez.

A beterjesztett kérelem Pécs önkormányzatának közgyűlése elé került, amely a 250/2005. (05. 19.) sz. határozatának 1. pontjában nyilatkozott arról, hogy az alapítvány által kezdeményezett emlékmű létrehozásának szándékát támogatja, a 2. pontjában hozzájárult az emlékmű Pécs, Ágoston téren, a 16717 hrsz.-ű közterületen történő elhelyezéséhez.

Az emlékművet az Alapítvány kívánta megvalósítani, vállalva a megvalósítás szervezését, bonyolítását. A megvalósítás költségeit kb. 15 millió forintra tervezte. A pénzügyi fedezetet részben saját forrásból, részben a „jogutód” bányavállalatok és más pécsi vállalatok, intézmények és magánszemélyek céltámogatásával kívánta biztosítani.

Az emlékmű 2006. évi elkészítésére 2005. március 25-én meghívásos képzőművészeti pályázatot írt ki. A pályázatra 7 pályamunka érkezett. A benyújtott pályaműveket széles körű, többlépcsős bizottság értékelte, többek között a Képző- és Iparművészeti Lektorátus és az emlékmű felállítására létrehozott bíráló bizottság. A benyújtott pályaművek között a Képző- és Iparművészeti Lektorátus szakértő bizottsága nem talált olyan pályázatot, amely a benyújtott formában megvalósítható lett volna. Két pályázatról úgy döntött, hogy kiegészítéssel, módosítással továbbfejleszhető. A szakértő bizottság többek között kifogásolta a helyszínen felállítható emlékmű méreteit is.

A fentiekre való tekintettel egy új, jobb, elfogadhatóbb tervtervezést adó helyszínt kellett találni, és annak rendelkezésre állását követően egy újabb, az új helyszínt figyelembe vevő pályázatát kellett rövid időn belül az Alapítványnak megszerveznie.

Több helyszín megvizsgálása után (például a várfal melletti területek) az új helyszínek szintén az Ágoston tér, annak a téren álló rk. templomtól Ny-ra eső része kívánczolt. A terület igénybevétele és a pályázat kiírását nehezítette, hogy az Ágoston tér az itt lévő épületek lebontásával és így több helyrajzi szám alatt lévő ingatlanok összességéből alakult ki. A tulajdonosi hozzájárulási kérelem elkészítésének időpontjában még nem volt ismert az emlékmű nagysága és a

téren az elhelyezkedése. Az ismételt tulajdonosi hozzájárulási kérelmet ennek figyelembevételével kellett benyújtani Pécs polgármesteréhez. A beterjesztett kérelemre Pécs önkormányzatának közgyűlése a 459/2005. (09. 22.) sz. határozata nyilatkozott arról, hogy hozzájárul az alapítvány által kezdeményezett emlékmű Pécssett az Ágoston téren a 16725, 16724, 16723, 16722/1, 16722/2 hrsz-ú közterületen a hatályos szabályozási tervben zöldterületnek bejelölt helyen történő elhelyezéséhez. Így a helyszín ismételten biztosítottak látszott.

Az idő sürgetése miatt meghívásos pályázatot írt ki az alapítvány. Az új pályázati határidőt (2005. november 30.) úgy állapították meg, hogy 2006. augusztus 31-ig az emlékmű megvalósulhasson. Az elképzelés az volt, hogy ne újabb bányász szobor létesüljön a városban (Pécssett közterületen állt már négy). Természetesen figurális elem, adatok és felirat szerepelhetett az emlékművön.

Olyan emlékmű kellett, amelyre odafigyelnek a város lakói, és amelyre kíváncsiak a városunkba látogatók. A bányászat szokásos jelképeit természetesen alkalmazhatta a művész, de az emlékmű ne egy legyen az országban található számos szokványos bányász emlékjel közül.

Az emlékmű anyagait nem határozták meg, de elvárt volt, hogy időtálló és lehetőleg vandalizmusnak ellenálló legyen, és használja fel a környezet adta lehetőséget, abba illesztve, mint látvány is érvényesüljön. A pályázat feltétele volt, hogy látványterv is készüljön a tervezett emlékmű felállítási helyéről.

Az új pályázati kiírásra 3 pályamű érkezett be. (A benyújtott pályázatok között szerepelt az előző pályázat során a Képző- és Iparművészeti Lektorátus által továbbfejlesztésre javasolt „Kerék” jeliségű mű is.) A pályázatok látványterveit az 1-3. képek mutatják.

1. kép: Pályázat – Kerék jelige

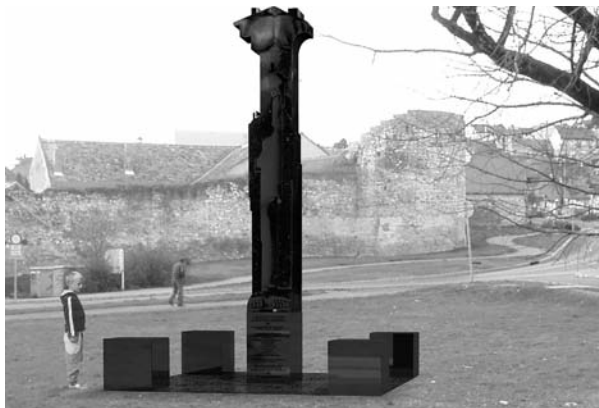
Az Alapítvány elképzelését legjobban a bíráló bizottság által a legjobb alkotásnak ítélt Taubert László szobrászművész „Szén” jeliségű pályamunkája elégitette ki.

A szobrászművész leírása a műről:

„Az emlékmű fő motívuma egy férfitest, egy idol. Egy bányász idolja, fekete, kemény, határozottságot, erőt sugárzó. Az idol sziluettje határozott vágott síkok-

2. kép: Pályázat – Torony jelige

3. kép: Pályázat – Szén jelige

ból épül fel. A testen, amely feszes, ugyanakkor érzékeny, szinte lírai, szintén mély, vágott sziluett található. A belső sziluett egy függőleges akna keresztmetszete, mélyen bevágva a bányász idoljának testébe, mint egy vājáralagút. Ugyanez az alagútra, vízszintes aknára emlékeztető motívum jelenik meg a feliratok megoldásánál, minden betű egy-egy alagútként, mélyen bevágva, mint egy-egy akna szerepel a kompozícióban. A betűk által szimbolizált bányajaratok a valóságban 6 cm mélységűek lennének, ami a betűk 2,5 cm magasságához képest alagútszerű. Úgy tervezem, hogy a „betűalagutak” végén egy 6 cm mélyen lévő sík zárja le a „jاراتokat”, ami fényelnyelő és -visszaverő anyaggal van bevonva és látványként nappal semmi sem látszik belőle, este és sötétben viszont az „alagutak” végén a szentjánosbogáréhoz hasonló fényt bocsát ki, ezáltal érzékeltetve az alagút térbeli mélységét, különösen, ha a néző kicsit változtatgatja a nézőpontját. Olyan hatást is ad, mintha valami történe a „jاراتok” végén, mintha élet lenne ott mélyen, belül, így az emlékművön elhelyezendő szöveg amellett, hogy a funkcionális feladatait is ellátja, a szobor kompozíciójában is helyet talál.

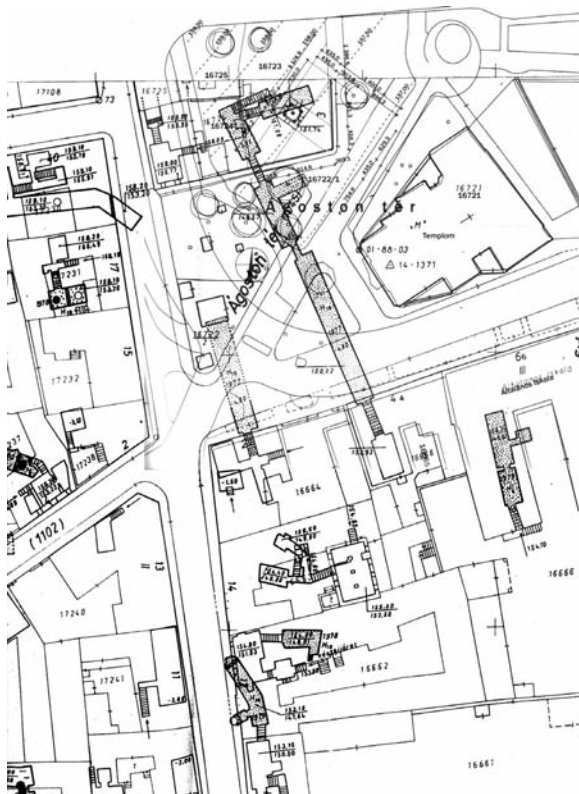
A külső sziluett egy házra emlékeztet. A ház, mint szimbólum otthont, biztonságot, gyarapodást, összefogást, szövetséget jelent. A bányászatnak köszönhetően otthonra, biztonságos megélhetésre, gazdasági felvirágzásra kerülhetett sor, mind a bányászok, mind pedig a bányászat köré települt iparosok körében. A fel-fényezett fekete anyag a tökéletességet, a befejezettsé-

get, és általában egy út, egy történet végét (ami mindig egy más dolognak a kezdete is egyben) szimbolizálja. Itt a fényes fekete anyag a csillogó feketeszenre is asszociál.

Az emlékművet három különböző fekete anyag építi fel. Nero marquina nevű fekete márvány, amiből a „bányászidol” készülne, már kipróbáltan, megfelelő anyagokkal kezelve jól bírja a kontinentális klímát a szabadban. A posztamens, valamint a négy kocka nero asszuloto nevű fekete gránit, ami szintén jól állja a kültéri viszonyokat. A feketekőszenet szimbolizáló fekete bazaltúszalék, amit az emlékmű alapsíkjaként képzelek el, egy harmadik fajta anyagi minőséget, és ezáltal egy harmadik fajta fekete színt képvisel az emlékműben.

Az emlékmű alaprajza négyzet, a négy sarkán négy kockával. A kocka az egyik legtökéletesebb forma számunkra, emberek számára, akik a teret a három koordinátairány szerint kezeljük. Befejezett, megmásíthatatlan, a tökéletes illúzióját nyújtó forma, itt is lezárást jelent fő jelentésében. A négyzet alaprajz szintén belesimul ebbe a rendbe, önmagából adódóan kijelölve a szobor nézeteit első, hátsó, illetve oldalnézetekre bontva azokat, mely bontás megfelel az idol szerkezetének is.”

A bíráló bizottság javasolta a művésznak, hogy a művet kissé emelje meg és így illessze a tér megfelelő pontján a környezetbe, az alapozásnál és a kiviteli tervek elkészítésénél vegye majd figyelembe az örökségvédelmi előírásokat és a téren lévő betemetett pincéket is. (A pincék és az emlékmű helyét a 4. kép mutatja be.) Ezt követően az Alapítvány a kivitelezésre szerződést kötött a művésszel.

4. kép: Az emlékmű és a pincék helyzete

Az emlékmű elkészítéséhez építési engedélyre volt szükség. Az építészeti terveket az Incorso Építész- és Építőműhely, a tartószerkezetek terveit a Pap Mérnöki Iroda Kft., az épületvillamossági tervet a Practico Sinus Bt. készítette el. Az építésügyi hatósághoz benyújtott építési tervet a pécsi önkormányzat érintettségé miatt Szigetvár Város Címzetes Főjegyzője a 2333-4/2006 számú határozatában 2006. április 10-én hagyta jóvá.

Ezek után a művésznak 4 hónap állt rendelkezésre az emlékmű megalkotására. Elkezdődött a művész részéről a kivitelezés időtartamával kapcsolatos versengés, az Alapítvány részéről az emlékmű pénzügyi megvalósításához még szükséges fedezet biztosítása. A versenyt a művész és az Alapítvány külön-külön megnyerte. Az emlékmű építési fázisait mutatják az 5., 6., 7., 8. képek.

5. kép: A művész az alapot készíti

6. kép: A művész az elképzeléseit osztja meg

7. kép: A posztamens is a helyére került

8. kép: 2006. augusztus 21. – kész az alkotás

Az emlékmű 2006. év augusztus 21-re időre elkészült, a város gondnoksága az alap körül 0,5 m szélességben színes virágokat ültetett, mintegy virtuálisan megnagyobbítva az alap által elfoglalt területet. Az emlékmű talapzatát borító fekete gránitlapok Kínából, a három és fél méteres márványszobor egy kötömbből való anyaga portugál kőbányából, a posztamens körülvevő kőzúzalék a komlói andezitbányából származtak. Az anyagi fedezete is (közel 16 M Ft) időben rendelkezésre állt az Alapítvány meglévő pénzeszközeiből, valamint 43 jogi és másfélszáz magánszemély adakozásából.

A bányász szakma áldozatos, nehéz munkát végzői tiszteletére és emlékére az emlékmű avatására 2006. szeptember 1-jén, az 56. Bányásznapi alkalmával került sor. Az ünnepi beszédet Pécs város nevében dr. Kunszt Márta alpolgármester asszony, az avatóbeszédet a Pécsi Bányásztörténelmi Alapítvány kuratóriumának elnöke, Szirtes Béla bányamérnök mondta (9. kép).

9. kép: Szirtes Béla, az Alapítvány elnöke megtartja avató beszédét

Az emlékmű leleplezését az Alapítvány tagjai végezték. A leleplezéskor a téren megjelentek között 250 szál szegfű került szétosztásra, és a leleplezést követően az emlékmű talapzatára – mintegy a 250 éves bányászati múlt megemlékezésére – a résztvevők a virágokat elhelyezték (10. kép).

A megvalósult művet a Képző- és Iparművészeti Lektorátus is minősítette. Részlet a minősítésből: „Méretében, arányrendszerében az emlékmű tökélete-

10. kép: Az avatáson résztvevők elhelyezik az emlékezés virágait

sen illeszkedik a környezetébe. A talapzatnak burkolattal való megnövelése vizuális eszközökkel teremti meg a kívánt tömeghatást, a síremlékekre asszociáló architektúra pedig az emlékezés által dominált hangvételt erősíti. Kiemelendő a szobornak a templommal való kapcsolata, a vertikális forma és a torony összhangja. A köztéri emlékművek esztétikai átlagából magasan kiemelkedő mű született, amelynek létrejöttéhez hozzájárult a megrendelőnek a Művészetek Háza és a Lektorátus szakmai javaslatai iránt való nyitottsága is.”

A megvalósult emlékmű nem egy egynézetű mű. Körbejárható, minden oldala új és új esztétikai élményt és információt nyújt. A posztamens és az emlékmű négy sarkán lévő kockák gránit burkolásán vízvágással kivitelezett feliratok találhatóak.

Az Emlékmű feliratai

Elöl középen a posztamensen:

TISZTELET ÉS HÁLA
A MECSEKI SZÉN- ÉS
URÁNBÁNYÁSZATNAK
JÓ SZERENCSEJT!

Az ÉNy-i kocka elején egy álló bányászjelvény van, az oldalán a felirat:

URÁNBÁNYÁSZAT
(1955-1997)
KŐVÁGÓSZÖLŐS
CSERKÚT, BAKONYA
HETVEHELY

A DNy-i kocka elején egy fordított bányászjelvény van, az oldalán a felirat:

KÖSZÉNBÁNYÁSZAT
(1752-2004)
PÉCS, MECSEKSZABOLCS
SOMOGY, VASAS
HOSSZÚHETÉNY
KOMLÓ, MAGYAREGREGY
KÁRÁSZ, VÉKÉNY
SZÁSZVÁR, CSÁSZTA
MÁZA, VÁRALJA
NAGYMÁNYOK

A DK-i kocka elején egy álló bányászjelvény van, az oldalán a felirat:

250 ÉV ÉSZ ÉS DERÉK MUNKA.

Az ÉK-i kocka elején egy fordított bányászjelvény van, az oldalán a felirat:

KÜLDETÉSÜKET BEFEJEZTÉK,
NÉPNEK HAZÁT, HÁZAT,
KENYERET, VÁROSNAK,
MEGYÉNEK GAZDAGODÁST,
FEJLŐDÉST.

Hátul a posztamensen homokfúvással a támogatók felsorolása található.

A Pécs-Tettye városrész megújítása II. ütemében 2010 tavaszán megtörtént az Ágoston tér térfelszín rendezése. A tér az emlékmű környezetében új díszburkolatot és földlabdás fákat kapott, a nem burkolt felületeket füvesítették. Befejezték a tér K-i részén az Ágoston rendi templom romjainak feltárását. Sajnálatos módon a felújítás során az emlékmű kivilágítás nélkül maradt, az alapítványnak a mai napig nem sikerült azt helyreállíttatni.

Az emlékmű helyének kiválasztásakor, majd az első rendezési terv készítésekor is felmerült, hogy a továbbiakban egyéb bányászati emlékjelek kerüljenek elhelyezésre a téren, megadva annak karakterét. Ekkor már a bányász toronyzene szólt az Ágoston templom tornyában. Az OMBKE Mecseki Szervezete és a Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány közreműködésével elhelyezték az Ágoston téren, az emlékmű közelében 2010. május 27-30. között Pécsen megrendezett 13. Európai Bányász-Kohász Találkozót és 8. Magyar Bányász-Kohász-Erdész Találkozót megörökítő emléktáblát (11. kép). A találkozó egyik programja volt az emlékmű megkoszorúzása is. A találkozón minden résztvevő emléke kaptak az Alapítvány által megjelentetett Bányász Útikalauz egy példányát, amelyben többek között részletes leírás szerepel az emlékműről.

11. kép: A Találkozó emléktáblája

A második ütem

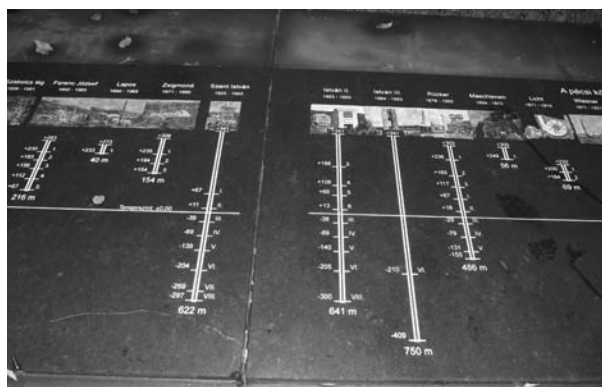
Az Alapítvány – egyre szűkülő anyagi lehetőségei is figyelembe véve – a pécsi kőszénbányászat és uránércbányászat függőleges aknáinak bemutatását tervezte. Az Ágoston tér északnyugati felén az új térburkolat részét képező enyhén megdöntött sík szálce-

ment burkolat lehetőséget nyújtott nagyobb méretű táblák elhelyezésére.

Ez adta az ötletet egy emléktábla-együttes elhelyezésének színhelyére. A bányászatot a nagyközönség elsősorban aknáiról, táróiról ismeri. Ezekhez kötődnek ismeretei a bányászatról szóló események hallatán, ezek külszíni létesítményeit látja, ha arra vetődik. Környezetünk bányászatáról nem beszélhetünk anélkül, hogy ne ismernénk aknáinak a nevét, helyét.

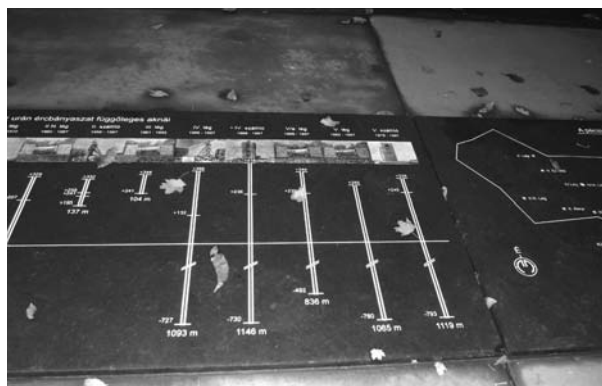
A bányászat nem csak a térfelszín előnytelen megváltozását okozta, de majd kétszáz éven át több ezer pécsi polgár egzisztenciáját is biztosította és a város XIX-XX. századi gazdagodását eredményezte.

Az emléktábla-együttes első három tagja a pécsi kőszénbányászat 40 függőleges aknájának főbb jellemzőit (az aknák hosszát, az aknarakodók tengerszint feletti magasságait) foglalja össze, lehetőség szerint fényképpel vagy grafikával is bemutatva azokat, a tájékozódást segítő létesítményekkel együtt (12. kép).

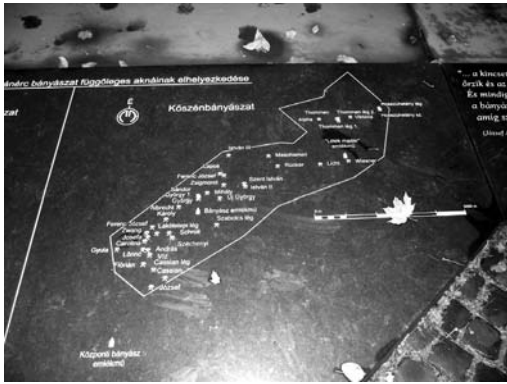
12. kép: Aknatáblák – Szeles részlet

A mecseki uránércbányászatot 1997-ben felszámolták. Negyvenkét éves fennállása során 13 külszínre nyíló függőleges aknát mélyítették, melyek fontosabb adatait, fényképét, elhelyezkedését szintén egy tábla foglalja magába (13. kép).

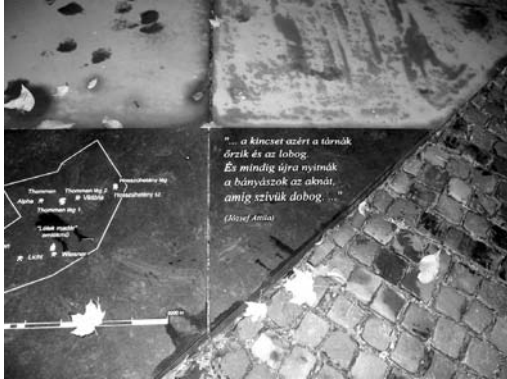

13. kép: Aknatáblák – Urános részlet

Az ötödik tábla a kőszén- és uránércbányászat aknáinak térképi elhelyezkedését mutatja be (14. kép). A hatodik kis háromszög alakú tábla az első szálcement sor végén tartalmazza az emléktáblák készítettőjének és a támogatók nevét. A hetedik, kis háromszög alakú táblán egy József Attila-versrészlet található (15. kép).

14. kép: Aknatáblák – Térképes részlet

15. kép: Aknatáblák – Verses részlet

Mivel az emléktábla-együttes a központi emlékmű környezetében van, ahhoz hasonulva az anyaga fekete gránit. Avatására 2016. szeptember 1-jén, a Város napja alkalmával az emlékmű megkoszorúzása előtt került sor. A táblák felavatását dr. Hoppál Péter országgyűlési képviselő, kultúráért felelős államtitkár, dr. Páva Zsolt polgármester és Pálfy Attila bányamérnök, a Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány kuratóriumi

16. kép: A Bányamanók is segítettek az emléktáblák avatásánál

RÁBAY OTTÓ okleveles bányamérnök. 1977-ben végzett a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Bányamérnöki Kar bányaművelő szakán. A végzés után a Mecseki Szénbányák Pécs Bányaüzemében István aknában, mint aknász ismerkedett a szakmával. Üzemérből 1980-tól Béta bányán, mint műszaki fejlesztési csoportvezető, később mint szellőztetési felelős dolgozott 1985-ig Béta, Kossuth és Zobák bányák összevonásáig. A nagyüzemben és annak jogutódjaiban szellőztetési megbízott helyettes, később a bányabezárási munkáknál felelős műszaki vezetőhelyettes, majd felelős műszaki vezető munkakörököt töltött be. Jelenleg a Pannon Hőerőmű Zrt.-nél a mélyművelés bezárásának hosszú távú kötelezettségeinek végrehajtásában, mint felelős műszaki vezető, Karolina és Vasas É-i külfejtésében, mint felelős műszaki vezetőhelyettes dolgozik. 2006-tól a Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány Kuratóriumának tagja.

mának tagja végezték el. Az avatásnál a pécsi bányamanók is segítettek. (16. kép)

A fent említett szálcement térburkolat teljes felületét táblával nem fedték, így további táblák elhelyezésére még lehetőség van. Az Alapítvány tervei között szerepel az emlékhely gazdagítására újabb tábla elhelyezése.

Az Ágoston téri templomból felhangzó bányász toronyzene, a Mecseki Központi Szén- és Uránbányászati Emlékmű, a téren elhelyezett emléktáblák és annak környezete együttesen méltó emléket állítanak a hajdan meghatározó nagyságú Pécs-könyéki bányászatnak. Az emlékmű 10 éves fennállása alatt immár hagyománnyá vált a Város napján a bányászat által a városnak nyújtott fejlődésre pártatlanul visszatekinteni és széles társadalmi képviselet mellett az emlékezés és hála koszorúit az emlékmű talapzatán elhelyezni (17., 18. kép).

17. kép: Az Alapítvány is megkoszorúzta az Emlékművet

18. kép: Az Emlékmű a koszorúzás után

Az Alapítványnak sikerült az emlékhely nagy társadalmi összefogással történő létesítésével és funkciójának kihasználásával az Alapítvány tiszteletbeli elnökének szállóigévé vált mondatát megvalósítani: „Ideje, hogy mi utódok valamit törlesszünk”.

Egyesületi ügyek

65 éve termel a nagylengyeli kőolajmező – Szakmai nap és szakestély Gellénházán

Az OMBKE KFVSz Dunántúli Helyi Szervezete és a MOL Nyrt. KTD KEKT nyugat-dunántúli termelési egysége meghívására kettős ünnepre érkeztek 2016. október 21-én Gellénházára a nagylengyeli kőolajmező életében (feltárásában, termeltetésében és működésének meghosszabbításában) közreműködő egykori és jelenlegi vezetők, munkatársak és a megjelent vendégek. Ezen a napon emlékeztek meg a nagylengyel kőolajmező megtalálásának 65. évfordulójáról, valamint az OMBKE Kőolaj-, Földgáz- és Vízzakosztály elődje, a Dunántúli Olajvidéki Osztály megalakulásának 75 éves évfordulójáról. A szép számban megjelent érdeklődőket a KFVSz DHSz nevében *Dobos Szabolcs* köszöntötte, aki egyben az ünnepségsorozat demonstrátora is volt.

A nagylengyeli mezőt érintő megemlékezés az *NL-1* kútnál lévő emlékkő megkoszorúzásával vette kezdetét (1. kép). A mező 60. évfordulóján 2011-ben felállított emlékműnél a MOL Nyrt. részéről *Gál Csaba* és *Takács Gábor*, az OMBKE nevében *Molnár Zsolt*, az OMBKE KFVSz elnöke és *id. Ósz Árpád*, a KFVSz exelnöke, valamint *Vugrinyecz József*, Gellénháza és *Scheiber Ildikó*, Nagylengyel polgármestere tisztelgett koszorúik elhelyezésével.

A nagylengyeli mező és a szakosztályelődünk történetét röviden bemutató kamarakiállítás (2. kép) a Gellénházi Művelődési Házban *Tóth János*, a Magyar Olaj- és Gázipari Múzeum igazgatója nyitotta meg.

A szakmai nap *Takács Gábor*, a MOL Nyrt. KT. Dél-magyarországi Termelés vezetőjének köszöntésével és az

elhunyt társakra való emlékezéssel kezdődött. *Dobos Szabolcs* levezető elnök felolvasta az írásban beérkezett üzeneteket: *Dr. Jáni János* a mező életében jelentős szerepet játszó *Dedinszky János* geológusról és munkásságáról írt megemlékezését, és az akadályoztatása miatt távol lévő *Török Károlynak*, a DHSz elnökének üdvözlő sorait. A házigazda „olajos települések” polgármesterei, *Vugrinyecz József* és *Scheiber Ildikó* köszöntésükben megemlégték, hogy konstruktív, egymást segítő együttműködés volt és – a lehetőségekhez képest – jelenleg is van a kőolajipar és a községek között. Például a Nagylengyeli Értéktár részeként felvették a nagylengyeli olajmezőt.

A Gellénházi Vegyeskar férfitagjai pedig katona- és btyárdalokkal kedveskedtek a rendezvény résztvevőinek.

Jármai Gábor olajmérnök, az OMBKE KFVSz DHSz korábbi elnöke, az OMBKE KFVSz Budapesti Helyi Szervezetének elnöke szakosztályelődünk, a Dunántúli Olajvidéki Osztály megalakulásáról tartott igen érdekes, sokak számára kevésbé ismert adatokkal „fűszerezett” előadást.

Gál Csaba, a KT Magyarország MOL Termelési Régió vezetője „A KT Magyarország jelenlegi helyzete és aktuális kihívásai” címmel tartott előadásában a mező jövőjéről, továbbélési, ill. felélesztési lehetőségeivel kapcsolatos elképzelésekről, a környéken tervezett kutatásokról tájékoztatta az érdeklődő hallgatóságot.

Bíró Károly kútmunkálati vezető mérnök „Az *NL-282/a* sz. kút kitérése” c. előadásában számos ábrával és egy 24 perces filmmel szemléltetve beszélt a kitérés okairól.

Ferincz György rezervoár mérnök-szakértő „A Nagylengyeli mező 65 éves. Tények-Eredmények-Jövő” címmel tartott előadást.

Udvardi Géza aranyokleveles olajmérnök „Politika és az olajipar – Adalékok Nagylengyel olajmező történetéhez” című előadásában az 1956-os eseményekben érintett olajos szakemberek sorsának alakulásáról közölt eddig nem publikált tényeket. Utalt a témában – a MOGIM gondozásában – hamarosan megjelenő kiadványra (szerkesztők: *Horváth Róbert*, *Tóth János*).

Nagy tetszéssel fogadták a *Benczik Ferenc* által készített vetített képes összeállítást az *NLT-2* főgyűjtő építésétől a felszámolásáig tartó időszakról, valamint a nagylengyeli olajmező életével kapcsolatosan a Magyar Filmhíradóban megjelent korabeli tudósításokból készült összeállítást.

A szakmai nap az immár hagyományosnak mondható szakestéllyel zárult, ahol a komoly pohár beszédet *Udvardi Géza* tartotta, felelevenítve az egykori szakestélyek korelnökének, *Buda Ernőnek* az alakját, mottóként idézve tisztelt és szeretett elődünk szakmai és életfilozófiáját. A felszolgált krampampuli hatására pedig igen jó hangulat kerekedett.

(dé)

A „vasember” volt a budapesti klub vendége

A Bányászati Szakosztály budapesti csoportjának október 4-i összejövetelén, a tavaly megkezdett „pályaelhagyók” sorozatban *Kropkó Péter* okl. bányamérnök, triatlonista volt a vendég.

Az orvos családból származó *Kropkó Péter* példaképei, a magyarok őshazáját kereső *Juliánus barát* és *Jókai Berend Ivánja* alapján választotta ezt a pályát. Bányamérnöki diplomáját 1988-ban szerezte meg. Rövid ideig dolgozott a szakmában, majd utána teljesen a

sport, a triatlon töltötte ki az életét.

Sikeres sportpályafutást tudhat maga mögött: 17-szeres magyar bajnok, 51 hosszú távú nemzetközi versenyen indult, ebből 6 *Ironman-t* (Vasember) és 7 hosszú távú versenyt nyert meg. Felkészülése és versenyei során 650 ezer kilométert kerékpározott, 250 ezer kilométert futott és 75 ezer kilométert úszott.

Kropkó Péter elmondta, hogy a bányászatban alkalmazott túlbiztosítást vitte át a sportba: mindig többet edzett, hogy a versenyen ne érje meglepetés. A négy gyermeket nevelő kollégánk ma magánvállalkozó, az „Ironman Budapest 70.3” verseny társtulajdonosa, szabadúszó (futó és bicikliző) menedzsereknek adja át tapasztalatait, életelveit, amiket velünk is megosztott. Álljon itt néhány: Legyenek álmaink, akkor van célunk, amiért tenni kell! Úgy tervezek, mintha örökké élnék, úgy élek, mintha holnap vége lenne! Mindannyian függők vagyunk, csak jó dologtól függünk!

A rendhagyó klubnap a rendhagyó emberrel jókedvű, vidám beszélgetéssel ért véget.

Martényi Árpád

Kunoss Endre sírjának megkoszorúzása

Káloz Község Önkormányzata és az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület Székesfehérvári Területi Szervezete szervezésében 2016. november 3-án a hagyományos ünnepség keretében a kálozi református temetőben koszorút helyeztek el *Kunoss Endre*, a Bányászhimnusz írója síremlékén.

Az ünnepségen műsort adott a Kálozi Nyugdíjas Klub.

Szerkesztőség

Előadás a bauxitbányászatról

Az OMBKE veszprémi csoportja szervezésében Veszprémben, a MTESZ Veszprém Megyei Szervezetének székházában 2016. november 15-én *Károly Ferenc* okl. bányamérnök, okl. bányaiipari gazdasági mérnök – aki 2002 és 2013 között a bauxitbányászati divízió (Bakonyi Bauxitbánya Kft., majd MAL Zrt.) műszaki igazgatója volt – tartott előadást „A hazai bauxitbányászat 1996-2013 közötti története” címmel.

A Hungalu Tröszt privatizációja 1995-ben kezdődött. Ennek keretében 1996-ban privatizálták a Bakonyi Bauxitbánya Kft.-t, ahol magyarországi társaságok szereztek tulajdont: 90%-ban a felhasználók, illetve a menedzsment és 10%-ban a dolgozók. 2002-ben, miután a mosonmagyaróvári timföldgyár megszüntette a bauxit-feldolgo-

zást, csak egyetlen vevője maradt a bauxitbányászatnak, az ajkai timföldgyár. 2002-ben a bauxitbányászat központja Ajkára költözött.

2005-ben a MAL Zrt. kivásárolta a bauxitbányászati tevékenységet a Bakonyi Bauxitbánya Kft.-től. Ettől kezdve a teljes bauxitbányászati tevékenység és a 400 munkavállaló átkerült a MAL állományába.

Az előadó beszélt még a hazai, üzemszerű bauxitbányászat kezdetétől (1926) bekövetkezett szervezeti változásokról, a hazai bauxit-előfordulásokról, a területenkénti termelésről (az összes kitermelt bauxit mennyisége meghaladta a 110 millió tonnát), a bányabezárásokról. A 2005 utáni bauxitbányászat főbb jellemzői voltak: a bányászat és a felhasználás egy gazdasági társaságon belül történt; a bauxitigény 2/3 részét hazai, 1/3 részét import (Bosznia-Hercegovina, Montenegró) biztosította; a bányászat költségcentrumként működött elkötelezett, magas szakmai színvonalú, de korosodó szakembergárdával. A bányanyitások engedélyeztetési eljárásai sok energiát igényeltek, de általában sikeresek voltak. Az utolsó években az 1940-es években üzemelt, kis mélységű nyirádi mélyműveléses bányákban vesztességként ott maradt bauxitot sikeres külfejtésekkel „tisztazták le”.

Az előadáshoz hozzászóltak, illetve kérdéseket tettek fel: *Németh György, dr. Buzási István, Kovács András, Huszár József, Pölczmann István* tagtársak.

Németh György

A „fúrosok” doyenjének köszöntése

A szakmai vezetői, egykori kollégái, az OMBKE KFVSz és a BOK képviseletében megjelent tagok és tisztelői 2016. november 17-én a budapesti Fekete Arany Klubban rendezett összejövetelen köszöntötték a 90 éves *Barabás László* vasdiplomás bányamérnököt, a „fúrosok doyenjét”. Az ünnepeltet és családtagjait – fiát, leányát és vejét –, valamint a megjelenteket *dr. Szabó György*, a BOK elnöke üdvözölte.

Barabás László és dr. Szabó György

Ezt követően *Barabás László* idézte fel életének fontosabb történéseit és a 40 éves olajipari tevékenységének legemlékezetesebb eseményeit, kiemelve a szakma technikai fejlődésének vívmányait, fontosabb mérföldköveit és megemlítve azon személyeket, akiktől pályája során segítséget, támogatást kapott. Nagy figyelemmel és érdeklő-

déssel kísért beszéde befejeztével megköszönte a munkatársaitól, de legfőképpen a családjától kapott támogatást.

A köszöntők sorát az egykori egyetemistatárs, pályatárs, barát, a vasdiplomás *Csath Béla* bányamérnök nyitotta meg, beszélt a közel 75 éve tartó személyes és szakmai kapcsolatokról. A továbbiakban az ünnepezt szakmai és emberi tulajdonságait méltató, személyéhez fűződő emlékeit felidézõ beszédek hangzottak el *dr. Dank Viktor*, *dr. Hingl József*, *Illés Miklós*, *dr. Szalóki István* részérõl.

Az ünneplõk ajándékát, egy fûrõrudat beépítõ munkás szobrát – *Ivancsics Sándor* aranyokleveles olajmérnök alkotását – *dr. Szabó György* adta át *Barabás Lászlónak*, akinek köszönõ szavai után a jelenlévõk még tovább maradtak egy kis baráti beszélgetésre.

(dallos)

Bányász szakestély Tatabányán

2016. november 25-én délután a tatabányai Bányászati Múzeum és Ipari Skanzenben gyülekeztek a rendezõk, a tisztségviselõk, a fiatal önkéntesek. Izing Ferenc titkár eligazítást tartott, kiosztotta a feladatokat, majd mindenki gyakorlottan – hiszen nem elõször csinálják ezt – hozzálátott a munkához. Terítették az asztalokat, hordták a söröket, kicsomagolták a korsókat, nekilátták a zsíros kenyér és tepertõ tálalásához, beszerelték a hangosítást stb. Volt olyan, aki a részvételi díjat szedte, mások fogadták a megjelenteket és osztogatták a belépõ italokat. Dicséretes volt tapasztalni azt is, hogy néhány kolléga a saját pálinkájából hozott egy-egy üveget kóstolás céljából. Így volt füge, szilva, alma, egyes pálinka a fogadó asztalon.

18 órára minden rendezõdött, a firmák, a balekok, a vendégek megérkeztek, az asztalokhoz ültek, majd felhangzott a „Nincs még nekünk elnökünk” címû dal. A választás „nem pillanatnyi ötletbõl eredõen” *Bársony Lászlóra* esett, aki nyomban elfoglalta az elnöki pulpítust és azonnal kijelölte *Csaszlava Jenõt* háznagynak; *Kelemen Zoltánt* kontrapunkt-nak; *Gyõrfi Gézát*, *Tarjáni Antalt*, *Erõs Andrást* (a triumvirátust) cantus praesesekeknek; *Izing Ferencet* és *Sóki Imrét* garatöröknek; *Fecskés Zoltánt* és *Mokánszki Bélát* balekcsõszõknek; *Pacsai Imrét* és *Virág Károlyt* konzekvenciának.

Miután a tisztségviselõk átvették a szalagjaikat, a ház-nagy felolvasta a „szigorú” házirendet, amelyet *Szabó Csaba* ultra supra veteranissimus hitelesített.

Sajnálatos módon az egy évvel ezelõtti szakestély óta *Benyõcs Ferenc*, *Hontvári János*, *Erdélyi István*, *Szakáll Antal*, *Vétek Vendel*, *Visnyovszky László* tagtársak eltávoztak az élõk sorából. A szakestély résztvevõi egy perces néma felállással adóztak emléküknék, majd a hagyományoknak megfelelően az Örök Ifjúság Kövén az elnök eltörte a nekik szánt korsót, hogy abból többé már senki se ihasson.

Az elnök köszöntötte a dorogi, az oroslányi helyi szervezet, a Vértesi Erdõgazdaság, Tatabánya város vezetőit, a jelen lévõ kohászokat. Külön üdvözölte a Miskolci Egyetem, valamint az általa – a selmeci hagyományokkal megfertõzött – Óbudai Egyetem képviselõit.

A szakestély tiszteletére az alkalomhoz illõ, névre szóló korsó készült, amelybõl a firmák az elnök felszólítására

ihatták a sört. Ezeknek a korsóknak a felavatására mondta el *Szilvási Csaba* költõ a kupaméltató versét, amelyet a résztvevõk nagy tetszéssel fogadtak.

Balogh Csaba kapta az elnöktõl azt a feladatot, hogy a „Jó szerencsét! Emlékév” nem hivatalos nyitányként, a komoly pohár keretében mondja el megemlékezését. Firmatársunk felidézte a tatai medence széntermelésének 120 évvel ezelõtti kezdetét, a szénkutatásokat, az aknahajtást és az elsõ csille szén kihozatalát. Összefoglalta annak történelmi eseményeit.

A komoly pohár elhangzása után a balekcsõszõk akciõba léptek, a teremben helyet foglaló majdnem 30 oda nem illõ személyt vetek számba, és néhányukat kiemelték a dicsõ firmák közül. A nagy munka közben *Kiss Csaba*, *Fecskés Zoltán*, *Korompay Péter* szórakoztatták a közönséget humoros hozzászólásaikkal. A terem hangos volt a nevetéstõl, a vidám beszólásoktól, többször a taps is felhangzott.

A humoros hozzászólások végére *Dörömbözy Béla*, segítõtársaival együtt, elkészítette a krampampulit, amelyet az elnöki pulpitus elé helyezett. Az elnök a rácson lévõ kockacukrokra öntötte a magas alkoholtartalommal rendelkező rumot, és azt meggyújtotta. Amíg a láng fénye betöltötte a termet, a résztvevõk elénekelték a „Krampampuli” címû dalt. A nemes ital elfogyasztása alkalmat adott a szünet elrendelésére, amely igencsak aktuális volt a sörivás inverzének elvégzésére, no meg az asztalokon lévõ üres üvegek kicserélésére.

A szünet után elõször *Kelemen Zoltán*, majd *Erõs András* kért szót. Mindkettõjük mondanivalója tele volt tömény humorral, érdekes történetekkel. Majd az egyetemek képviselõi is a pulpitus elé járultak, és vidám hozzászólásokkal köszönték meg a részvételi lehetõséget. A terem hangos volt a nevetéstõl.

Az elõadók tiszteletére mindenki fenéig itta a korsóját, majd az elnök emelkedett szólásra és kijelentette: „Úgy érzek-elem, hogy elég vidámak vagyunk már, hogy nekivágjunk a firmaavatásnak. Utasítom a balekcsõszõket, fülüknél fogva vezessék ide az elnöki pulpitus elé a kipécézett delikvenszeket”. A balekcsõszõk azonnal intézkedtek, és két egyént állítottak az elnök elé. Az egyik *Pintér Marcsi* (akinek a BKL 2016/5-6. számában jelent meg érdekesítõ úti beszámolója), a másik *Schmidt Csaba* volt. A két delikvensnek sok vizsgakérdésre kellett válaszolni, amelyekre frappáns feleleteket adtak. Így nem volt akadály a keresztelõi szertartás lebonyolításának.

Közeledve a szakestély végéhez, az elnök utasítást adott a „Szép az ifjúság”; a „Gaudeamus Igitur”; az „Erdész-, Kohász-, Bányászhimnusz” és a „Ballag már a vén diák” címû dalok eléneklésére. A pislákoló gyertyafény mellett a komolyság, az egymáshoz tartozottság érzése lett úrrá mindenkin.

Ezek után a fények kigyulladtak, a hivatalos rend megszûnt, és elkezdõdött a vidám éneklés, a maradék sörök elfogyasztása. Úgy 23 óra tájékan már egy nagy körben állt a társaság, és mindent beleadva harsányan énekelt. Mindent egybevetve: ez a szakestély is nagyon jól sikerült, találkozunk 2017-ben!

Sóki Imre

A Kőolaj-, Földgáz- és Vízbányászati Szakosztály vezetőségének éwertékelő ülése

A szakosztály vezetőségének 2016. december 8-án tartott évzáró ülésén a megjelent vezetőségi tagokat, az OMBKE ügyvezető igazgatóját, *dr. Gagyi Pálffy Andrást* és főtitkárát, *Kőrösi Tamást, Palásthy Györgyöt*, az SPE Magyarországi Tagozat elnökét és a MONTAN-PRESS Kft. ügyvezető igazgatóját, *Tóth Andrásné Molnár Zsolt* szakosztályelnök üdvözölte, külön kiemelve köszöntötte a 90. életévét betöltött *Barabás Lászlót*. Egyperces néma felállással tisztelegtünk elhunyt tagjaink és kollégáink (*dr. Gesztesi Gyula, Götz Tibor, Horváth István, Jászberényi Zsombor, dr. Kristóf Miklós, László Béla, dr. Németh Jenő, Placskó József, Szurmai Tibor*) emlékének.

Molnár Zsolt szakosztályelnökünk megnyitójában röviden összefoglalta az iparág, illetőleg a szakosztály 2016. évi fontosabb történéseit, kiemelte a herceghalmi „*Rétegszerkentés – Fókuszban a hidraulikus repesztés*” c. konferenciát (szeptember 20-21.), a MOGIM által szervezett Papp Simon Népfőiskolai Tagozat rendezvényeit, a nagylengyeli szénhidrogén bányászat 65 éves és a szakosztály megalakulásának 75 éves jubileumi rendezvényeit, valamint a hagyományápolási tevékenységünket. Felsorolta a 2017. év egyesületi és szakosztályi fontosabb feladatait, köztük több évfordulót (BKL 150., az OMBKE 125., SPE Magyar Tagozat 25., az ipari méretű hazai CH-termelés 80., a hajdúszoboszlói termelés 55. évforduló), a 3. Nemzetközi Olaj- és Gázipari Konferencia (október 4-6.). Szaklapunk beintegrálását a BKL Bányászatba eredményesnek ítélte meg, ezt tükrözték a beérkező vélemények is.

Nagy Gábor szakosztálytitkár bejelentette, hogy az egykori Horizont-csoport megszűnt, tagjai a budapesti és a vidéki helyi szervezetekbe „igazoltak át”. A Földgázszállítási Szakcsoport képviselőjében röviden beszámolt a 2016. év eseményeiről (40 éves a városföldi és 15 éves a hajdúszoboszlói kompresszorállomás, EMT konferencia) és a 2017. évi évfordulókról (Összefogás II. gázvezeték építésének 30., a HAG vezeték befejezésének 20. évfordulója).

A 2016. év végi taglétszámunk 330 fő. A sajnálatos elhalálozások miatti 6 fős csökkenést az új belépések sem tudták ellensúlyozni.

Pénzügyi helyzet: Egyéni tagdíjak befizetése 91%-ban teljesült. A pártoló tagjainktól kapott összegek az előző évhez viszonyítva ismét csökkentek. Mivel a BKL Kőolaj és Földgáz lap megjelentetéséhez a MOL Nyrt.-től a korábbiaknál jóval kevesebb összeget (2,5 MFt-ot) kaptunk, az Egyesület Választmánya a BKL Bányászat és a BKL Kőolaj és Földgáz lapok összevont megjelentetéséről döntött. (Ennek ellenére így is 1,5 MFt-tal több a laprészünk költsége.) Gazdálkodásunk várhatóan csekély pozitívummal zárul.

Kiegészítés *id. Ősz Árpádtól*: Meg kell keresni az újonnan alakult vagy átalakult olajipari cégeket a szakosztályi munka támogatása érdekében.

Beszámoló az OMBKE Történelmi Bizottságban végzett munkáról a TB elnökének, *Tóth Jánosnak* a megbízása alapján: *Csath Béla* vasokleveles bányamérnök adott rövid tájékoztatást. MOGIM gyűjteményének gyarapodásáról (Kanizsa-300 fűrtorony, Szent Borbála-szobor, korszerű új

oktató- és bemutatóterem létesítése), pályázati tevékenységről (22. Történelmi Pályázat kiírása és értékelése, egyéb különféle pályázatokon való részvétel), a múzeum keretében működő Papp Simon Népfőiskola Tagozat rendezvényeiről, családi, iskolai programok szervezéséről és befogadásáról, iparági ünnepi események rendezésében, kiállítások összeállításában való közreműködésről szolt.

A helyi szervezetek és szakcsoportok munkájáról és jövő évi terveiről adott rövid tájékoztatást *Pugner Sándor* (Alföldi Helyi Szervezet) – az éves tervük sikeresen teljesült. Kiemelte a herceghalmi konferencia szervezésében való közreműködést, 2017-ben a bükkszéki 80. és a hajdúszoboszlói 55., a GEOINFORM Kft. 40. évfordulók megünneplése; *Müller János* (Budapesti Helyi szervezet) – a BOKkal (Budapesti Olajosok Köre) közös szakmai napok rendezése, kirándulás szervezése a 80. évforduló alkalmából stb.; *Török Károly* (Dunántúli Helyi Szervezet) – Nagylengyeli 65, illetve 75 éves rendezvények, NOK összejövetelek, EMT konferencián és Selmecebányai Szalamanderen való részvétel, 2017. évi tervek: a budafai CH-termelés 80. évfordulója, NOK támogatása, brennbergbányai szakosztály, a területen működő cégek – OILTECH, Pannon Mérnöki Iroda stb. bemutatása; *Horányi István* (Vízbányászati Helyi Szervezet) – 2016-ban 4 szakmai előadás és sikeres jubileumi bauxitbányászati rendezvény szervezésében való közreműködés, 2017-ben szakmai napokat terveznek.

Dr. Gagyi Pálffy András ügyvezető igazgató: Az egyesület gazdasági eredménye várhatóan nullszaldós lesz. A KFVSz pozitívan zárta az évet. Felhívta a figyelmet a 2017. évi egyesületi nagyrendezvényekre: „Jó Szerencsét! Emlékév”; 125 éves az OMBKE (107. közgyűlés Tatabányán: május 27., választmányi ülés és ünnep Selmecebányán: július 23-24. Ünnepi kiadvány: még nem történt döntés a jubileumi kiadvány formájáról – könyv vagy csak BKL különszám lesz); EMT konferencia, bányász szakmai konferenciák. A 2017. évi rendezvények terveit mielőbb adjuk le, hogy egyesületi szinten egyeztetni lehessen. A BKL lapok összevontását kedvezően fogadták, pénzügyi miatt 2016-ban 5 számot jelentettek csak meg.

Palásthy György az SPE Magyar Tagozatának munkájáról és jövő évi terveiről beszélt. Végezetül *Molnár Zsolt* szakosztályelnökünk köszönetet mondott a sikeres egyesületi munkáért a közreműködőknek. A vezetőségi ülés kötetlen eszmecserevel zárult.

(dé)

A felhagyott külfejtési bányatárségek újrahaznosítása

Az OMBKE Mátraaljai Szervezet Lignit Baráti Körének szervezésében 2016. november 8-án Gyöngyösön a Bányász Szakszervezet székházában *dr. Derekas Barnabás* stratégiai igazgató tartott előadást „A felhagyott külfejtési bányatárségek újrahaznosítása” címmel.

Jelen sorok írója gratulált *dr. Derekas Barnabásnak*, aki a Freibergi Egyetemen kapott bányamérnöki oklevelet, és 2015-ben Budapesten megkapta a jogi diplomát is. Mindnyájunk nevében sok sikert, jó egészséget kívánunk *dr. Derekas Barnabás* stratégiai igazgatónak.

Az előadás röviden szólt az ecsédi külfejtésről, ahol több mint 30 évig bányásztak lignitet a Lőrinci Erőmű részére. Itt szereztek tapasztalatokat a későbbi visontai és bükkábrányi nagy külfejtések műveléséhez.

Németországban elhasznált, de még működő, vasúton mozgó vedersoros kotrókat, lánctalpas marótárcsás kotrókat, különböző dózereket hoztak Ecsédre, ahol azokat német szakemberek közreműködésével szerelték össze és állították termelésbe. A Petőfibánya-környéki mélybányákból kinyert lignit fejtési költsége nagyobb volt a külfejtőből termelt ligniténél, mégis a Lőrinci Erőműben szívesebben használták.

Kihangsúlyozta, hogy az ecsédi külfejtéses bányák újrahasznosítását példamutatóan végezték el. Az ecsédi külfejtésen valószínűsítették meg, különböző mezőgazdasági kutatóintézetek bevonásával, az újrahasznosítás sikeres megoldását. A külfejtés felhagyott területein létrehozott szántó és egyéb mezőgazdasági művelésű területek híresek lettek az árpa-, búza-, kukorica-, zab- stb. termésekről, de kialakult a különféle helyi szőlőfajták termelése is. Keresett lett a rizling, csaszla, kékfrankos és egyéb szőlőfélék, amelyekből kiváló borokat készítettek.

A külfejtés véggödörében felgyülemlt vizek lehetővé tették halastavak kialakítását, amelyeket a mai napig horgásparadicsomként tartanak számon.

Dr. Derekas Barnabás és dr. Szabó Imre

Tulajdonképpen leszögezhetjük, hogy Ecséd volt a Mátra-Bükkalja külfejtéses lignitbányászat bölcsője.

1957-ben elkezdődött a visontai külfejtés elővíztelenítése is. A kutatás több mint 180 millió t kiváló minőségű, külfejtési technológiával kitermelhető lignitet eredményezett a visontai 800 MW teljesítményű erőmű számára.

Az 1958-1961-es években a külfejtési munkák előkészítése a terület víztelenítésével indult meg. A keletnémet külfejtési szakemberektől vettük át az ötletet a víztelenítésre. A tervezett külfejtés alatt 2,5x2,5 m szelvényű több km hosszú vágot hajtottak ki. A vágotokból a fedőben felfűrt lyukakon keresztül sikerült a kezdeti időszakban a terület szinte 100%-os víztelenítése. Ezzel 1963-ban biztosították a Német Demokratikus Köztársaságból importált merítéklétrás és vedersoros kotrók üzembe állítását is. Ünnepélyes kezek között átadták az évente 7,6 millió t lignittermelő külfejtést és a 800 MW-os teljesítményű erőművet.

A visontai külfejtést számos országból érkezett szakemberek tekintették meg, és mindenki elismeréssel nyilatkozott mind a kialakított fejtési rendszerekről, mind a fejtési mó-

dokról. Itt kell megemlíteni, hogy az 1970-es év a külfejtési időszak szomorú éve is volt, ugyanis a beruházási programban szerepelt Visonta község áttelepítése egy szomszédos területre „Új Visonta” néven és a falu alatt lévő jó minőségű 25 millió tonna lignit kitermelése. Sajnos a „klérus” és az akkori megyei pártbizottság a tervet megghiúsította, a falu megmaradt, alatta a kiváló minőségű 25 millió tonna szénnel.

Így nyitották meg a Ny-i bányát, amelynek kitermelési költsége jóval nagyobb volt. Ma már elmondhatjuk – mindezek ellenére – hogy a visontai külfejtés a hozzá fűzött reményeket beváltotta.

Részletesebben szólt az előadó a K-I. hányó és a Ny-i bánya bezárásáról. Visonta falu mellett a K-i I. bánya felhagyása oly mértékben sikerült, hogy ha egy kívülálló ember elmegy mellette vagy ha valaki helikopterről végignézi, eszébe sem jut, hogy itt 10 egynéhány évvel ezelőtt külfejtés volt. Gyönyörű szántóföldi növények – búza, rozs, kukorica, árpa stb. – és szőlőültetvények gyönyörködtek az ember szemét.

A rekultiváció, újrahasznosítás kezdeti időszakában, az 1975-1980-as években a bányüzem létrehozott egy „rekultivációs” üzemet a Tévény tanya területén, ahol tudományos alapossággal foglalkoztak a külfejtési területek elméleti és gyakorlati újrahasznosításával.

A Ny-i bánya befejezésekor a véggödörbe felgyülemlt víz – hasonlóan Ecsédhez – lehetővé tette szép halastó kialakítását. A felhagyott területeket a tájhoz illő fákkal ültették be, meghonosodott a fenyő, nyár stb. A Mátrában jellegzetes állatfajták is megjelentek a felhagyott Ny-i bányában: szarvas, őz, muflon stb. a vadászok nagy öröme.

Megemlítette az előadó, hogy ipari célú erdőtelepítések is vannak, amelyeket az erőműben tüzelnek el.

A nagyon sok kísérlet, áldozatos munka meghozta gyümölcsét, és ma elmondható, hogy a külfejtéses bányák újrahasznosítását sikeresen megoldottuk.

Hasonló módon kívánunk eljárni mind a visontai, mind a bükkábrányi felhagyott külfejtési területek újrahasznosításánál is.

Az előadást a hallgatóság nagy tapsal köszönte meg. Az előadáshoz hozzászóltak, ill. kérdéseket tettek fel a következők: *Oláh Sándor, Pribula Nándor, Telek Sándor, Tóser Balázs, Laborczy Györgyné, Kevés József, Szűcs János, Tóth József, dr. Szabó Imre, Hamza Jenő, Fazekas Miklós, Molnár Imre.*

Dr. Szabó Imre

A Lignit Baráti Kör évadzáró ülése Gyöngyösön

Az OMBKE Mátraaljai Szervezet Lignit Baráti Köre 2016. december 13-án tartotta évadzáró ülését. Ez évben a programban betervezett 8 összejövetel – ebből 6 előadás volt, 2 pedig egyéb rendezvény – mind megvalósult, amelyeket a BKL Bányászatban, mint hírvagyot meg is jelentetjük. A rövid éves értékelés után *Morvai László* ügyvezető igazgató és *Hamza Jenő* ny. igazgató „A várjárási helyzete 2016-ban” címmel tartottak tájékoztatót. *Morvai László* elmondta, hogy a képzés központja Lőrinciben van a gimnázium épületében. Kiemelt képzés címén az iskola az államtól 900.000 Ft/fő/év támogatást kap.

Vájárképzés (2 évfolyam) 9-10 fő, bányaművelő első évfolyam 12 fő, bányaiipari technikus 9 fő, külszíni bányász szakmunkásképzés (540 óra) 11 fő. Elmondta, hogy milyen tantárgyak vannak, többek között: munkahelyi egészség és biztonság, elsősegélynyújtás, környezetvédelem, munkahelyi ismeretek, tűzvédelem, bányászati alapok, geológia, villamosságtan stb. Beszélt arról, hogyan történik az osztályozás, a számonkérés, és milyen a fiatalok hozzáállása a képzéshez. Nehezen szokták a tanulók a fegyelmet és a „tanulást”. A fiatalok az utóbbi időben jobban odafigyelnek és kezdenek szorgalmasak lenni, mert a kapott jegyek alapján ösztöndíjat is kapnak. Ez az anyagi ösztönzés pozitív előrelépést jelent.

Morvai László előadását kiegészítette Hamza Jenő, aki a gyakorlati képzéssel foglalkozott. Elmondta, hogy Visontán,

Bükkábrányban az elméleti oktatást kiegészíti a gyakorlati foglalkozás. A külfejtési szakemberek, mérnökök, technikusok a szalagfejeknél, műhelyekben, a külfejtési nagyberendezéseknél mindent megmutatnak a tanulóknak. A gyakorlati ismertetés kb. 4 hónapot vesz igénybe. Geológiai ismereteket, tűzvédelmet, elsősegélynyújtást is tanulnak. Mindkét előadó sok érdekes epizódot mondott el az elméleti és gyakorlati képzésről, egyébként mindketten részt vesznek mind az elméleti, mind a gyakorlati képzésben. A sikeres előadásokat a hallgatóság nagyra értékelte, és megtapsolták az előadókat.

Hozzászóltak, illetve kérdéseket tettek fel a következők: *Lavrincz József, Bolla Dezső, Katona Zsigmond, Kevés József, dr. Szabó Imre, Pribula Nándor, Gubis János, Oláh Sándor, Tösér Balázs.*

Dr. Szabó Imre

Köszöntjük Tagtársainkat születésnapjukon!

Dr. Martos Ferencné dr. okl. gépészmérnök, közgazdász január 1-én töltötte be 95-ik életévét.

Major Géza okl. geológusmérnök január 1-jén töltötte be 80-ik életévét.

Somogyi József okl. bányamérnök január 10-én töltötte be 70-ik életévét.

Dr. Földessy János okl. geológus január 10-én töltötte be 70-ik életévét.

Matyók László okl. gépészmérnök, okl. gazdasági mérnök január 15-én töltötte be 75-ik életévét.

Galicz Gergely okl. geológusmérnök január 15-én töltötte be 70-ik életévét.

Jesch Aladár okl. gépészmérnök január 18-án töltötte be 95-ik életévét.

Dr. Adorján Barna orvos január 18-án töltötte be 85-ik életévét.

Sallay Árpád okl. bányamérnök január 19-én töltötte be 85-ik életévét.

Farkas Sándor György okl. bányamérnök január 26-án töltötte be 75-ik életévét.

Matolcsi Géza okl. bányagépészmérnök január 27-én töltötte be 70-ik életévét.

Madár Gyula bányatechnikus február 10-én töltötte be 70-ik életévét.

Somogyvári Imre okl. bányamérnök február 11-én töltötte be 90-ik életévét.

Genge Ágnes okl. üzemgazdász február 15-én töltötte be 75-ik életévét.

Jászai Sándor okl. geológus, közgazdasági szakokleveles mérnök február 16-án töltötte be 70-ik életévét.

Horváth István okl. bányagépészmérnök február 23-án töltötte be 70-ik életévét.

Vas László okl. bányamérnök február 25-én töltötte be 70-ik életévét.

Kádár Béla okl. vegyipari gépészmérnök február 26-án töltötte be 70-ik életévét.

Oláh Sándor bányatechnikus február 27-én töltötte be 75-ik életévét.

Sasvári Antal okl. bányamérnök február 27-én töltötte be 80-ik életévét.

Ezúton gratulálunk tisztelt Tagtársainknak, kívánunk még sok boldog születésnapot, jó egészséget és jó szerencsét!

*Dr. Martos
Ferencné dr.*

Major Géza

Somogyi József

Dr. Földessy János

Matyók László

Galicz Gergely

Jesch Aladár

Dr. Adorján Barna

Sallay Árpád

Farkas Sándor György

Matolcsi Géza

Madár Gyula

Somogyvári Imre

Genge Ágnes

Jászai Sándor

Horváth István

Vas László

Kádár Béla

Oláh Sándor

Sasvári Antal

Szalamander 2016

Az OMBKE Selmecebányán

A 2016. évi Szalamander ünnepségsorozatot szeptember 9-11-én tartották Selmecebányán, amelyen az OMBKE részéről összesen közel 400 fő vett részt.

Az ünnepséget megelőző napon, szeptember 8-án délután Selmecebánya polgármestere, *Nadežda Babiaková* fogadta a Bányászati Múzeumban a Szalamander ünnepségen résztvevő delegáció vezetőit. Az OMBKE-t *dr. Nagy Lajos* elnök, *Kőrösi Tamás* főtítkárr és *dr. Pataki Attila* tiszteleti tag képviselte.

Szeptember 9-én pénteken délelőtt a Selmecebányáról elszármazott „szellemi örökös” egyetemek, főiskolák nyilatkozata aláírásának 15 éves évfordulója alkalmával a múzeum udvarán emléktáblát avattak az aláíró szervezetek Selmecebánya polgármesterének jelenlétében (*1. kép*). Az avató beszédet *dr. Bóhm József* tartotta, aki a deklaráció aláírása idején a Miskolci Egyetem dékánja volt, és nagy szerepe volt a deklaráció aláírásának kezdeményezésében és

megszervezésében. A jogutód Miskolci Egyetemet a nyilatkozatot aláíró *dr. Bóhm József*, valamint *dr. Szűcs Péter*, a Műszaki Földtudományi Kar jelenlegi dékánja és *dr. Debreceni Ákos* dékánhelyettes képviselte.

Délután 13 órakor Selmecebánya város és a Szlovák Bá-

1. kép: Emléktábla-avatás

nyászati Hagyományörző Egyesületek és a Bányászati Kamara tartotta meg a szokásos bányásznap ünnepséget, melyen az OMBKE-t *dr. Nagy Lajos* elnök képviselte.

Pénteken délután a hagyományoknak megfelelően a selmecbányai temetőben nagy létszámú diák részvételével az OMBKE tagjai megkoszorúzták az itt nyugvó nagyjaink síremlékeit.

Péché Antal síremlékénél *dr. Gagy Pálffy András* vezető szavai után *Kovács Norbert* bányamérnök hallgató emlékezett meg a legnagyobb magyar bányászról.

A síremléknél az OMBKE nevében *dr. Tolnay Lajos* tiszteleti elnök és *Ősz Árpád* tiszteleti tag, a Miskolci Egyetem és az egyetemi osztály nevében *dr. Havasi István*, az egyetemi osztály elnöke, *dr. Mende Tamás* és *Mende-Tokár Mónika*, a tatabányai helyi szervezet nevében *Bársony László* elnök és *Izing Ferenc* titkár, a Szent Borbála Akadémiai Kör nevében *Benke Tamás*, *Berta József*, *Miholecz József* és *Lakatos Csaba*, a Magyarhoni Földtani Társulat nevében *dr. Baksa Csaba* elnök és *dr. Cserny Tibor* főtitkár helyezték el koszorút.

Faller Károly fémkohász professzor síremlékénél *Juhász Viktor* mondott megemlékezést. Az OMBKE nevében *Sándor István*, a Fémkohászati Szakosztály titkára és *Hajnal János*, a Fémkohászati Szakosztály elnöke, a Miskolci Egyetem hallgatói nevében *Kronovetter Márton*, *Domonkos Balázs* és *Ádám Enikő* helyezték el koszorút.

Az OMBKE egyik alapítója és a Selmecbányai Akadémia egykori rektora, *Farbaky István* síremlékénél *Csaszlava Jenő* bányamérnök méltatta a professzor életútját. Az OMBKE nevében *Huszár László* alelnök és *Hollósi László*, a Miskolci Egyetem nevében *Szabó Ákos*, *Karászi Árpád* és *Tanács Bence* helyezték el koszorút.

Kerpely Antal kohász professzorról *Domonkos Balázs*, az OMBKE egyetemi osztály hallgatói összekötője emlékezett meg, majd *Katkó Károly* alelnök és *Boross Péter*, a Vaskohászati Szakosztály titkára, a miskolci egyetemisták képviselőiben *Nemes Bettina*, *Pál Laura* és *Siska Orsolya* helyezték el koszorút. (2. kép)

2. kép: *Kerpely Antal* sírjánál

Az ünnepség délután négy órakor folytatódott az Óvárban, ahol nemzeti Himnuszunk eléneklését követően a közel 80 főnyi résztvevőt köszöntötte *dr. Nagy Lajos*, az OMBKE elnöke és *Zelei Gábor*, a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal vezetője, akik a szakmáink összefogását és a selmeczi hagyományaink ápolásának szükségességét hangoztatták.

Az OMBKE választmányi tagjainak adakozása segítségével helyreállított '48-as Honvéd-szobornál koszorút helyezte el az OMBKE nevében *dr. Nagy Lajos* elnök és *dr. Tolnay Lajos* tiszteleti elnök, a Miskolci Egyetem nevében *Tőkés Bence*, *Fügedi Gábor* és *Csicsek Ákos*, a tatabányai helyi szervezet nevében *Bársony László* elnök és *Csaszlava Jenő* alapítványi elnök, a Szent Borbála Akadémiai Kör nevében *Benke Tamás*, *Berta József*, *Miholecz József*, *Lakatos Csaba* és *Hartman Levente*. Szakmai himnuszaink és a Kossuth-nóta eléneklésével zárult az ünnepség, majd közös fénykép készült.

Délután öt órakor a Selmeci Akadémia Erdészeti Palotája előtt gyülekeztünk, ahol magyar, német és szlovák nyelvű emléktábla örökíti meg az OMBKE 1892. évi megalakulását. Az emléktábla előtt *Kőrösi Tamás* főtitkár mondott beszédet, emlékeztetve arra, hogy egy év múlva itt fogjuk ünnepelni az egyesület megalakulásának 125. évfordulóját.

Az emléktáblánál az OMBKE nevében *dr. Nagy Lajos* elnök és *Kőrösi Tamás* főtitkár, az Olajmérnökök Nemzetközi Szervezete nevében *Lakos Béla*, a tatabányai helyi szervezet nevében *Izing Marcell* és *Molnár Rita* helyezték el koszorúkat. Az ünnepség a szakmai himnuszaink eléneklésével zárult.

Az emléktáblák megkoszorúzása után még volt egy kis idő, hogy a környező sörözők forgalmát az egyesület tagjai megnöveljék. Hat órakor Karabély Bányász kocsmája előtt a hangzavar elcsitult, amikor a szemben lévő Erzsébet téren magas színvonalú kisebb koncertet kezdett meg az Alföldi Olajbányász Fúvós Zenekar.

A város főutcáján, a Kammerhofon az érdeklődők korábban nem tapasztalt sokasága jó hangulatban várta az esti felvonulást. A hétköznapiakon kihalt utca járdáin nem fértek el, sokan leszorultak az úttest szélére.

Jóval a tervezett hét óra után indult meg a felvonulás, az élen a város vezetői, főbb vendégek, zászlóerdő. Legelől a polgármester asszony, akinek a miskolci diákok előzőleg egy hatalmas virág-dobozt adtak át, megköszönve azt a sok megértő támogatást, amit a város a magyarországi diákoknak nyújt. Utánuk a Selmecbányai és Hodrusbányai Bányászati Egyesület vezetői sétáltak, valamennyien bányaingben, díszcsákóval a fejükön. Az Erzsébet téren a Szlovák Bányászati Hivatal előtt meg-megálltak. Utánuk a szlovák vidéki egyesületi csoportok képviselői, a Kassai Műszaki Egyetem bányamérnök és kohómérnök hallgatói vonultak. Aztán jöttek a csehek, majd a lengyelek.

Az egyesületek csoportját a magyar küldöttség több mint négyszáz fős menete zárta. A menet élén az egyetemista lányok feszítették ki az egyesület nevét és selmecbányai alapítását jelző molinót. Ezt követték az egyesületi zászlók (3. kép), majd az Alföldi Olajbányász Fúvószzenekar. A magyaros zene teljesen feldobta az egyébként is majálisra emlékeztető hangulatot. Az út szélén nézelődő tömeg tetszését is megnyerték. Mindenholnan kezeket nyújtottak, mosolyogtak és ütemesen tapsoltak.

Az egyesület felvonulói fáklyákkal érkeztek, s így az estebe nyúló felvonuláson jobban érvényesültek az egyébként fekete díszegyenruhák.

A felvonulók csoportját az egyesületi vezetők és a vállalat diákok vezették. Általános vélemény volt, hogy a

3. kép: OMBKE-zászlók a felvonuláson

legfegyelmesebben vonuló, legjókedvűbb, legbarátságosabb és döntően a legnagyobb csoport a miénk, hiszen mi majdnem annyian vagyunk, mint az összes többi felvonuló együttesen. A nagy létszámú résztvevő eredményeként szinte lehetetlen volt az egységes éneklés. A felvonulási menet végén a fúvószenekar eljátszotta, a körülötte összegyűlt felvonulók pedig elénekelték a Bányászhimnuszt.

Szombat délelőtt a Szent Borbála Akadémiai Kör Egyesület szervezésében immár negyedik éve a Nagyboldogasszony Templomban magyar nyelvű ökumenikus istentiszteletre került sor. Az önzetlen munkából nagy részt vállalt *Tanító Péter* csallóközarányosi református lelkész és *Elek László* révkomáromi katolikus esperes-plébános, akik eljöttek a Felvidék magyaroktól, és sokunk lelki épülésére közösen tartottak istentiszteletet. A templomot nemzeti színbe kötött hatalmas virágcsokrokkal díszítették. Az orgona hangjaira a templomba ünnepélyesen bevonultak a zászlók, s utánuk az egyesület tagjai díszgyenruhájukban. Elhangzott egy rövid vers, majd *Tanító Péter* és *Elek László* egymást váltva szólt Hazáról, Istenről, baráti szeretetről, tisztességről. Aztán *Berta József* mondott néhány gondolatot a múlttól, szakmáinkról, az egyesületükről. Az istentisztelet végén elénekeltük a Bányászhimnuszt. Az istentisztelet végén a templom előtt sokan összekarolva énekelték, hogy: „Ballag már a vén diák”.

Este a miskolci egyetemisták Bacsófalván szakestéllyel búcsúztak Selmecebányától: „Ha Selmec hív, mit ott leszünk...!”

G.P.A.

Felvidéki kirándulás

A Szalamander ünnepséghez kapcsolódóan az előző évhez hasonlóan az OMBKE ismét szervezett autóbusszos kirándulást az Alacsony-Tátrába, melynek során a szakmatörténelemből ismert bányászati településeket látogattuk meg.

Zólyomlipcse (Slovenská Ľupča)

Szombaton a Besztercebánya közelében a Garam folyó melletti magaslaton fekvő, a közelmúltban felújított zólyomlipcsei várat tekintettük meg. A középkorban fontos bányaváros Zólyomlipcse neve onnan ered, hogy a Zólyomból Lipcsébe menő fontos középkori út (via magna) mentén fekszik. Városi kiváltságait 1340. november 11-én Károly Róberttől kapta. A 16. századtól a 18. századig a bányakamara

A zólyomlipcsei vár udvarán

birtoka volt. A 13. század második felében a királyi család részére, vadászrezidenciaként épült vár az évszázadok során néhányszor gazdát cserélt, akik saját szükségleteik szerint átalakították, bővítették. A várat birtokolta Csák Máté és Mátyás király is. A 17. századi átalakítás során a belső udvart arkádokkal bővítették, a belső térben kicserélték a boltíves mennyezeteket, ma reneszánsz és klasszicista stílusjegyet visel. A vár legrégebbi része egy kis várudvar körül helyezkedik el – lakóházakal, valamint egy négyszögletes bástyából kifutó várfallal.

A vár érdekessége a 72 méter mély várkút, melyből 5 föld alatti folyosó vezet. A várkapunál egy 700 éves hárs áll, melyet Corvin-hársnak is neveznek. A legenda szerint *Corvin Mátyás* szívesen pihent az árnyékában. 25 m magas, törzsének átmérője 7,5 m, 1969-től védett.

A vadakkal teli terjedelmes erdők közelében való kedvező fekvésének köszönhetően Zólyomlipcsét gyakran látogatta az uralkodó. 1620-ban a Széchy család birtokává vált. *Wesselényi* magyar nádor *Széchy Mária*val kötött házassága által azt nászajándékként megszerezte. Itt is halt meg 1667-ben visszavonultságában *Wesselényi Ferenc* nádor, s ezzel elkerülte a császári felelősségre vonást. Annak ellenére, hogy azt az egyik Habsburg-ellenes rendi felkelés vezére székhelyévé tette, a császár haragjában nem rombolta le annak falait, és a vár nagyon jó állapotban megmaradt.

A 19. század második felében Zólyomlipcse elveszítette városi rangját. A vár a Magyar Állam tulajdona lett, és 1873-ban árvaházat rendeztek be falai között, később szerzetes apácák székhelye volt. A 20. század elején az ipari tevékenység erősödött, melyet többek közt növényolaj gyártó cég, vegyi üzem, késüzem, sajtgyár és kékfestő üzem alapítása fémjelez. A Biotika, a legnagyobb szlovákiai antibiotikumgyár Zólyomlipcsén található. A vár a Szlovák Nemzeti Felkelés alatt a fasiszták által fogvatartott felkelők börtönéül szolgált, jelenleg a közeli Breznoi Vasmű felújította és gondozza. A vár ma már turisták által is látogatható, de a 80 m magasán fekvő, hajtűkanyarral kezdődő keskeny szerpen-tin úton autóbusszal nem közelíthető meg, ezért gyalog kellett megtenni a meredek hegyoldalt.

A vár meglátogatásával járó fáradságot a közeli Garamnémeti „Rustic” kolibában felszolgált ebéd és némi borovicska fogyasztásával pihentük ki.

Libetbánya (Ľubietová)

Az ebédet követően a geológiai könyvekből ismert, a Garamhoz közeli völgyben hosszan megbúvó Libetbányára

Libetbánya

látogattunk. Az OMBKE csoportját Libetbánya központjában, a gondosan ápolat parkban álló, felújításra váró városháza épületében berendezett kis kiállításon *dr. Stanislav Jelen*, a Bél Mátyás Egyetem geológusa nagy barátsággal fogadta, aki ismertette a település történetét és geológiai különlegességeit.

Libetbánya területe már a történelem előtti időkben is lakott volt. A várost a 13. században német bányászok alapították, és csakhamar az ország egyik legjelentősebb bányavárosa lett. Kiváltságait 1379-ben Nagy Lajos királytól kapta, melyeket 1384-ben Mária királynő kiterjesztett. Plébániája már 1397-ben létezett. 1405-ben és 1434-ben *Luxemburgi Zsigmond* felmentette polgárait az adófizetés és az egyházi tized fizetése alól. *Borbála* királynőtől vámmentességet kapott. 1470-ben *Hunyadi Mátyás* az egész ország területére felmentette polgárait mindennemű adófizetés alól. 1496-ban *II. Ulászló* az ország egész területén szabad mozgást biztosított a libetbányai polgárok számára, *II. Lajos* pedig 1519-ben szabad kereskedelmet engedélyezett számukra. 1433-ban a husziták támadták meg a települést. A 16. században a török veszély hatására négy saroktoronyos várat építettek, a templomot pedig erődíjfallal vették körül. Lakói a reformáció hatására felvették az új hitet. A vaskohászat az ugróci nagykohó építésével 1692-ben indult meg. 1832-ben szabad királyi város lett, és sok kiváltságot kapott. A réz kitermelése 170 év után 1872-ben szűnt meg.

Az egykori városháza valaha megerősített épület volt, amely az ellenség elől védte meg a város lakóit. A településnek két temploma van, az egyik a római katolikus, a másik az evangélikus. A katolikus templom keleti és déli falain 16. századi falfestmények maradványai látszanak.

Libetbánya nevezetessége az 1823-ban felfedezett libetbenit nevű ásvány, ami csemege az ásványok kedvelőinek számára. Sötétzöld színű, mm-es nagyságú pazar kristályok százai található a felvidéki Libetbányáról származó metamorf kvarcit üregeiben. Kémiai összetétele: víztartalmú rézfoszfát $(\text{CuOH})(\text{CuPO}_4)$, melynek Cu-tartalma 53,16%. A városházán lévő ásványkiállítást követően a csoport tagjai a település szélén lévő meddőhányón kutathattak érces darabok után.

A nap Selmebcányán, a Kachelman fogadóban ért véget. *Németlipcse (Partizánska Lúпча)*

Vasárnap az Alacsony-Tátra É-i oldalára utaztunk. A Vág völgyében, Rózsahegy és Liptószentmiklós között az új országútról kitérve találtuk Németlipcsét, Szlovákia egykori

Németlipcse

járásai székhelyét, melyet a világháborút követően a németek és a szovjet hadsereg által támogatott partizánok közötti ütközet után Partizán Lipcsének neveztek át.

Németlipcse nevét 1252-ben IV. Béla adománylevelében említik először. A települést a korponai és selmeci századok alapították a 13. század elején, akik a környező arany- és ezüstbányákra kaptak szabadalmi jogot. Első kiváltságait 1270-ben kapta, amikor V. István király szabad bíróválasztási és ítélkezési, halászlászló, költözködési, bányászati, vásártartási jogot, valamint vámmentességet biztosít a település polgárainak. Szász őslakossága a századok során teljesen beolvadt a szlovákságba. A 14-16. században a legjelentősebb lipctói város lett. Kereskedői gyolccsal, posztóval szereztek hírnevet, fejlett kézműipara is volt. A 19. századra azonban már nem tudott lépést tartani az ipari fejlődéssel és hanyatlásnak indult.

A település főterén áll erődített fallal körülvéve a 13-14. századi, *Szent Máté* evangélistának szentelt római katolikus templom, melynek szárnyas oltára 1495-ben készült. Ez ma a Szlovák Nemzeti Galériában látható. A templomot a 14. és 15. században reneszánsz stílusban építették át és bővítették, a 16. században fallal erősítették meg.

A tér túlsó felén áll a neoklasszicista evangélikus templom, mely 1887-ben épült. A templom érdekessége, hogy a karzat és az azt tartó oszlopok öntöttvasból készültek.

Vasárnap délelőtt lévén szerencsére éppen mindkét templomba be lehetett jutni.

Németlipcséről továbbhaladva érkezünk Liptószentmiklósra Deményvölgy bejáratához.

Deményfalvi cseppkőbarlang (Demänovská jaskyňa slobody)

A deményfalvi völgy az Alacsony-Tátra hegység északi lejtőin helyezkedik Liptószentmiklós várostól délre, melynek legmagasabb csúcsai meghaladják a 2 000 méter tengerszint feletti magasságot. A völgy az Alacsony-Tátra hegység legszebb völgye, a deményfalvi barlangoktól vált igazán híressé. Egyedülálló cseppkődíszítése van, amely a legszebb barlangok közé sorolja Európában. A deményfalvi barlangrendszer 30 barlang alkotja, és hossza 21 km.

A nagyközönség részére megközelíthető és egyben látogatható ezek közül kettő: a deményfalvi jégbarlang és a deményfalvi Szabadság-barlang. Ezek a leghosszabb barlangrendszer alkotják Szlovákiában. A kirándulás során utóbbit tekintettük meg.

A barlang bejárata 870 m tengerszint feletti magasságban

A deményfalvi cseppkőbarlangban

fekszik, és a parkolóhelytől szerpentin ösvényen közelíthető meg, miközben 67 m szintkülönbséget kell leküzdeni. Folyosóinak a teljes hossza több mint 8 400 m. Az egész szakaszon egyedülálló tavirozsa-alakzatokat és tavi szivacszerű képződményeket, barlangi gyöngyöket és számtalan cseppkő-alakzatokat csodálhat meg a látogató. A cseppkőbarlangban számos kiszélesített térség található – termek és dómok gyönyörű színterességgel. A legnagyobb a Nagydóm 75 m, 45 m és 65 m méretekkkel. A föld alatti Demánovka folyómeder szakaszain kívül a barlang látogatói a megtekinthető útvonalakon a barlangi kis tavakat is láthatják. A deményfalvi cseppkőbarlangban egész évben állandó 6,1-7,0 °C hőmérséklet van. Sikeresen gyógyítják a légúti betegségeket és az allergiát.

A deményfalvi völgy és a lipitói régió továbbfejlesztéséhez nagyban hozzájárult az 1936-ban megépített felvonó a Chopok csúcsra. A barlanglátogatás után a felvonó alsó állomásánál épült Elektrik étterem-panzió Chopokra nyíló éttermében fogyasztottuk el az ebédet, mielőtt visszaindultunk Budapestre.

G.P.A.

„Ha Selmec hív, mi ott leszünk...”

Rövid vulgo életem alatt már másodszer adatott meg, hogy részt vegyek a Selmeci Szalamander ünnepen szeptember 9-10. között. Tatabányai szervezetünk idén már hetedik alkalommal erősítette a magyar csoportot, most 28 fővel.

Autóbuszunk városunkat elhagyva néhány fontos megálló (Ógyalla, Garamkálna, Hegybánya) után délben már Selmecen „landolt”. Útközben „köszöntöttük” azon társainkat, akik először jöttek Selmecre, énekeltük nótáinkat, tarokkózással és az otthonról hozott házi „termések” elfogyasztásával múltattuk az időt.

Selmecen a Hotel Salamanderben elfoglalva a szobákat, az ebédet elfogyasztva, egyenruhába öltözve elindultunk a Szélaknai Kapuhoz, ahol a temetőben megkoszorúztuk professzoraink (*Péché Antal, Faller Károly, Farbaky István*) síremlékeit, az OMBKE többi szervezeteivel és az egyetemisták nagy csoportjával együtt.

Helyi szervezetünk nevében *Péché Antal* sírjánál *Bársony László* elnök és *Izing Ferenc* titkár tette le az emlékezés koszorúját. *Farbaky István* sírjánál elnökségünk tagja, *Csaszlava Jenő* méltatta a volt professzort. A melege és a hosszú programokra való tekintettel a temetőt elhagyva egy gyors gyantázásra is futotta időnkéből a Klopacskában, ahol az egyetemi ifjúságot is magunkhoz invitáltuk.

Majd felvonultunk az Óvárba, hol az 1848-as Honvéd szobránál hallgattuk meg a méltatásokat és énekeltük el a Himnuszt. A tatabányai szervezet nevében *Bársony László* elnök és *Csaszlava Jenő* elnökségi tag helyezte el koszorúnkat. A „Kossuth Lajos azt üzenté...” c. dalnál úgy zengett a vár, hogy még a szőr is felállt karomon. A méltóságteljes megemlékezés után kis csoportunk átsétált az Akadémia Erdészeti Palotájához, ahol a falon elhelyezett emléktáblánál két fiatal társunk: *Molnár Rita* és *Izing Marcell* koszorúzott. Az ünnepség után Himnuszaikat és a „Mindnyájan jártunk egyszer az Akadémián”-t eldalolva lesétáltunk az Akadémia utcán, és a Tomino melletti teraszon frissítettük fel magunkat, ahol egyeztetünk vezetőinkkel az esti szalamander felvonulás menetét is.

Hat óra körül átvonultunk az indulás helyszínére, miközben zászlóvivőnk magához vette a szervezetünk zászlaját. A dohánygyárnál aztán a fáklyákat felvételezve, sorainkat rendezve vártuk a kezdést. Selmec apraja és nagyja, valamint a nagyszámú turista az út mellett izgatottan várakozott a menet-re. A szürkület beálltával elindult a Selmeci Szalamander. A tatabányai csoport a blokk végére került, először nemtetszésemet is kifejeztem, majd beláttam, hogy így bőven van idő a lakosság üdvözlésére, a felénk nyúló kezek megrázására, Jó szerencsét! és Zdar Boh! köszönésekre.

Az összehangolt nótázásunkat biztosították a sorok mellett cikázó Cantusok, akik a ritmust és a megfelelő nóták pontosságát is felügyelték. A menet lassan, de biztosan vonult Selmec főutcáján, vidám tekintetek által kísérvé. Mire fáklyáink leégtek, addigra megfáradva, de elértük a célt. A Bányászhimnusz eléneklésével számunkra véget ért az idei Szalamander. Kis csoportunk a Klopacska teraszán helyezkedett el, ahol a vizek mellett egy-két hegyászó tea elfogyasztásával és egy kis vízipipázással pihente ki a nap fáradalmait.

Az éjszakai nótázás közben szállodánk felé vonultunk, de még egy kis bryndzové halusky elfogyasztására jutott idő. Éjfél után fáradtan, de elégedetten hajtottuk álomra fejünket.

Másnap, szombaton a reggeli utáni rövid városnézést már egyenruhában abszolváltuk, hisz 10.30-kor kezdődött a magyar nyelvű ökumenikus istentisztelet a Nagyboldogasszony templomban – a Szent Borbála Akadémia Kör szervezésében. Az istentisztelet a zászlók megáldásával és a bányászhimnusz eléneklésével ért véget. (1. kép).

A dalolás Atyus vezényletével zajlott, aki többször is próbálta nagyobb hangerőre bírni a megjelenteket. De ahogy nekem is – gondolom másoknak is annyira elszorult a torunk, hogy nem hogy nagyobb hangerő, de eleinte még egy hang sem jött ki. Csodálatos volt, ahogy ennyi bányászegyenruhás és civil ruhás zengi a Bányászhimnuszt. Könnyeimet nyelve vonultunk ki a templomból, ahol kétoldalt felsorakozva Atyus intonálásával még egy-két nótát elénekelve búcsúztunk barátainktól.

1. kép: Zászlók a Nagyboldogasszony templomban
(jobb szélen a tatabányai)

Hamar eljött az ebédidő, ami után elindultunk Hodrusbányára, ahol egy föld alatti és feletti múzeum várt ránk (2. kép).

A Hodrushátori Mindenszentek ércbányában arany- és ezüstércet bányásztak, s több mint 7 évszázadon keresztül működött. Az első írásos emlék a bányáról 1378-ból való, a fejtést 1950-ben fejezték be.

2. kép: A bányamúzeum előtt

A kiállítás fő részei: a föld alatti bányászati kiállítás, felszíni kiállítás (vulkanológia, hodrusi bányászat történelmi fejlődése, arany és aranyásók, bányászati segédeszközök, fényképek, képeslapok, ásványtani gyűjtemény), bányászati tanösvény.

A föld alatti bányászati kiállítás célja, hogy bemutassa a több száz éves történelmü hodrusi bányászatot, kiemelve az érciktermelést, a bányamű kivájasát, annak megerősítését. A bányából 3 kilométer látogatható, ahol informálnak a lelőhely földtani állapotáról, a bánya vízvezetéséről, meg-

ismerhették a kitermelés nehézségeit, láttuk a telérek vonalát. A bánya eredeti állapotának fenntartásával tervezték a kiállítást és útvonalat, mely hatalmas élmény volt számunkra.

A kitűnő program után buszunkkal visszatértünk Selmecre, vacsoráztunk és elindultunk felfedezni Selmec épületeit, kulturális értékeit. A kis város így szombat este már csendes arcát mutatta, hisz ilyenkorra már sok delegáció hazautazik. Nem így a borsodi és a tatabányai firmák. A két helyi szervezet tagjai összetalálkozva egymás nyakába borultak, majd a helyi zenekar után ők is előadták „saját” dalaikat. Zárás után, majdnem csendesen, hotelünk felé vetők az irányt, s útközben még kiértékeltek a két nap eseményét.

Vasárnap reggeli és csomagolás után Kistapolcsányba indultunk. Vezetőink még egy kulturális élménnyel leptek meg minket: a Keglevich-kastély megtekintésével. A szakszerű vezetést tagtársunk, *Kisné Cseh Juci* vállalta, aki a Tatabányai Múzeum muzeológusa. (3. kép).

3. kép: A Keglevich kastélyban

A kastélylátogatás után finom ebéd elfogyasztása közben még egy előző napról elmaradt sörpárbajt is le kellett bonyolítanunk. A délutáni órákban fáradtan, de teli élménnyel szálltunk fel autóbuszunkra, ahol a passzív együttlét (értsd alvás) volt a jellemző. Néhány tarokkos társunk kitartóan verte a blattot, de többen már csak a Tatabánya táblánál eszméltek rá, hogy ismét véget ért a 3 napos selmeci kirándulásunk. Jó szerencsét! Intve egymásnak megfogadtuk, hogy jövőre ismét, hisz’ „Ha Selmec hív, mi ott leszünk...” Vivát Selmec!

Pintér Marcsi v. kenuscsaj

Helyreigazítás

A 2016/5-6. számunk 25. oldalán a „Táblakép avatás és megemlékezés Tatabányán” c. cikkhez tartozó képaláírás nem helyes. A képen helyesen **Balogh Csaba és Bársony László** – és nem *Schmidt Csaba és Bársony László* szerepel.

A 2016/5-6. számunkban a jubileumi oklevelek köszöntésében az 52. oldalon a gyémántoklevelet kapott **Németh József földmérőmérnök** tagtársunk fényképe

helyett tévesen *Németh József* bányamérnök tagtársunk fényképét közöltük le.

Tévedéseinkért a tisztelt érintettek és olvasóink elnézését kérjük. **Németh József gyémántokleveles földmérőmérnök** fényképét itt közöljük.

A lapszám internetes változatában (www.ombkenet.hu) a fenti hibákat kijavítottuk.

Podányi Tibor felelős szerkesztő

Borbála-nap 2016

A 2016. évi központi Borbála-napi ünnepség

2016. december 2-án a Magyar Földtani és Geofizikai Intézet (MFGI) zsúfolásig megtelt dísztermében került sor a hagyományos központi Szent Borbála-napi ünnepségre, melyet a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (NFMM), a Magyar Bányászati Szövetség (MBSZ), az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület (OMBKE) és a Bánya-, Energia- és Ipari Dolgozók Szakszervezete (BDSZ) rendezett.

Az elnökségben helyet foglalt *dr. Aradszki András*, az NFM energiaügyi államtitkára, *dr. Fónagy János*, az NFM parlamenti államtitkára, *Szakál Tamás*, az MBSZ elnöke, *Rabi Ferenc*, a BDSZ elnöke, *dr. Nagy Lajos*, az OMBKE elnöke, *prof. dr. Szűcs Péter*, a Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Kar dékánja, *Zelei Gábor*, az MBFH elnökhelyettese, *dr. Fancsik Tamás*, az MFGI igazgatója, *dr. Zoltay Ákos*, az MBSZ főtitkára, az ünnepség levezetője.

A Himnusz eléneklése után *dr. Aradszki András* államtitkár mondott ünnepi beszédet, majd *Szakál Tamás*nak, a MOL Nyrt. kutatás-termelés igazgatójának, az MBSZ elnökének az alábbi köszöntője hangzott el.

„Tisztelt Államtitkár Urak, tisztelt ünnepi Elnökség, kedves bányász, kohász barátaim, tisztelt vendégek!

Engedjék meg, hogy a Magyar Bányászati Szövetség nevében köszöntsem Önöket a Szent Borbála-napi országos központi ünnepségünkön.

Köszönhetően az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület hagyományápoló tevékenységének, valamint az országban működő bányavállalatoknak, 1989 óta van lehetőségünk ismét a hagyományokat ápoló, a bányászatot ünneplő és a kiváló bányász kollégáinkat elismerő Szent Borbála-nap megünneplésére, a Miniszteri elismerő oklevelek, Szent Borbála-érmek, valamint a Magyar Bányászatért kitüntetések odaítélésére és átadására. Hadd fejezzem ki ezért köszönetemet *dr. Seszták Miklós* Miniszter Úrnak, valamint az összes aktív bányavállalkozásnak, és egyúttal már előre hadd gratuláljak a díjazottaknak.

A bányában, lőporral végzett robbantások megkezdését követően, valamint a süjtőlégrobbanások gyakoribbá válásával kérték régen bányász ősünk a szent oltalmát. A bányászok mindig örökös veszélyben dolgoztak. Végzésükben fordultak Borbálához, mint védőszenthez, aki védett a hirtelen halál, a sebesülés, a villámcsapás és a tűzvész ellen.

De beszéljünk most a jelenről és jövőről. Gondolkozzunk együtt, gondolkozzunk közösen. Fontosnak tartom, hogy beszéljünk a bennünket érintő változásokról, az ágazatunk irányításáról és felügyeletéről, a jogszabályi környezetről, a mai problémákról és megoldási lehetőségekről.

Nyilván mindannyiunk számára világos, hogy az olaj világpiacon árának hektikus változása milyen mértékben határozza meg a magyarországi szénhidrogén-kutatást és kitermelést, a bányajáradékokból származó kincstári bevételeket. A Magyar Bányászati Szövetség elnökeként kijelenthetem, hogy stratégiai célunk a jövő tekintetében konzultációt kezdeményezni és teljes körű partnerségi kapcsolatot létesíteni az ágazatot irányító minisztériumokkal. Erősítsük tovább kapcsolatainkat a bányászatot irányító felügyelő Nemzeti

Fejlesztési Minisztériummal, az iparstratégiák és a bányászatot érintő gazdasági szabályozások kapcsán a Nemzetgazdasági Minisztériummal, a környezetvédelem gazdájaként a Földművelésügyi Minisztériummal, a katasztrófavédelem, mély- és magasépítés tekintetében a Belügyminisztériummal, az államreform kapcsán és a bányafelügyeletet érintően a Miniszterelnökséggel. Az Államreform második üteme tekintetében mit javasolunk, mit kérünk? Kérjük a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal másodfokú hatóságként való továbbműködését, a Magyar Földtani és Geofizikai Intézet megtartását, a kormányhivatalokba integrált bányakapitányságok járási szintre történő degradálásának elkerülését.

Fontosnak tartjuk továbbá a bányászat reális és kedvező megítélését is, melynek eszközei lehetnek a célszerű és hatékony jogszabályi környezet, a közvélemény megfelelő tájékoztatása, a helyi önkormányzatokkal történő együttműködés kialakítása és javítása, valamint a közös, ésszerű kompromisszumokra való törekvés. Az engedélyezési folyamatok nehézségét figyelembe véve javasoljuk az ásványvagyon-kitermelés jóváhagyási folyamatának egyszerűsítését, valamint helyettes államtitkár általi felügyeletet és egy felelős minisztériumhoz tartozást.

Ugyancsak fontosnak tartjuk, hogy az ásványvagyon-gazdálkodás részletes szabályozása mellett, az építőipari alapanyagok és aggregátum-kitermelés kapcsán készüljön aggregátum stratégia is, figyelemmel az újrahasznosítási lehetőségekre is. A termőföld védelme érdekében jelentős piaci lehetőségként kínálkozik az ásványi nyersanyagok talajjavító tulajdonságainak kihasználása, melynek jogszabályi megalapozásaként kezdeményezni tervezzük a vonatkozó törvény módosítását.

Tisztelt kollégák, kedves bányász barátaim! Válaszúthoz értünk. Kérdés, hogy az előttünk feltáruló ajtó kilincset lenyomva belépünk-e a jövőbe, vagy továbbra is ott maradunk az ajtó előtt, bízva a jó szerencsében. Igen, a magyarországi mezők érettek, a technológiáink előregedőben vannak, és az ismert kitermelhető földtani vagyon jelentős része már hasznosult. Ugyanakkor hiszem, hogy további kutatásokkal, új technológiák alkalmazásával és megfelelő szabályozási környezettel az előttünk álló ajtó lényegében már nyitva is áll – csak be kell rajta lépniünk. Ehhez viszont közös együttgondolkodásra, kompromisszumkészségre, támogatásra, világos, átlátható és megfogható jövőképre van szüksége a magyarországi bányászatnak.

A bányászati fejlesztések hosszú távú befektetői döntéseket takarnak, amelyek mögött képzett munkaerő, stabil hatósági, közigazgatási háttér, a bányászat társadalmi és környezetvédelmi elfogadása, és természetesen a gazdaságosság szempontjai kell hogy álljanak. Biztosítanunk kell tehát a megfelelő szakemberek utánpótlását, a bányász szemlélet terjesztését és a fenntartható, folyamatos fejlődés és lehetőségek széles tárházát. Itt van hát előttünk az ajtó – kérem, hogy együtt fogjuk meg a kilincset, és lépünk be rajta, induljunk el együtt a sikeres jövő felé.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket, és kívánok mindannyiunknak kitartást, eredményes, sikerekben és elismerésben gazdag munkát és Jó szerencsét!”

A beszédek elhangzása után *Mészáros János Elek* Simándy József-, Szenes Iván- és Vörösmarty Mihály-díjas magánénekes adott koncertet.

A koncert elhangzása után kitüntetések átadására került sor. A szakmai összefogás erősítése jegyében *Szakál Tamás* az MBSZ, *Rabi Ferenc*, a BDSZ, és *dr. Nagy Lajos*, az

OMBKE elnöke köszönetnyilvánítása jeléül is Szt. Borbála-szobrot adott át *dr. Aradszki András* és *dr. Fónagy János* államtitkároknak.

Az ünnepség a Bányász- és a Kohászhimnuszok eléneklésével ért véget. Az állófogadáson *dr. Nagy Lajos* mondott pohárköszöntőt. *Dr. Horn János*

KITÜNTETETTEK

Szent Borbála-érem kitüntetésben részesült lelkiismeretes bányászattal kapcsolatos tevékenységéért:

Beke Imre, a KDNP Ipari Szakbizottság energiapolitikai tagozat vezetője
Domokos Radvánszki István, az FGSZ Földgázzállító Zrt. beregdaróci kompresszorállomás irányító mérnöke
Gecse Ferenc, a Mátrai Erőmű Zrt. Visonta Bánya termelési szakaszvezetője
Genczler István, a Kaposvári Víz- és Csatornamű Kft. ügyvezető igazgatója
Helmecki József, a Vértesi Erőmű Zrt. vagyongazdálkodási csoportvezetője
Kovács György, a MOL Nyrt. kútmunkálati tervezés szenior szakértője
László Zoltán, a Rotary Fúrás Zrt. vezérigazgatója
Nádor Annamária, a Magyar Földtani és Geofizikai Intézet tudományos főmunkatársa
Pósa Zoltán, a Magyar Földgáztároló Zrt. tárolóvezetője
Rofrits Vilmos, a Nitrokémiai Zrt. terepi koordinátora, felelős vezető helyettes
Szamek Zsolt, az Érd és Térsége Hulladékkezelési Np. Kft. ügyvezetője
Szanyi Béla, az O&G Development Kft. menedzsment főtanácsadója
Takács Attila, a Colas Északkő Bányászati Kft. energetikai és munkavédelmi vezetője
Tóth László, a Perlit-92 Bányászati és Feldolgozó Kft. hegesztő lakatos
Vincze Viktória, a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal kijelölt gazdasági vezetője

Szent Borbála-érem kitüntetésben részesült lelkiismeretes kohászattal kapcsolatos tevékenységéért:

Dr. Fegyverneki György, a NEMAK Győr Alumíniumöntöde Kft. Termék- és Folyamatmérnökség osztályvezetője
Jónás Pál, a Csepel Metall Vasöntöde Kft. műszaki fejlesztési tanácsadója
Józsa Róbert, az ISD Dunafer Zrt. megbízott technológiai igazgatója
Penk Márton, a Martin Metals Kft. ügyvezető igazgatója

Miniszteri Elismerő Oklevél kitüntetésben részesült:

Bencze Ferenc, a Bányavagyon-hasznosító Kft. Mecseki Környezetvédelmi Bázis villanyszerelője
Boross Péter Zoltán, a Flansch Tech Kohászat Termék- és Szerelvényszerkeskedelmi Kft. üzemenntartási vezetője
Csató László, a Mátrai Erőmű Zrt. Bükkábrány Bánya különleges gépjármű vezetője

Fila József Tamás, a Mátrai Erőmű Zrt. Bükkábrányi Bánya rukkoló és segédgépes részlegvezetője

Forisek István, a Vértesi Erőmű Zrt. törzskari igazgatója, felelős műszaki vezető

Hadnagy Zoltán, a Lasselsberger Hungária Kft. gazdasági igazgatója

Lázár Gábor, az MB 2001 Kft. pénzügyi igazgatója

Lázár Lajos, a MOL Nyrt. Észak-magyarországi Termelés gyűjtési rendszerkezelője

Lemberkovics Viktor, a RAG Hungary Kft. vezető geológusa
Nagy Attila, a Readymix Lesence Kft. munkagépkezelője

Námor Csaba, az OMYA Hungária Kft. kereskedelmi menedzsere

Sebestyén János, a GEOINFORM Kft. felszíni kútszerviz szenior csoportvezetője

Serfőző Kálmán, a MOL Nyrt. Kutatás-Termelés üzemviteli szakértője

Tóth István, a Mátrai Erőmű Zrt. Visonta Gépészeti Karbantartó Osztály gépmestere

Varga Gábor, az O&G Central Kft. kutató geológusa

Magyar Bányászati emlékérem kitüntetésben részesült:

Csák Gyula, a NORD HOLDING Kft. ügyvezető igazgatója a hazai bányászlámpa-gyártás fejlesztésében kifejtett, kiemelkedő szakmai munkássága és fenntarthatósága érdekében több évtizedes erőfeszítéseinek elismeréseként.

Prof. Dr. Szűcs Péter, a Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Kar dékánja a felsőfokú bányászati szakemberképzés érdekében kifejtett kiemelkedő szakmai, oktatói tevékenysége elismeréseként.

Valamennyi kitüntetettnek ezúton is gratulálunk! Az OMBKE felterjesztésére, az Egyesület érdekében kifejtett tevékenységükért kitüntetést kapott bányászati és KfV szakosztálybeli tagtársaink fényképét itt közöljük.

Szerkesztőség

*Domokos R.
István*

Genczler István

Szamek Zsolt

Szent Borbála-konferencia, bányatérkép-kiállítás és szoborszentelés Tatabányán

A Szabadtéri Bányászati Múzeum Alapítvány kezdeményezésére immár harmadik alkalommal került megrendezésre a bányász hagyományörző emlékülés a Tatabányai Múzeumban 2016. december 1-jén. A konferenciát *Bereznai Csaba*, Tatabánya alpolgármestere nyitotta meg. Az egész napos konferencia első részében nagy érdeklődés kísérte a Szent Borbála Akadémiai Kör Egyesület díszgyenruhájába öltözött elnökének, *Benke Tamásnak*, „Fokossal, csákóban, Selmeci szellemben” című előadását. A délelőtt folyamán *Szebán Attila* soproni főmuzeológus a bányász címerekről és zászlókról, *Kiss Vendel* múzeumi igazgatóhelyettes egy elfelejtett bányász védőszentről, Szent Istvánról beszélt. *Dallos István* fotóművész a régi Tatabányát idézte fel archív felvételeken.

Az ebédszünet után *Macher Péter* levéltáros arról beszélt, honnét jöttek az első bányászok a tatai medencébe. *Balogh Csaba* alapítványi elnök a helyi bányászat államosításig történeti múltját ismertette vetített képes előadásában. *Mokánszki Béla* bányagépészmérnök a fejtés, a szállítás és más bányászati technikák fejlődését látványos videókkal mutatta be. *Vörös Béla* bányamérnök levéltári bányászati műszaki rajzokat, metszeteket elemzett szakszerűen. A konferencia után egy kiállítás nyílt a tatai medence bányaművelési térképeiből. A kiállításon láthatóak az egyes aknaüzemek eredeti átnézeti, légvezetési, tervezési térképei, régi bányamérési és térkép-szerkesztési eszközök.

A tatabányai Szent Borbála Kórház névadójának a kórház aulájában elhelyezett szobra előtt megemlékezésre és a szobor újraszentelésére került sor. *Balogh Csaba*, a Szabadtéri Bányászati Múzeum Alapítvány kuratóriumi elnöke – a tatabányai bányász hagyományokat ápoló szervezetek nevében – ünnepi beszédében emlékeztetett arra a tényre, hogy a tatai medence szénbányászatának a kezdetén – a XIX. század végén – is fontos volt a bányászok egészségi állapota, ezért már akkor létesült ennek a kórháznak az elődje. Tatabányán a későbbiekben épített bányakórházak mindig a kor színvonalának megfelelő, korszerű ellátást biztosítottak. A jelenlegi kórház 1995-ben kapta a Szent Borbála nevet. A névadó ünnepségen *dr. Petrássy Miklós* aranyokleveles bányamérnök ajándékozott egy Szent Borbála-szobrot –

Péterfy László szobrászművész alkotását – a kórháznak, melyet akkor *Takács Nándor* székesfehérvári püspök felszentelt. A kórház bővítésekor a szobor raktárba került. A közelmúltban a Szabadtéri Bányászati Múzeum Alapítvány a szobrot restauráltatta, valamint a Bányaiipari Dolgozók Szakszervezeti Szövetségével, a Tatabá-

nyai Bányász Hagyományokért Alapítvánnyal és az OMBKE helyi szervezetével közösen megvalósították a szobor díszmegvilágítását. Az ünnepségen *dr. Lőke János*, a kórház főigazgatója és a bányász hagyományainkat ápoló szervezetek képviselői adományozó szerződéseket írtak alá, majd *Gedő Attila* esperes plébános újraszentelte Szent Borbála szobrát. Az ünnepség a Rozmaringos Bányász Egylet előadásában a Bányász himnuszunk eléneklésével végződött.

Balogh Csaba

Borbála-nap a Mátrai Erőmű Zrt.-nél

A Mátrai Erőmű Zrt. 2016. december 2-án, péntek délután a visontai bányauzemben tartotta meg a Borbála-napi megemlékezését.

Bóna Róbert, visontai bányauzem vezetője ünnepi beszéde

Bóna Róbert, visontai bányauzem vezetője mondott ünnepi beszédet, melyben először köszöntötte a meghívott vendégeket, a munkatársakat. Elmondta, hogy a bányászok védőszentjét, Szent Borbálát december 4-én ünnepeljük. A Szent Borbála-tisztelet 1945 után a bányavállalatok és a szakmai hagyományápoló tevékenységek ellenére majdnem feledésbe merült. De 1989-ben Borbála napján újra megteltek a templomok, az emlékművek előtti terek, és a bányászok fejte hajtva tisztelegtek a védőszentjük előtt.

Felelevenítette Szent Borbála legendáját, miszerint a szent születésének ideje bizonytalan, mivel a korabeli források még a császárok uralkodásához kötötték időszámításukat. A fennmaradt írások szerint II. Maximianus császárságának idején Kis-Ázsiában, Nikodémia nevű városban élt egy Dioscurus nevű görög nemes, kinek egyetlen gyermeke, a rendkívüli szépségével és éles eszével kiemelkedő Borbála volt. Ebben az időben tiltott volt a keresztény vallás, ráadásul Dioscurus megvetette a keresztény tanokat és a keresztényeket, ezért nagy gondot fordított arra, hogy lánya pogány szellemű oktatást kapjon, ne érintkezzen keresztény tanokkal. Egy magas tornyot építtetett Borbála számára, amit pompával, nagy kényelemmel rendezett be. Ebbe a toronyba záratta be lányát, ez lett az otthona és egyben a börtöne is. Borbála mégis megismerkedett a keresztény hittel, és a torony falán lévő két ablak mellé egy harmadikat is nyitattatott. Ez a három ablak fejezte ki a Szentháromságba vetett hitét. Dioscurus ezt nem tudta elfogadni, és saját kezével vetett véget leánya életének. Borbála története példaképpül szolgál, védőszentjünknek tekintik a harangöntők, az építőmesterek, a

kőművesek és a hegyászok is, de legnagyobb tisztelői a legősibb szakma művelői, a bányászok.

Elmondása alapján ez az év igen nehéz volt a bányászati területen, de elmondható ez a teljes társaságra, és az eredményesség is várhatóan el fog maradni a korábbi évek megszo- kott szintjéhez képest. A 2016-os év nehéz volt, de a nehézségek ellenére a társaság pozitív eredménnyel fogja zární az évet. Az év elején mindkét bányauzem harcolt a természet erejével, a rendkívül csapadékos időjárással, kétségbeesve néztük az MT-4 kotrógép összetört marótárcsa gémjét, dolgoztunk az erőmű folyamatos szénellátását biztosító technológián, folyamatosan dolgoztunk a keleti bánya nyitási munkálataiban.

Elmondta, hogy az MT-4 kotrógép február 29-i üzem- zavarára jelentős szénletakarítókapa- citás-kiesést jelentett a visontai bányauzem számára, és hatalmas feladat elé állította a bányászatot. A lelassuló szénfelszabadítás mellett továbbra is folyamatos szénellátást kellett biztosítani, és a bányauzemi berendezések átcsoportosítása mellett a két üzem széntermelésének még szorosabb összehangolása vált szükségessé. Ezek mellett a sérült kotrógépet mihamarabb el kellett vonultatni a 0 telepi szénmezőről, majd üzemké- pes állapotba kellett hozni. A kitaró, megfeszített munka sikere, hogy 203 üzemszüneti nap után az MT-4 kotrógép szeptember 20-án újra termelésbe állt. A kiváló munka eredménye, hogy az erőműi szénellátás folyamatos maradt, az év végén Visonta bánya a tervhez képest mintegy 170 ezer tonnával több szenet ad az erőmű részére, a két bányauzem pedig együttesen több mint 600 ezer tonnával túltel- jesíti az éves tervet. A fedőkőzet letakarításában elmaradás várható, a bányauzemek együttes meddőtermelése megha- ladja a 60 millió m³-t. Külön gratulált azoknak a dolgozóknak, akik az éves kiemelkedő munkájukért a központi Borbála-napi rendezvényen, illetve a társaság ünnepségén kitüntetésekkel, jutalmakat vehettek át.

A megemlékezés folytatásaként 16 órakor kezdődött az ünnepi szentmise a detki templomban, ahol megemlékeztek a 2016. évben elhunyt bányászokról és Szent Borbáláról, a bányászok védőszentjéről.

Ezt követően a detki Faluház különtermében tartották meg a már hagyományos Borbála-napi szakestélyt.

Papp Tímea

Borbála-napi szentmise és szakestély Borsodban

A korábbi évek hagyományainak megfelelően a miskolci Minorita templomban a bányászok védőszentje, Szent Borbála tiszteletére szentmisére gyűltünk össze az OMBKE Bányászati Szakosztály borsodi helyi szervezete és a Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász Hagyományokért meghívására 2016. december 10-én este 6 órától.

A mise folyamatában hagyományosan egyesületünk bá- nyász egyenruhás tagjai is szerepet vállaltak: felolvasás – *Törő György*, könyörgés – *Mándy András*. A felajánlaskor az egyetemisták az idén is felsorakoztatták az oltárhoz hagyományos bányász jelképeinket – bányászlámpa, bányászfo- kos, bányászokabak – megáldásra. A percesi bányász fúvós- zenekar az Ave Maria, valamint a mise végén a Bányász- himnusz eljátszásával járult hozzá az ünnephez.

A misét követően a szomszédos Minorita étteremben szakestélyre gyűltünk össze.

A dicső firmák választása alapján a praeses tiszttségére *Törő Györgyöt* választottuk. A szakestély háznagyit tisztét *Csordás Ottó* töltötte be. Az egyéb tisztségviselők megvá- lasztása után a háznagy felolvasta a házirendet, melyet – ezúttal is – *Láng József* bányamémnök, „mint a legrégebb óta fiatal” köztünk, hitelesített.

Ezután – a szokásos tiszteletadó felállással – megemlé- kezünk azokról is, akik ez évben eltávoztak közülünk.

Elnökünk indító beszédében megemlékezett a Miskolci Egyetemen az idén szeptemberben megvalósított Lélekhara- rang felavatásáról, annak nemes céljáról, úgymint: „Az em- lékművet a harang létrehozásának kezdeményezői az elmúlt évtizedekben kibővült „Alma Mater” valamennyi karán ta- nuló mai és egykori diákság emlékhelyének szánják, olyan emlékhelynek, ahol minden évben megemlékezhetnek a tra- gikusán vagy éppen békességben elhunyt egyetemi társaikra, oktatóikra”.

Kiemelte azt az összefogást, amely mindezt létrehozta. Dicsérte a fiatalok kezdeményezését – különösen *Debreceni Dániel* kiemelkedő szerepét – akinek az avatóbeszédéből igazán megható sorokat is idézett: „Reményeink szerint a lé- lekharang olyan jelképpé válik, amelyet mind tanáraink, mind pedig egyetemünk mai és egykori diáksága a magáénak érez majd, és amely mindnyájunkban elhunyt társaink emlé- két fogja felidézni, hirdetve közösségünk erejét és párját rit- kító összetartását, mely egyszerre szól Selmecért, Sopronért, Miskolcért, Dunaújvárosért, Székesfehérvárért, bányászért, kohászért, erdészért, gépészért, jogászért, gazdaszért, bölcsé- szért, egészségügyisért és minden más testvérszakunk hallga- tójáért.”

Csordás Ottó a jól működő Mexikó-völgyi kőbánya egy sikeres, de hosszú hónapokon át tartó, három szakma (bányász-kohász-erdész) összefogásának eredményeként nem egyszerűen létrejött, mintegy 200 m ipari vasúti szállít- tás megvalósításáról adott érdekes összefoglalót.

A szakestély „fényét” többen emelték felszólalásukkal: *Mándy András*, majd többen a kohász barátok közül, azután *Halmi György* a már hagyományosnak számító külfejtéses történeteivel, végül *Morvai Tibor* és *Törő György* egyéb hu- moros történetekkel, „szösszenetekkel” szórakoztattak.

A sok-sok nóta, az engedélyezett nedűk, pogácsák és hagymás zsíros kenyerek fogyasztása után a bányász-, er- dész-, kohászhimnuszok eléneklése csak a szakestély hivata- los részét zárta be, a közös gyökerű barátok, kollégák továb- bi beszélgetését még nem.

Kárpáti Erika

Szent Borbála szoborszentelés Budapesten

2016. december 4-én a Gellért-hegyi sziklatemplomban közel 200 fő részvételével került sor a Borbála-napi ökume- nikus istentiszteletre.

Főcelebráns *Bíró László* püspök, katonai ordinárius, ige- hirdető *dr. Fabiny Tamás*, az Északi Evangélikus Egyházke- rület püspöke volt. A Pálos Rend részéről *P. Győrfi Szabolcs* pálos szerzetes, perjel, templomfőnök segédkezett. Az oltár- szolgálatot bányász, kohász, és erdész egyenruhás tagtársak

látták el. Ebből az alkalomból került sor egy Szent Borbála-szobor *Bíró László* által történt felszentelésére.

A szobor alkotója *Petrás Mária* csángó keramikumművész és énekmondó. A szobor mérete kb. 150 cm, anyaga színes kerámia.

A szobrot az OMBKE 106. Küldöttgyűlésen elhatározottak alapján tagjaink adományból állították, abból az alkalomból, hogy idén 25. alkalommal tartottunk Szent Borbála-

istentiszteletet a Szent Gellért-sziklatemplomban. Az arany és bordó színekben pompázó terrakotta szobor Szent Borbálát ábrázolja az attribútumokkal. A szobor a sziklatemplomban méltó helyre került: az egyik oldalfülkében – szinte bányabeli körülmények között – fogadja a segítségét kérő híveket.

GPA

Borbála-nap Tapolcán

Az OMBKE Tapolcai Szervezete és a Tapolca és Környéke Bányászati Hagyományápoló Egyesület Szent Borbála napját 2016-ban is a hagyományok szerint ünnepelte meg. December 2-án a tapolcai Szent Borbála-szobornál gyűltünk össze. A „Tisztelet a bányász szaknak” elnéklése után *Horváth Gábor*, a Tapolcai Honvéd Kulturális Egyesület elnöke emlékezett meg a hazai bauxitbányászat kezdetének 90. évfordulójáról. Ezután virágot, méccset és koszorút helyeztünk el a közös védőszentünk szobránál. A megemlékezés a Bányászhimnusz elnéklésével zárult.

Ezután a közeli Dream Team vendéglőbe vonultunk, ahol Szent Borbála Szakestélyt tartottunk a 90 éves bauxitbányászat tiszteletére. Az alkalomra emlékpohár is készült. Az esten *Podányi Tibor* elnök megemlékezett arról, hogy 60 évvel ezelőtt, 1956-ban alakult meg az OMBKE Középdunántúli Csoportja, melyben a szén-, mangánérc- és ásványbányászok mellett a Tapolca környéki bauxitbányászok is részt vettek 45-50 fővel. 1970-re ez a létszám elérte a 100 főt, és a bauxitbányászok Tapolcai Csoport néven kiváltak a Középdunántúli Csoportból. A fejlődő bauxitbányászat támogatásával Tapolcán gazdag és színes egyesületi élet folyt. 1990-ben a tapolcai és a kincsesbányai csoport egyesült, de a bányászat visszafejlődésével ezután megkezdődött a létszám csökkenése. A helyi szervezetünk ma 83 főt számlál.

Az est – hála *Végh József* Cantus Praesesnek – sok énekléssel jó hangulatban folyt, és szakmai himnuszaink elnéklésével zárult.

December 6-án a katolikus templomban immár hagyományosan a Honvéd Kulturális Egyesülettel közösen, mindkét szervezet zászlóival vettünk részt az ünnepi szentmisén.

PT

Szent Borbála-napi ünnepség Rózsaszentmártonban

Rózsaszentmárton Község Önkormányzata és a Nyugdíjas Bányász Szakszervezet szervezésében 2016. november 30-án rangos ünnepség keretében emlékeztek meg a község Szent Márton-templomában Szent Borbáláról.

A vendégek fogadása a Lignitbányászati Emlékházban volt, ahol kávéval, frissítőkkal kedveskedtek a megjeleneteknek.

Ezt követően a templomban *Varga József* plébániai kormányzó ünnepi szentmisét celebrált, ahol *Imre Zsolt* tárogató szólója és *Simon Móric* virtuóz orgonajátéka tette még ünnepélyesebbé a megemlékezést.

Itt köszöntötte *Sipos Jánosné* közigazdász, polgármester az illusztris vendégeket: a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium államtitkárát, a térség országgyűlési képviselőjét, *Szabó Zsoltot*; a Miskolci Egyetem képviselőit: *Dr. Kovács Ferenc* akadémikust, *dr. Böhm József* professzort, *Siskáné dr. Szilasi Beáta* tanszékvezető egyetemi tanárt, *dr. Morvai Tibor* docent, a község szülöttjét; az OMBKE elnökét, *dr. Nagy Lajost*; a BDSZ alelnökét, *Pápis Lászlót*; a Mátrai Erőmű Zrt. képviselőit: *Mata Tibor*, *Bóna Róbert* igazgatókat, *Halmai György*, *dr. Dovrtel Gusztáv* fősztályvezetőket; a Hatvani Járási Hivatal vezetőjét, *Imre Zsoltot*; a Hatvani Rendőrkapitányság vezetőjét, *Juhász János* alezredest; a Magyarországi Bányásztelepülések Országos Szövetségének elnökét, Nagymányok polgármesterét, *Karl Bélát*; a Fejlesztési és Koordinációs Központ Nonprofit Kft. ügyvezetőjét, *Kovács Mihályt*; a Hármashatár Hegyközség részéről: *Nagy János* elnököt és *iff. Demeter Pál* helybíró; a Lőrinci Március 15. Gimnázium és Szakközépiskola kollégium igazgatóját, *Orolán Erzsébetet*; a Heves Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság gyöngyösi vezetőjét, *dr. Zólyomi Géza* ezredest; továbbá a környező térségi polgármestereket: *Berta István*, *Fekete László*, *Juhászné Barkóczi Évát*, *Juhász Zoltánt*, *Kómor Józsefet*, *Maksa Mátyást*.

Köszöntőjében a polgármester asszony elmondta, hogy tisztelik a bányász hagyományokat, a bányász ünnepeket, a Szent Borbála-ünnepséget minden évben megtartják, és ez így lesz a jövőben is. Az elhunyt 14 rózsaszentmártoni bányászra is emlékezett, az ő tiszteletükre szólt ezen a napon a harang.

Szent Borbála mellett tisztelettel adózunk másik pártfogónk, Szent Márton előtt is, aki községünk névadója, a templom védőszentje. Születésének 1700 éves évfordulóján az önkormányzat és az egyházközség november hónapban emléket rendezett és *dr. TERNYÁK Csaba* egri érsek ünnepi szentmisét tartott a községben, prédikációjában kiemelte, hogy Szent Márton így imádkozott: „Uram, ha népednek szüksége van még rám, nem vonakodom a munkától.” Az érsek arra buzdított mindenkit, hogy az élet minden területén ezzel a lelkiülettel végezzük feladatainkat. A Szent Márton hét lelkiisége, a pannonhalmi és zirci zarándoklat megerősített bennünket hitünkben és reményeinkben. Kérte Szent Borbála és Szent Márton közbenjárását községünk segítésére és a bányászok védelmére.

Ezt követően *dr. Dovrtel Gusztáv* fősztályvezető megemlékezett Szent Borbáláról, majd a Mátrai Erőmű Zrt. aktuális termelési, gazdálkodási adatairól adott rövid tájékoztatást.

A templomi ünnepség után a *Pápai Zsolt* vállalkozó által adományozott bányász emlékmű előtt *Hegy Istvánné* „Harang” című versét szavalta el, ezt követően a meghívott vendégek az emlékmű előtt koszorúkat helyeztek el. Elhangzott a Himnuszunk és a Bányászhimnusz is.

A polgármester asszony mindenkit meghívott a művelődési házba, ahol ebéden látta vendégül a meghívottakat. Ebéd előtt rövid kultúrmasor volt, majd *dr. Kovács Ferenc* akadémikus, a Miskolci Egyetem volt rektora mondott nagyon hangulatos, humoros pohárköszöntőt, ahol hivatkozott *dr. Ternyák Csaba* egri érsek prédikációbeli beszédére, kiegészítve azzal, hogy Pannonhalmán a gimnáziumban osztálytársakként az egri érsekkel milyen kalandokban volt részük. A pohárköszöntőt nagy odafigyeléssel hallgatta az összegyűlt közönség, és nagy tapsal jutalmazta.

Az ünnepi ebéd az elmaradhatatlan rózsai töltött káposzta és a sütemények, a mellé felszolgált fehér- és vörösborral emlékeztetést tették a rangos ünnepséget.

Dr. Szabó Imre

Borbála-napok Dorog térségében

A Szent Borbála nap megünneplésére 2016-ban is a hagyományoknak megfelelően került sor a dorogi régióban. A templomokban mindenütt a bányászok védőszentjére emlékező misét tartottak. Érdekesség, hogy a térségünkben több Szent Borbála-templom van, így pld. Dorogon, Csolnokon és Pilisvörösváron, lelkészség Tokodaltárón, de van partnereinknél Petrozsényben is.

A rendezvények sorozata *Leányváron* november 27-én kezdődött. Megkoszorúztuk a Farkas János Művelődési Ház falán lévő emléktáblát, emlékbeszédet *Hanzelik Gábor* polgármester mondott. A Leányvári Német Nemzetiségi Dalkör több nyelven bányászdalokat énekelt, szavalt *Sáfár Marci*. A jelenlévők megtekintettek egy videót, a leányváriak látogatását a Csolnoki Bányász Múzeumban *Fleschmann Dezső* tagtársunk idegenvezetésével.

Pilisszentivánon a bányász emlékműnél megjelentek *Mirk Mária* köszöntötte, ahogy mondta: „Köszöntöm Önöket a bányászok védőszentjének ünnepén, Szent Borbála napján a hagyományos bányászköszöntéssel: Jó szerencsét! Teszem ezt annak okán, hogy még az én gyerekkoromban is így köszöntünk az iskolában. Bár községünkben 1970 óta nem bányásznak barnaszenet, őseink iránti tiszteletből mégis

Pilisszentiván: A polgármester asszony beszéde

minden évben összegyűlünk, hogy megemlékezzünk.” A bányász emlékművet a jelen lévő szervezetek megkoszorúzták. Az emlékmű *Klinger János* okleveles bányamérnök kezdeményezésére, az ő irányításával és anyagi támogatásával épült, 1993-ban avatták fel. Azóta tartják jelenlegi formájában a Borbála-napi megemlékezéseket. Az ünnepi beszédet *Poppréné Révai Gyöngyi* polgármester tartotta, rendhagyó módon a tisztelet hangjait kedves bányász anekdoták közé fűzte fel. Közreműködött a Pilisszentiváni Fúvózenekar, vezényelt *Spanberger Zsolt*, a verseket, így Mara Noel: Bányászok élete c. versét *Milbich Mihály* 7. b osztályos tanuló mondta el. Az emlékezőket a Tájházban *Poppréné Révai Gyöngyi* polgármester asszony látta vendégül.

Kesztölcön a megemlékezést a Kesztölci Hagományörző Bányászok Köre, Kesztölc Község Önkormányzata és a Szlovák Önkormányzat szervezte. Az ünnepséget *Klinger Ágnes* nyitotta meg. A résztvevők a helyi Pávákör közreműködésével elénekelték a Bányászhimnusz. *Dr. Magyar Pál* plébános tartott egy rövid beszédet, *Salánki Gábor* elszavalt egy költeményt. *Klinger Ágnes* felolvasta – az emlékműbe vésetett – hősi halált halt bányászok neveit. Az ünnepi beszédet *dr. Korompay Péter* tartotta. Szent Borbála ma is élő tisztelete mellett beszélt arról, hogy a mai nap itt Kesztölcön különleges, mert december 4-e vasárnapra esik, úgy mint 28 éve december 4-én vasárnap történt a lencsehegyi robbanás, ahol közvetlenül 11, később még 4 bányász vesztette életét. Szent Borbála tisztelete a múltban gyökeredzik, de megalapozza a jelen, a jövő ifjúságánál a hősök tiszteletét, egyben tanít a család, a szülők, a nagyszülők, a dédszülők tiszteletére.

A baráti beszélgetésre az önkormányzat tanácstermében került sor, ahol a résztvevőket *Vöröskői István* bányamérnök, polgármester tagtársunk köszöntötte, s látta vendégül. A múltidéző társalgás a kesztölci „bányász” borospincékben folytatódott.

Perbálon idén először megkoszorúztuk a *Veres János* aknász tagtársunk által nyolc éve állított kopjafát. 12 óra 15 perckor, a koszorúk elhelyezésekor megkondultak a harangok, pont abban a pillanatban, amikor 28 éve megtörtént a robbanás.

Perbál koszorúzás (jobb oldalt Veres János)

Csolnokon az ünnepi szentmisét a Szent Borbála-templomban tartották, melyen a Wagenhoffer Kórus működött közre. A koszorúzásokra a bányász emlékfalnál került sor. A megjelenteket *dr. Kalocsai Zoltán* köszöntötte, az ünnepi beszédet *Kolonics Péterné* polgármester asszony mondta.

Idézve beszédéből: „Ísmét elérkezett december 4., amikor a Bányász Hagyományörző Egyesülettel közösen emlékezünk Szent Borbálára, a hirtelen halállal járó, veszélyes szakmát űzők védőszentjére. Rendhagyó a mostani emlékezés, hisz’ a Bányász Művelődési Ház felújítása miatt itt az udvaron emlékezünk. Becsüljük az itt működő hagyományörző egyesület munkáját, méltó otthont szeretnénk biztosítani a jelentős gyűjteménynek.” Polgármester asszony megemlékezett arról is, hogy a napokban bányaszerencsétlenség történt Lengyelországban a polkowicei rézbányában. A földrengés okozta bányaomlás 8 bányász életét követelte. A fejünket értük is meghajtottuk.

Dorogon december 8-án a Bányász templomban került megtartásra a hagyományos bányászmise. *Kiss Maly László* esperes felvezetésével a szentmisét a terézvárosi ezüstmisés *Horváth Zoltán* protonotárius kanonok, esperes, plébános tartotta, aki megemlékezett a bányászokról, s áldozatos munkájukat példaképpül állította a fiatal nemzedék számára. A hagyományoknak megfelelően elhelyeztük az OMBKE koszorúját a Szent Borbála-oltárnál, a Szent Borbála-ereklyénél.

A beszámolóból kitűnik, hogy a régióink községeiben, városaiban a bányász hagyományörzők nem fáradnak, hogy példát mutassanak a fiataloknak, védőszentünk Szent Borbála hősi életének tiszteletével.

Dr. Korompay Péter

Szent Borbála-napi rendezvények Tatabányán

A hagyományoknak megfelelően Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzata 2016. december 4-én tartotta a Járszai Mari Színház (Népház) színháztermében a Szent Borbála-napi ünnepi közgyűlést. Szent Borbála, a bányászok védőszentje ma már Tatabánya egyik szimbóluma, így a napja méltó alkalom arra, hogy ezen a napon kerüljenek kiosztásra a város legmagasabb kitüntetései.

A Himnusz közös elnéklése után *Schmidt Csaba* polgármester ünnepi beszédében felelevenítette a 120 éve termelésbe lépő szénbányászat első időszakának eseményeit, majd azt a szerepet, amivel az egykori három kisközségből várost, majd megyeszékhelyet hozott létre. Ma Tatabánya az ország tizenkettedik legnagyobb városa, megyeszékhely és az egyik legjelentősebb ipari központ. Ennek tiszteletére az első csille szén felszínre érkezés (1896. december 24.) és a várossá nyilvánítás (1947. október 10.) napjaira emlékezve 2016. december 24. és 2017. október 10. között *Jó Szerencsét Emlékév* lesz. Az Emlékévben közösen felelevenítjük a 120 év legfontosabb eseményeit, azokat a momentumokat, amelyek a sokszor viharos időszakokon keresztül is élhető, fejlődő települést hoztak létre. A polgármester e helyről is kérte, hogy a város polgárai, bányászok és nem bányászok egyaránt vegyenek részt az Emlékév rendezvényein, és a kis közösségek, civil szervezetek önállóan is szervezzenek a bányászatunkról, a városunkról szóló megemlékezéseket, rendezvényeket. Végül kiemelte, hogy a százhusz év alatt olyan sokszínű szellemiség jött létre a városban, hogy mindig vannak emberek, akik készek és tudnak tenni városunkért. Az ő elismerésüket, megbecsülésüket szolgálják a városi kitüntetések, és egyben biztatást is, hogy a közösségünk a

jövőben is számít kimagasló teljesítményt nyújtó polgárainkra.

A kitüntetettek sorában Ezüst Turul Díjat vehetett át *Rochlitz György*, aki a Tatabányai Bányák Építészeti Üzemében, majd utódszervezeteiben dolgozott építésmérnökként felelős munkakörökben. Évtizedek óta aktívan részt vett a Bányász Képzőművészeti Kör munkájában, 2002-től annak vezetője. Művészi eszközökkel örökítette meg a régi bányásztelepeket. A Tatabánya Díszpolgára címet *Homola István* nyerte el, aki bányalakatosként dolgozott a Tatabányai Szénbányáknál. 1956-ban aktív résztvevője volt a városi forradalmi eseményeknek, a megtorlások során börtönbüntetésre ítélték. Napjainkig ápolja ’56 emlékét. Munkája mellett amatőr régészként segítette a helyi kutatásokat, gazdagította a Tatabányai Múzeum értékeit.

Az ünnepi közgyűlést gazdag, színvonalas kulturális program kísérte. A bányász hagyományok szerint bányászlámpával bevonuló egyenruhás bányászok a résztvevők csatlakozásával elénekelték a Bányászhimnusz, ezzel zárva a közgyűlést.

A Népházból a résztvevők a Szent Borbála-szoborhoz siettek, ahol a Bányász Fúvószenekar bányászzenéje mellett csatlakoztak a már gyülekező ünneplőkhöz, majd meggyújtották a megemlékezés gyertyáit. A gyertyagyújtás a Bányászhimnusz elnéklésével zárult.

Ezután az ótelepi Szent István király templomba, a Bányásztemplomba siettünk, a Szent Borbála-misére. A bányászok a Szent Borbálát ábrázoló zászlóval vonultak be a „Tisztelet a bányász szaknak” dallamára. A szentmisét *Gedő Attila* plébános celebrálta. A hívek könyörgését bányászok mondták, emlékezve az elhunyt és az élő bányászokra és családjukra. Az erdélyi bányászcsaládból származó plébános úr a szentbeszédében a keresztény és bányász kultúra nagymértékű átfedéséről beszélt, kiemelte az összetartozás és szolidaritás értékeit. Szent Borbála kitarását, állhatatosságát párhuzamba állította a bányász asszonyokéval, akik ha kellett, vállalták a bányamunkát is, és ugyanolyan keményen helytálltak, mint a férfiak. De lelkük finomságát megőrizték, a munka után szeretettel végezték a család szerteágazó feladatait is.

A mise a Bányászhimnusz elnéklésével és gyertyagyújtással zárult, majd az „Imhol a föld alá megyünk”-et énekelve vonultunk ki a templomból. Az előtérben a plébános úrral együtt elénekeltünk még néhány bányászdalt.

Dr. Csizsár István

Hazai hírek

66. Bányásznapi Dorog térségében

A már kialakult szokásoknak megfelelően Dorog, Csolnok, Sárísáp, Annavölgy, Kesztléc, Tát, Tokod, Tokodaltáró, Bajna, Piliscsév, Pilisszentiván, Pilisvörösvár, Nagykovácsi, Mogyorósbánya helységeiben megemlékezésekre, koszorúzásokra, ünnepi eseményekre került sor.

Augusztus 29-én a 66. Bányásznapi nyitányaként, a régi-önk szénbányászata kezdetének 235. évfordulója alkalmából hagyományos bányász találkozót rendeztek a szervezők: a Bányász Szakszervezeti Szövetség és a Dorogi Szénmedence Kultúrájáért Alapítvány. Az ünnepi köszöntőt *Glevitzky István*, az OMBKE dorogi helyi szervezet elnöke mondta el. Kitért arra, hogy 2016-ban is kegyelettel emlékezünk azokra a bányásztársainkra, akik életüket áldozták fel a természet erőivel való küzdelem során, de gondolunk azokra is, akik nehéz helyzetben vannak és segítünk nekik. Bejelentette, hogy szeptember 3-án koszorút helyezünk el a Dorogi Szénmedence Bányászatának Emlékművénel. A Dorogi Galériában megtekinthető *Végh Éva* festőművész „Rekvium” című kiállítása, melyben régi bányaépületeket dolgozott fel, mai szemmel ábrázolva.

Augusztus 30-án megtekinthettük a Tokodaltárói Bányász Művelődési Házban tagtársunk, *K. Kovács József* faragó kiállítását. A kiállítást tagtársunk, *Pazgyvera Pál* okl. bányamérnök nyitotta meg. Szólt arról, hogy Tokodaltáró a szénbányászatnak köszönheti létét. 1920-ban épült az új altáró, a 120 vagonos osztályozó, trafóház, s ehhez kapcsolódva a munkásotthon, iskola, óvoda, sporttelep, vendéglő és 404 lakás. Ekkor vált településsé Tokodaltáró. Az egész telepet a MÁK Rt. (Magyar Állami Kőszénbánya Rt.) építette. A múltunkra büszkék vagyunk, de az utókor számára a történeteket meg kell örökíteni, s ennek egyik módja a művészet, melynek jeles képviselője *K. Kovács József*, aki fában jeleníti meg gondolatait, elsősorban emlékoszlopok, kopjafák, címerek, domborművek, körplasztikák formájában. Bányász dalokat énekelt a Tokodaltárói Bányász Ve-

Koszorúzás a csolnoki temetőben

gyes Kórus *Pánczélné Világi Ildikó* karvezető irányításával. A nagyszerű kiállítás megtekintése után a jelenlévő szervezetek megkoszorúzták a Művelődési Ház falán elhelyezett bányász emlékművet. Az események sorában *Petrik József* polgármester részére átadták a „Bányaút dorogi régió” turisztikai információs táblát (V4 pályázat).

Szeptember 1-én részt vettünk a dorogi Zsigmondy Vilmos Gimnázium, Informatikai és Egészségügyi Szakközépiskola szokásos évi Zsigmondy-szobor koszorúzásán. Az emlékműsorban a fiatalok szerepeltek. Az emlékbeszédet *dr. Korompay Péter* tartotta. A gimnázium igazgatója, *Wágnerné Gálicz Katalin* emlékérmeket adott át *dr. Korompay Péternek*, aki azt a gimnázium névadójának szellemi és erkölcsi hagyatéka ápolásáért kapta. Az ünnepség után a gimnáziumban átadták a Zsigmondy-pihenőhelyet. *Partos Nagy Eszter* művésztanár irányításával készült a pihenőhely. A közreműködő *Wagner Ferenc* tagtársunk elismerő oklevelet kapott.

Szeptember 2-án a dorogi temetőben a lencsehegyi bal esetben elhunyt mártírok sírjait koszorúzták meg, majd ezt követően a BAUMIT Kft. egy éve felavatott Nemzeti Kőbányászati Emlékhelyénél volt a megemlékezés, melyen az OMBKE részéről *Kőrösi Tamás* főtítkárs és *Huszár László* elnök (Bányászati Szakosztály) koszorúzott.

A 66. Bányásznapi Dorogon a községi bányásznapi megemlékezés előtt emlékkövet avattak a miklósbereki dűlőben, a térségi szénbányászat nyitópontján. A kötőmbre elhelyezett emléktáblát Csolnok Önkormányzata, Annavölgy Önkormányzata, Csolnoki Bányász Hagyományörző Egyesület, Bányász Szakszervezeti Szövetség, az OMBKE dorogi helyi szervezete készítette. Az emlékbeszédet *dr. Korompay Péter*, az OMBKE helyi szervezetének titkára tartotta.

Az ünnepség keretében átadták *Kolonics Péterné* csolnoki és *Bánhidai József* annavölgyi polgármestereknek a „Bányaút dorogi régió” információs táblákat. A táblák a V4 „International Visegrád Fund” pályázat keretében készültek.

Az emlékezők szeptember 3-án a temetőben koszorúztak, az ünnepi beszédet *K. Kovács József* tagtársunk tartotta. A Kossuth Lajos Művelődési Házban az önkormányzati megemlékezést *Kolonics Péterné* polgármester tartotta,

Az információs tábla átadása az emlékkönel

közreműködött a Csolnoki Fúvószenekar, a Német Nemzetiségi Vegyes Kórus, s utána a jelenlévők megtekintették *Kapa Melinda* grafikus, képzőművész „Karcolatok” kiállítását, melyet *Kolonics Péter* festőművész-tanár nyitott meg.

Pilisvörösváron a Bányász Emlékparkban *Gromon István* polgármester mondta az ünnepi beszédet, majd a Napos Oldal Szociális Központban megtekintették a Bányász Emlékszobát.

Kesztlőcön a koszorúzás a bányász emlékműnél volt. Az emlékbeszédet *Vöröskői István* polgármester, tagtársunk tartotta, közreműködött a Kesztlői Pávakör Vegyes Kórus.

Szeptember 3-án Pilisszentivánon a Bányász Emlékműnél volt a koszorúzás, majd a Tájházban *dr. Bayer József* kandidátus, a Zsigmond Király Főiskola nyugalmazott rektora, az MTA tagja tartott előadást életútjáról „Bányász-fiúból a Magyar Tudományos Akadémiába...” címmel.

A bányásznap programok keretében Dorogon a Gáthi József Könyvtárban könyvbemutató volt „Dorogi iskolánk 100 éves tükrök fénytörésében” címmel. A könyvet bemutatta *Kovács Lajos* tagtársunk.

Szeptember 4-én a Nagykovácsi Önkormányzata szervezésében felújított Bányász Emlékkő avatására került sor a Zsíros-hegy nyergén, a kötélpálya oszlopnál. Az Öregiskolában a Pékdomb-estén Nagykovácsi bányász múltjáról volt szó. A beszélgetésen részt vett *Óvári Sándor*, a „Pilis Szénbányák” honlapjának szerkesztője.

Dorogon a Szent Borbála-templomban, *Kiss Maly László* esperes, plébános celebrálásával, a Dorogi Bányász Zenekar közreműködésével szokásos bányász ünnepi misével emlékeztek a bányászokra.

Dr. Korompay Péter

Az OMBKE KFVSz, MOL Nyrt., MOGIM Történeti Pályázat eredményei

A MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyilvánosan Működő Részvénytársaság (MOL Nyrt.), az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület Kőolaj-, Földgáz- és Vízbányászati Szakosztálya (OMBKE KFVSZ), valamint a Magyar Olaj- és Gázipari Múzeum Alapítvány (MOGIM Alapítvány) 2015-ben 22. alkalommal hirdette meg ipar- és technikatörténeti pályázatát.

A pályázat eredményhirdetésére 2016. december 13-án került sor a MOL Nyrt. székházában Budapesten. A megjelenteket *Tóth János*, a MOGIM igazgatója és *Volter György*, a MOGIM Alapítvány Kuratóriumának elnöke üdvözölte. Ezt követően *Sőreg Viktor*, a bírálóbizottság elnöke röviden ismertette a beérkezett pályaműveket és azok minősítését, megállapította, hogy a bizottság (*Sőreg Viktor*, *dr. Bencze Géza* és *id. Ósz Árpád*) pályaművekkel kapcsolatos minősítése szinte teljes mértékben egyezett.

A benyújtott 9 db pályamunka közül 1 db Papp Simon-emlékdíj, 2 db I.; 1 db II.; 4 db III. díj és 1 db munkajutalom elismerésben részesült.

A pályaművek értékelése

Papp Simon-emlékdíj

Jelige: MOIM. Cím: Életutam kapcsolódása a Magyar Olajipari Múzeumhoz. Pályázó: *Csath Béla* vasokleveles bányamérnök (aki immár negyedik alkalommal részesült e rangos elismerésben).

A professzionális módon összeállított pályamunka három, időben többnyire párhuzamosan futó vonalon (a saját vízkutatás-történeti tevékenységét, az olajipari múzeum munkatársainak szakmai életútját, valamint magának a múzeumnak szinte regényesen elbeszélte történetét taglalva) dolgozta ki a témát.

I. díj

Jelige: ZÁSZLÓSHAJÓ. Cím: A GANZ-MÁVAG szerepvállalása a magyar kőolaj- és földgázbányászatban. Pályázó: *Rudinszki István*.

Hiánypótló, kiváló összeállítás, mely a hazai ipartörténet egyik legmeghatározóbb vállalatának a GANZ-MÁVAG-nak a magyar kőolaj- és földgázbányászat gépegységének korszerűsítésében játszott igen jelentős szerepével foglalkozik. A berendezések leírásai, műszaki mellékletei, a gyártmányösszesítő táblázatok fontos forrásanyaga lesz a múzeum adattárának.

Jelige: GÁZLÁNG. Cím: A földgázszállítási tevékenység emlékkönyve. Pályázó: *Dallos Ferencné*.

Igazi telitalálat, profi pályamunka. A szénhidrogén-szállítási tevékenység hatalmas és szakszerű, tematikus egységekbe szerkesztett adattára gazdag szakirodalmat, emlékhelyek, tárgyi emlékek bemutatását és évfordulós megemlékezések ismertetését tartalmazza.

II. díj

Jelige: KOMLÓSKA. Cím: Esztonit a magyar bentonit alkalmazásának története a mélyfúrásban. Pályázó: *Benke István*.

Örvendetes anyag, a téma adta keretek között nagyon kerek, egész dolgozat. A mélyfúrás technikának egy olyan területét tárja fel, amely eddig még ismeretlen volt a szakemberek számára: az Esztonit (a magyar bentonit) Zemplén-béli kutatását, felhasználására irányuló kísérleteket, valójában rövid életű történetét. Igen jó szakmatörténeti munka, korabeli dokumentumokkal, változatos mellékletekkel.

III. díj

Jelige: FORRÁS. Cím: A hollóközi fürdő vízellátása (a Vár-forrás története). Pályázó: *Prakfalvi Péter*.

A pályamunka igen komoly szakirodalmi forrásanyag felhasználásával, gazdag térkép- és egyéb mellékletekkel, több érdekes és helytörténetileg is értékes fényképpel, földtani leírásokkal írta le és értékelte a szinte már elfeledett, de egykoron nagy jelentőségű hollóközi fürdő és vízellátás történetét.

Jelige: BITUMENES KISSISSZIKE. Cím: A rendszerváltás küszöbén a Zalai Kőolajipari Vállalatnál, 1988. Pályázó: *Ferencz Győző*.

Hiteles forrásokra épített, egyéni, különleges hangvételű dolgozat, ami sajátos ritmus szerint mutatja be a rendszerváltás küszöbén álló vállalat gazdasági, politikai, társadalmi, műszaki és emberi helyzetét.

Jelige: ARBELA. Cím: A Geoinform Kft. kurdisztáni működése. Pályázó: *Pugner Sándor*.

A pályamunka tömören, zömében a fényképanyaghoz írott szöveggel mutatja be a Geoinform Kft. különleges körülmények között Irakban végzett munkáját.

Jelige: ARAB MELÓ. Cím: Az iraki munka, 1978. szeptember – 1979. október. Pályázó: *Ambrózy Tamás*.

A sajátos hangvételi visszaemlékezés kedélyesen mutatja be az amúgy nehéz, embert próbáló 14 hónapos sivatagi munkát. Külön kiemelendők a történelmi emlékeket bemutató részek.

Munkajutalom

Jelige: MEGFORDUL A SZÉL. Cím: Mikor a hátszél szembe fúj. Pályázó: *Sinka László*.

A díjakat *Volter György* adta át, megköszönve a pályázók és a bírálók munkáját, reményét fejezte ki, hogy az elkövetkező években további értékes pályamunkák születnek. Végezetül *Tóth János* múzeumigazgató hangsúlyozta, hogy a pályaművek jelentősen hozzájárultak a múzeum tudásanyagának bővítéséhez és gyűjteményének gyarapodásához.

(*dé*)

Az útépitési programok sürgősen ásványi nyersanyag stratégiát igényelnek

Átstartolás – A repülőgép leszállásának félbeszakítása gázadással, vízszintesen végigrepülve a futópálya fölött, majd emelkedéssel folytatva. Önmagában még nem veszélyhelyzet, inkább annak gyors manőverekkel megoldott elkerülése.

Az átstartolás jut eszébe az embernek, olvasva a közeljövő ambiciózus útépitési és vasútépitési terveit és látva az építőipari ásványi nyersanyag kitermelés jelenlegi helyzetét. A 2017-2020 közötti időszakra a kormány gyorsforgalmi úthálózat fejlesztési terve az IKOP1, IKOP4, európai hálózatfejlesztési eszköz, illetve költségvetési források bevonásával több mint 1000 km út elkészítését, felújítását tartalmazza. Kelet-Magyarországon például ebből 530 km valósulna meg, a kiegészítő létesítmények (pl. parkolók, bekötések) okozta többletigényeket nem számítva. Csak az autópálya hálózat tételeit kiemelve, jelentős beruházások terve érinti az M0, M2, M3, M4, M30, M35, M44 számú autópályákat. Külön vágányon futnak s összegzésünkben nem jelennek meg a vasúti pályafejlesztések, például a Budapest-Belgrád vonal beruházásai. Eközben viszont a bányászati szakigazgatás, engedélyeztetés kómában várja a 2017-es reménybeli újjáélesztést. Ezek mai állapotában egy kutatás, termelő beruházás létesítése önmagában jelentősen meghaladná a rendelkezésre álló időkeretet.

A gyorsforgalmi út, vasúti pálya tervezése papíron egy dolog, a megvalósulás más, ahhoz jelentős mennyiségű kitermelt építőipari ásványi nyersanyagra van szükség. Ezt döntő részben kőbányák adják, mivel az újrahasonosítás még gyerekcipőben jár. Miközben érthető az EU-s források minél hatékonyabb és gyorsabb bevonásának gazdasági jelentősége, ezek az infrastruktúra-fejlesztési célok csak magas szinten tervezett, átgondolt és megvalósított hazai bányászati stratégia alapjairól közelíthetők meg. Hacsak nem gondol valaki lázálmban arra, hogy zúzalékot majd távoli országokból szerzünk be és szállítunk ide.

Mire is van hát szükség? Például magas döntéshozói szinten az infrastruktúra-fejlesztési tervek mellé ásványgyon-gazdálkodási stratégia állítására, s a célok érdekében a megvalósítás eszközeinek, szervezeteinek létrehozására. Aztán végrehajtói szinten jogszabályi felülvizsgálatra, engedélyeztetésekre egyszerűsítésére, koordinálására, gyorsítására.

ra. Végül, de nem utolsósorban munkáltatói szinten szakemberképzésre és szakemberek itthon tartására. Egyik neves vállalatunk a közelmúltban például rövid időn belül 18 gyakorlott szakemberét veszítette el, akik tőlünk nyugatra kaptak – valószínűleg sokkal jobban megfizetett – munkát a szakterületükön.

Így indulhat a kőbányászatban az átstartolás, melynél a ma még csökkenő volumenű kitermelést a tervezett célok érdekében a landolásból az emelkedésbe kell – lehetőleg a katasztrófát elkerülve – átvinni. Mint minden ilyen művelet, ez is megköveteli a szakemberek aktív és hozzáértő közreműködését, robotpilóták kikapcsolását, hiszen látszatintézkedésekkel csak a kudarc a biztos. Ha pedig határidőre nincs út, nem lehet számlázni se a strukturális alapoknak. Most még nem késő, a képzett személyzet várja a torony utasításait.

Dr. Földessy János

Korszakváltás a hulladékkezelésben

A hulladékkezelés időszerei kérdéseiről beszélgettünk *dr. Csőke Barnabás* professor emeritussal, a Nyersanyag-előkészítési és Környezeti Eljárástechnikai Intézet munkatársával és *dr. Madarász Tamás* intézetigazgató, egyetemi docenssel a Miskolci Egyetemen.

Nem először kényszerül az emberiség arra, hogy alapvetően változtassa meg a hulladékkezelés módját – idézi fel *dr. Csőke Barnabás*. Az első nagy lépést a 19. század végén tette meg, amikor a hulladékban tenyésző rágcsálók közvetítésével kitört, a lakosságot megtizedelő pestis- és kolera-járványok hatására számos nagyobb városban (elsőként 1843-ban Párizsban) megkezdődött a hulladék szervezett begyűjtése és elszállítása a városokból a lerakóba. A 1890-es években épültek meg az első háztartási hulladék-égetőművek Londonban, Hamburgban és New Yorkban, de 1889-ben New Yorkban a hasznosítható anyagok kinyerésére már kézi válogatómű üzemelt. Hazánkban 1895-ben kezdődött Budapesten a háztartási hulladék szervezett begyűjtése és szalagon történő válogatása, a maradék lerakóba való elhelyezése.

A mai korszakváltás

A 21. századi ember másként él és másként fogyaszt. Több és „jobb” élelmiszert fogyasztunk, amelyeket korszerű csomagolóanyagokban juttatnak el hozzánk – esetenként a világ más tájairól. Az elhasznált csomagolóanyagaink, az egyszerű és high-tech eszközeink, lakásunk szerkezeti anyagai hatalmas értéket képviselnek, de még az élelmiszermaradék-anyagaink is biológiai szempontból tartalmasabbak, mint korábban bármikor. Mindezeket nem szabad hulladéklerakókba vinni, ahhoz túl értékesek. Gondoljunk a számítógépeinkben lévő szerkezeti anyagokra, rézre, alumíniumra, arany, ezüst, platina, palládium nemesfémekre, indium, nióbium, cérium, neodímium, ritka fémekre és ritka földfémekre (ezek többségében Európa számára nélkülözhetetlen, úgynevezett kritikus elemek, „hiánynyersanyagok”) vagy akár a papír, műanyag és fém csomagolóanyagainkra. A hulladékanyagban rejlő értéket az Unió döntéshozói és a hazai döntéshozók is felismerték. Ma tehát a hulladékban lévő szerkezeti anyagok másodnyersanyagokként való maximális kinyerése és a gazdasági életbe való visszaforga-

tása, újrahasznosítása, az ezen túl megmaradó résznek pedig a termikus hasznosítása az előttünk álló feladat. E célból tűzte zászlóra az EU a „körfolyamatos hulladékanyag-gazdálkodás” és a „zéró lerakás” programokat, amit a kritikus nyersanyagok európai termelését ösztönző program egészíti ki.

Technikai feltételek

A Miskolci Egyetem kutatói elismert és meghatározó szerepet játszanak évtizedek óta a hulladékgazdálkodás technológiai fejlesztéseiben. Éppen a megváltozott hulladék-összetétel tette lehetővé, hogy a modern, gyakran a legújabb természettudományos eredmények alapján kialakított eszközökkel működjenek a mai hulladékból másodnyersanyagokat, energiahordozókat előállító üzemek. A legkülönbözőbb hagyományos és korszerű eljárásokat alkalmazzuk a hulladékok szétválogatásához szükséges aprító és azonosító eljárásokként. És az eszköztár az innováció segítségével folyamatosan bővül.

Jelenleg már röntgensugarakat, infravörös spektroszkópiát és lézeres optikai felismerést használunk az aprított eszközökből, tárgyakból kiszabaduló szerkezeti anyagok precíz megkülönböztetésére és automatizált, emberi kéz érintése nélküli elválasztása céljából (fémeket egymástól, műanyagokat, illetve papírt egymástól). A technológiát persze ma is a hagyományos mágneses és elektromos szeparátorok teszik teljessé – tette hozzá a professzor.

A lerakók helyzete

A maradék anyagok lerakására ma is szükség van. Mára a korszerű, például megfelelő aljzatszigetelő rendszerrel ellátott lerakók kialakításán túl fontos a lerakók rendezett lezárása, rekultiválása, megfelelő utógondozása – hívta fel a figyelmet *dr. Madarász Tamás*. Ma általánosan alkalmazott eljárás a depóniagáz hasznosítása, de új elemként jelenik meg a depóniában termelt hő hőszivattyús kinyerésének lehetősége is. De itt is új utakra lépünk: megkezdődött a régi lerakók megnyitása, újrafeldolgozása és belőlük az értékes anyagok kinyerése, amire városi bányászként („urban mining”) utal a szakmai zsargon. Az újszerű lezárási technológiák alkalmazása után az egykori lerakók már elenyésző kockázatot képviselnek, és kevesebb utógondozást igényelnek, sőt a másodlerakók területe ismét használatba vehető.

A Miskolci Egyetem képzései

A Miskolci Egyetem a Veszprémi Egyetemmel elsőként vezette be a környezetmérnök-képzést, és a két egyetem a kétszintű (BSc/MSc) bolognai képzésre való áttéréskor is vezető szerepet játszott az új képzés kialakításában. Két tényező azonban mindig is megkülönböztette a miskolci környezetmérnöki képzést a többi egyetemétől. Egyik oldalról erős műszaki földtudományi, másik oldalról pedig modern eljárástechnikai-gépészeti tartalom, amelyek a környezet védelméhez, valamint a korszerű gépek és technológiák kifejlesztéséhez, üzemek tervezéséhez és létesítéséhez biztosítanak mérnöki tudományos ismereteket. Ezt segíti az országban a Miskolci Egyetemen és a Műszaki Földtudományi Karon a nagynevű „öregek” által kinevelt fiatal, felkészült, dinamikus oktatói-kutatói gárda és egyedülálló laboratóriumi gép és műszerpark is. A korszerű műszaki kutatás-fejlesztésnek mindkettő elengedhetetlen feltétele – foglalta össze az intézetigazgató.

Észak-Magyarország 2016.11.25

PGY

Egy híján 50!

Szeptember végén 49. alkalommal gyűltek össze a bányászatban dolgozó, a beszállítói körhöz tartozó szakemberek a Bányagépészet a Műszaki Fejlődésért Alapítvány által szervezett konferencián. A kétnapos rendezvény fő célkitűzése az volt, hogy bemutassa a napjainkban is folyamatban lévő bányászati beruházásokat, fejlesztéseket. Teret adjon a bányászati, energetikai, bányagépészeti, bányavillamosossági, valamint az automatizálási, informatikai aktualitások megvitatásának.

A konferencia előestéjén az alapítvány kuratóriuma már a jövőt tervezte, az 50. jubileumi rendezvényre gondolva.

Másnap, szeptember 29-én *dr. Zsiros László* bevezetője után *Katona János* kuratóriumi elnök köszöntötte a résztvevőket, nyitotta meg a rendezvényt, melyen öt országból érkezett egyetemi és ipari szakemberek cseréltek véleményt.

1. kép: *Dr. Zsiros László üdvözlöi a megjelenteket*

Elsőként *Merkl István*, a KÖKA Kő- és Kavicsbányászati Kft. ügyvezetője ismertette a komlói bányauzemükben lezajlott eredményes beruházást, mely során a köfeldolgozó technológiai sort építették át a vevői igények és a vonatkozó szabványok teljesítése érdekében.

Zelei Gábor MBFH elnökhelyettes arról beszélt, hogy a hazai bányászat felügyeletének folyamatban lévő átalakítása – melyet a szakmai szervezetek javaslatait összesítve év végéig terjeszt a kormány elé a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium – milyen elképzelések mentén alakul ki.

2. kép: *Zelei Gábor MBFH elnökhelyettes előad*

Harmadikként Majoros Ottót hallgattuk, aki a Mátrai Erőmű Zrt. beruházásairól tudósított.

Kellemes ebéd után *Krzysztof Kotwica*, a Krakkói Tudomány- és Technológiai Egyetem oktatója a bányászati berendezések új trendjéről, a robotika termelésbe vonásáról, a kezelő nélküli bányagépek fejlesztéséről beszélt.

Ezután *Mile Čopić* ügyvezető Szerbia földgáziparának fejlesztési elképzeléseit ismertette, melyekben a szomszédos országokat összekötő kétirányú interkonnektoroknak – csakúgy mint hazánkban – náluk is nagyobb szerep jut, lehetővé téve a délről és dél-keletről érkező földgáz továbbítását is.

Dr. András József, a Petrozsényi Egyetem tanára ismertette kutatásai legújabb eredményeit, majd a hazai külfejlesztési célgep alkatrészek gyártásáról hallhattunk egy kiváló előadást.

Dr. Káldi Zoltán főosztályvezető a bányászati jogszabályok időközi változásainak lényeges vonásait eszterelte.

Dr. Kamarás Béla az üvegházhatású gázok energetikában betöltött szerepét, *dr. Ladányi Gábor* tíz esztendő rezgés- és áramdiagnosztikai vizsgálatainak tapasztalatait foglalta össze.

Másnap előadásokat hallhattunk a többkötésű bányafelvonók statikus erő- és teljesítmény-változásainak digitális szimulációjáról, a G.I.T.A.3 Kft.-nél lezajlott tevékenységi kör fejlesztéséről, Európa közeljövőben várható energetikájáról is. Követhettük a Vértesi Erőmű, benne a Márkushegyi Bányáüzem szomorú sorsát *Forisek István* igazgató előadásában.

A zárszó előtt *dr. Ladányi Gábor* előadásában megemlékeztünk a kuratórium korábbi alelnöke, *dr. Debreczeni Elemér* életéről és munkásságáról. Az apropót az adta, hogy az idén lenne 80 esztendő tanárunk és kollégánk, alapítványnak alapító tagja.

A konferencia programjában természetesen helyet kapott az alapítványi közgyűlés, csakúgy, mint a hagyományos baráti találkozó. Ezen *dr. Farkas Géza* kapott Hell-Bláthy-díj kitüntetését és két tavaly diplomázott bányamérnök kolléga vehetett át diploma-díjat sikeres pályázatuk eredményeként. (I. díj: Leskó Máté; II. díj: Sereg Lóránd)

Ahogy *dr. Vőnekgy György* zárszavában összefoglalta, 49. konferenciánk is betöltötte feladatát. Bemutatta az érdeklődők és a szakmai világ számára azokat a történeteket, melyek az eltelt év során kiemelkedőek voltak a hazai, a

német, a lengyel, a szerb és román bányászatban és energetikában.

A Balatonyörökön töltött idő elősegítette a személyes kapcsolatok, barátságok ápolását, az újdonságok megismerését.

Livo László

140 éve találtak szenet Várpalotán

Az évfordulóról emlékeztek meg november 25-én a várpalotai városépítő és védő egyesület és a helyi bányászhagyományok ápolásáért egyesület tagjai a Thury várban található, *gr. Sztáray Antalról* elnevezett bányásztörténeti gyűjtemény nagytermében. A hagyományápolás mindkét civil szervezetnek kiemelt feladata. Ezért is tartották fontosnak a megemlékezést.

Petrovics László, a városvédők elnöke bevezető mondataiból kiderült, hogy a szénlelés helyét pontosan nem tudjuk. Annyi azonban bizonyos, hogy Sztáray gróf kastélyparkjának keleti oldalán, a mai Nepomuki Szent János Katolikus Iskola közelében lettek rá először erre az ásványkincsre. A valószínűsíthető szénmező fekvésének pontosabb meghatározására a földbirtokos Sztáray a MTA egyik kiválóságát *Hantken Miksa* geológust, paleontológust, egyetemi tanárt is felkérte, aki a helyszínt felkeresve – 1887-ben készítette el tanulmányát. A szénlelés helyének fontosságát *Singer Ábrahám*, Várpalota főrabbija is méltatta Palota város története c. tanulmányában. *Faller Jenő* bányamérnök, helytörténetkutató is behatóan foglalkozott a témával.

Az esemény méltatását *dr. Buzási István* bányamérnök, egyesületi elnök tartotta. Kiemelte a helyi szénbányászat kiemelkedő jelentőségét a település életében. Bemutatta fejlődésének állomásait, a kereskedelmi kapcsolatokat, a város arculatának alakulását, a kulturális életben betöltött szerepét. Az itt élők a biztos megélhetést köszönhették a kemény és áldozatos munkát igénylő nehézipari tevékenységnek – mondta.

A jó hangulatú összejövetel baráti beszélgetéssel és a múzeumi gyűjtemény terméinek megtekintésével folytatódott (*kép*).

A kötetlen együttlét során e sorok írója szólt arról is, hogy az OMBKE várpalotai csoportja kezdeményezésére már 1975 végén megindult a felkészülés a várpalotai szén-

3. kép: Dr. Farkas Géza átveszi kitüntetését

Aknagépház makett a múzeumban

bányászat 100 éves évfordulójának méltó megünneplésére. Majd egy évvel később, 1976-ban a palotai bányászokdás történetét bemutató állandó kiállítás nyílt, annak törzsanyagát láthatjuk jelenleg is. Éppen ezért köszönettel tartozunk mindazoknak, akik létrejöttéhez hozzájárultak.

Petrovics László

Ismét Annavölgyön

Az elmúlt év szeptemberében egy Zsigmondy Vilmosról szóló dorogi előadás kapcsán jártak már nálunk, és 2016. október 12-én ismét Annavölgyön üdvözölhette Csath Béla gyémántdiplomás bányamérnököt és kísérőit, Papp Péter ipartörténész geológust és Solymár Juditot, az OMBKE Dorogi Helyi Szervezetének vezetőségi tagját Bánhidi József polgármester, Révészné Flórián Pannika és a krónikás Kollár Attila.

Vendégeink nem érkeztek üres kézzel – hiszen látogatósuk egyik célja éppen ez volt –, táskáikból sorra kerültek elő a Bányász Emlékszoba gyűjteményét gazdagító tárgyak. Judit korabeli sajtódokumentumokat hozott magával, Béla bácsi – akiről elmondhatjuk, hogy napjainkban Ő Zsigmondy Vilmos életének és munkásságának legavatottabb ismerője – Zsigmondy Vilmoshoz kapcsolódó dokumentumokat és tárgyi emlékeket adott át polgármesterünknek.

Péter egy vastag borítékot vett elő. Nos, ez igazi meglepetés! *Rozlozsnik Pálnak* a Magyar Királyi Földtani Intézet által 1922-ben kiadott „Az esztergomvidéki szénterület bányaföldtani viszonyai” című munkájának eredeti, még felvágatlan példánya! És még nem volt vége, Péter vastag papírhengert görgetett ki: az előbb említett kiadvány megköszöntően látványos térképmelléklete tárult elének.

A Magyarország földtörténetét bemutató két domborművű térképet már meg sem említem!

No, akkor menjünk! – mondta Béla bácsi. Vagyis nézzük meg a Bányász Emlékszobát. Mi hárman, fogadók, némi izgalommal vártuk ezt a percet, hiszen egyikünk számára sem volt közömbös vendégeink véleménye az emlékszobában nemrégiben kialakított, Zsigmondy Vilmos nyolc éves annavölgyi munkásságára emlékező tárlóról. Izgalomunk feleslegesnek bizonyult, vendégeink, és itt Béla bácsi szava volt a meghatározó, elismeréssel szóltak a látottakról.

Gyorsan múltó órák után a viszontlátás reményében búcsúztunk el.

Kollár Attila

A Műszaki Földtudományi Kar a Víz Világtalálkozón

A Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Kara is részt vett a Budapesti Víz Világtalálkozón, amelyen állam- és kormányfők, miniszterek, valamint a nemzetközi civil, tudományos és üzleti szféra fontos szereplői vitatták meg a fenntartható vízgazdálkodás aktuális kérdéseit.

Az MFK standját *dr. Áder János* köztársasági elnök is meglátogatta a zárónapon. További szép siker, hogy a szakmai poszterek előadói versenyében a közönségdíjat nyerte el *Székeley István* PhD-hallgató és *Kovács Virág* MSc-hallgató közösen bemutatott munkája, a „Development and Application of Innovative Laboratory Devices for Determining Contaminant Transport Parameters” (Új laboratóriumi eszközök fejlesztése és alkalmazása a szennyezés terjedés meghatározására) c. poszter.

A november 28. és 30. között megrendezett nagyszabású eseményre 117 országból közel 1800 vendég regisztrált, a rendezvény tematikája ismeretében pedig természetes, hogy nem hiányozhatott a résztvevők sorából a Műszaki Földtudományi Kar sem. Mára ugyanis több hazai és nemzetközi kutatási pályázat igazolhatja, hogy a kar kompetenciái a felszín alatti vizekre és a vízgazdálkodásra vonatkozólag mind kormányzati, mind szakmapolitikai szinten megbecsültek, a felszín alatti vízkészlet-gazdálkodás területén a Miskolci Egyetem vezető felsőoktatási intézmény Magyarországon, sőt európai szinten is versenyképes a miskolci fakultás specifikus mérnöki tudásállománya.

www.uni-miskolc.hu 2016. november 30.

„A klímaváltozás jelentős részét a víz által érzékeljük”

A Miskolci Egyetemen tartott előadást december 7-én Magyarország köztársasági elnöke. *Áder János* a környezeti fenntarthatóság kihívásaira, azok társadalmi, illetve gazdasági összefüggéseire hívta fel a figyelmet.

– A kérdés igazából az, hogy az elmúlt 100 évben bekövetkezett népességrobbanás, az ebből adódó urbanizáció, fogyasztásnövekedés következtében milyen mértékben növekedett a környezet szennyezése – hangoztatta a köztársasági elnök, vázolja a klímaváltozás hatásait az élelmszertermelésre, az országok gazdasági, társadalmi szerkezetére, a természeti sokféleségre, a városok működésére. A Föld népessége 2050-re meghaladja majd a kilencmilliárdot. Közben naponta egymillió ember költözik városba, szintén 2050-re négy emberből három városban fog élni – mondta az elnök.

Meredeken nőtt az elmúlt évtizedekben a szén-dioxid-kibocsátás, majd másfél fokkal emelkedett a földfelszín hőmérséklete, és drámaian csökkent a sarki jégtakaró mérete, ami a tengerszint emelkedését hozta magával. Mindez megelőzhető lenne a szén-dioxid nagyobb mértékű csökkentésével. Ez pedig felveti az atomenergia kérdését, a szél- és napenergiának ugyanis hátránya, hogy nem lehet tárolni. Svájcban népszavazáson döntöttek az atomerőművek megtartása mellett, Kína 2020-tól évente húsz erőművet épít, jelenleg a világon hatvanat építenek és kétszáz áll tervezés alatt.

Az előadás végén a hallgatók arról kérdezték *Áder*

Jánost, milyen tennivalói vannak hazánknak a klíma- és vízvédelemben. A köztársasági elnök elmondta, mivel rövidebb idő alatt nagy mennyiségű csapadék esik, ezek ellen védekezni kell és tárolni a lehulló vizet. De a felmerülő kérdések számtalan területet érintenek a talajvédelemtől az erdőgazdaságig, a problémák megoldása politikailag gyorsítható, de elsősorban tudományos munkára van szükség. *minap.hu, boon.hu* PT

Újraindulhat a farkaslyuki barnaszénbányászat

Ornódi László Istvánné vezérigazgató a Világgazdaságnak elmondta: a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Farkaslyukon januárban nyolc kutatóvágatot alakítanak ki, majd tavasszal elkészítik a vizsgálatok zárójelentését. A környezetvédelmi és a további engedélyek megszerzése, valamint a terület bányatelekké nyilvánítása után 100-150 fővel indulhat a termelés. A bánya újraindítása jelképesen már 2011-ben megtörtént, de komoly biztonsági előkészületekre volt szükség.

A farkaslyuki bánya a felmérések alapján 7,34 millió tonna barnaszénrejt, és közel ugyanennyit a szomszédos, csermelyi szénmező is. A bánya a felfutás után évi 100-150 ezer tonna, kilogrammonként 16 ezer kilojoule fűtőértékű szenet ígér (ez az ország jelenlegi éves termelésének negyede-ötöde).

A Farkaslyuki Szénbányák Zrt. azt tervezi, hogy később esetleg az Ózdon egy japán partner és a magyar állam tulajdonolta vállalatnak adná el a szenet. A külföldi cég hozná az úgynevezett tisztaszén- (CCS) technológiát, amely nélkül az országban már nem épülhet szénerőmű. *index 2016.12.22.* PT

Szakmai konferencia a hazai ásványi anyagok mezőgazdasági hasznosításáról

A nemzetgazdaság egyik kiemelt feladata a természeti erőforrásokkal, köztük a mezőgazdasági szempontból értékes ásványi nyersanyagokkal való megfelelő gazdálkodás – jelentette ki *Kasó Attila* miniszteri biztos a hazai bányászati termékek és ásványi nyersanyagok mezőgazdasági felhasználásáról tartott konferencián 2016. november 16-án, Budapesten.

Kasó Attila hangsúlyozta: Egy tudatosan tervezett tevékenység eredményeként ezek hasznosítása nem csupán a hazai mezőgazdaság termelékenységét és a magyar élelmiszerek minőségének javulását eredményezheti, hanem érdemben hozzájárulhat a klímaváltozás hatásai, így a talajpusztulás csökkentéséhez is.

A rendezvényen szó volt a talajjavító ásványi anyagok felhasználásáról, a növényápolási kutatásokról, a hazai szénfélések mezőgazdasági felhasználásáról és az uniós agrártámogatási forrásokról is.

A konferencia résztvevői egyetértettek abban: fontos a vegyszermentes növénytermesztés alapját jelentő talaj termőképességének megőrzése. A hazai földtannal, mezőgazdasággal foglalkozó szakemberek szerint Magyarországnak egyedülálló, számos nemzetgazdasági előnyt is magukban rejtő lehetőségei vannak arra, hogy hatékony ellenlépéseket

tegyen a termőtalajok immár globális problémává váló kimerülésével szemben. Elég a mikroelem-tartalmú nyersanyagokra gondolni, amelyekből nem csupán a hazai szükségletek ellátására, hanem exportcélok elérésére is bőven rendelkezünk elegendő mennyiséggel.

A rendezvényen elhangzott: Magyarországon a kitermelésre alkalmas nyersanyagok közül a mészkő és a dolomit fordul elő legnagyobb arányban, amelyek mezőgazdasági hasznosításával növelhető az elsavasodott talajok mész- és magnéziumtartalma. Nagyobb mennyiségű kitermelhető készletekkel rendelkezik hazánk a gyengébb minőségű, többnyire homokos talajok szervesanyag-tartalmát javító vegyes tőzegekből is.

A konferencián a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, a Földművelésügyi Minisztérium és a Magyar Fejlesztési Központ mellett több háttérintézmény, egyetem, civil szervezet és bányászati és mezőgazdasági vállalkozás vett részt. A rendezvény elsődleges célja a figyelemfelhívás, ugyanakkor a szervezők várják a kezdeményezéshez csatlakozni kívánó szakmai partnereket.

Energiaügyért Felelős Államtitkárság

Újabb fűrótorony került a Magyar Olaj- és Gázipari Múzeumba

A nagykanizsai Rotary Fűrási Zrt. a MOGIM-nak ajándékozta az R-61 jelű muzeális fűróberendezést, amely 2014 januárjában fejezte be munkáját Hajdúbogos határában. A szőregi föld alatti gáztároló kútjainak mélyítésénél is használt berendezés 50 m magas, rácsos szerkezetű K-300 (Kanizsa-300) típusú fűróárbócat az OT INDUSTRIES nagykanizsai gépgyárában gyártották. A közel 200 tonnás teher Nagykanizsáról Zalaegerszegre történő szállításánál 20 kamion és tréler (esetenként különleges járműszerelvény is) működött közre.

A munkálatok tervezése és előkészítése szeptemberben kezdődött, telepítése november közepén fejeződött be *Tóth Jánosnak*, a MOGIM igazgatójának vezetésével. Az R-61 jelű fűróberendezés szállítását és felállítását támogatók (3B Hungária Kft., Aurora Energy Kft., Drilling Monitoring Kft., EKOL Logistics Kft., H-ITB Ipari és Kereskedelmi Kft., Hungarian Transport Logistic Kft., MB 2001 Olajipari Szolgáltató Kft., OMEGA GM Kft., OT Industries Zrt., Pannon Petroleum Szénhidrogénipari Szolgáltató Kft., RIG Service Gépészeti Karbantartó és Szolgáltató Zrt., ROLL-TECH „95” Kft., Rotary Fűrási Zrt., Technoszer Kft., Vabeko Kft., Zala-Petroltransz Kft., Palásthy György) nevét a MOGIM emléktáblán örökíti meg. (dé)

Átadták az MVM pécsi naperőművét

2016. március közepén állt kereskedelmi üzembe az MVM Csoport közel 5 Mrd forint értékű, 10 MW beépített kapacitású pécsi napelemez erőműve. Az Európai Unió és a Magyar Állam 4,2 Mrd forinttal támogatta a beruházást.

Nagy eredmény a fotovoltaikus erőmű a város életében, hiszen egy eddig elhanyagolt területet, a pécsi hőerőmű volt agyterét sikerült környezettudatos módon hasznosítani.

MVM info

Dr. Horn János

Gyászjelentés

Juhász József okl. bányamérnök 2016. november 18-án, életének 57. évében Oroszlányban elhunyt.

Bíró Lajos okl. bányamérnök 2016. decemberben, életének 75. évében Miskolcon elhunyt.

Cs. Nagy Béla okl. bányamérnök 2016. decemberben, életének 83. évében Tatabányán elhunyt.

(Tagtársaink életútjáról későbbi lapszámunkban fogunk megemlékezni.)

Balázs László (1954–2016)

Pécs-Szabolcsan született bányász családban és környezetben. Pécssett járt iskolába, ahol gépész üzemmérnöki képesítést is szerzett.

Szakmai pályafutását 1979-ben *Zobák aknán* kezdte TMK művezető beosztásban, majd a II. termelő körlet gépészeti vezetőjének nevezték ki. Ez a beosztás az ország legveszélyesebb aknájában „mélyvíz” volt a javából: szénnyaluk, szénmarók, elővájási, fejtési berendezések biztonságos üzemeltetése, amihez megalapozottabb bányaművelési ismeretekre volt szükség.

Miskolcra, a bányamérnöki karra jelentkezett, közben a föld alatti gépészet körletvezetőjeként dolgozott. Gyakorlatszerzés céljából Béta aknára helyezték aknász munkakörbe, 1989-ben bányaművelő mérnök oklevelet kapott, ennek birtokában felelős termelési körletvezető lett *Zobák aknán*.

1993-ban létrejött a bánya-erőmű integráció, az összevont szervezetben a külfejtéses termelés főmérnökének nevezték ki. Meghatározó szerepe volt abban, hogy sikerült – túlzás nélkül – színvonalas gépparkot létrehozni (kotrók, dózerek, dömpepek, teher- és fúrókocsik, osztályozók, műhelyek). A külfejtéses terület nyereséges volt, ennek ellenére egyéb okok miatt 2004 decemberében megszűnt a termelés.

Balázs László munkája nem fejeződött be: az erőműhöz tartozó külfejtések és meddőhányók felelős műszaki vezetője volt az utolsó pillanatig.

2016. április 21-én a mánfai temetőben egy olyan mecseki bányamérnöktől vettünk végső búcsút, akit áthatott a gépek mélységes szeretete, a jót, jól, jókor, jó helyen életfelfogás követelménye, a nyugodt, természetes magatartása, ezen belül keveset és átgondoltan beszélt, a bányamunka elismerése és tisztelete, három bányai üzemünkben és az erőműben is bebizonyította, hogy felvette az emberi és szakmai „fordulatszámot”.

Az OMBKE-nek 1997-től volt aktív, támogató tagja.

Munkásságát számos kitüntetés fémjelzi, emberi arculata maradandó nyomot hagy családjára és tisztelői tudatában. Hagyományos bányásztemetésen vettünk végső búcsút Tőle, és a Bányászhimnusz elhangzása után mondtunk utolsó „Jó szerencsét!”

Dr. Turza István

Dr. Bíró József (1944–2016)

1944. június 13-án született Csipkerekén (Vas megye), itt járt általános iskolába. 1958-ban a család Komlóra költözött. Tudatosan választotta a komlói vágáriskolát, majd a pécsi bányaiipari technikumot. Ezután logikus lépés volt Miskolcra, ahol 1970-ben bányamérnöki oklevelet szerzett.

Munkásságát Kossuth aknán kezdte, két évig volt aknász. Útja a központba, a rendszerszervezési csoportra vezetett, innen került *Vasas bányaiüzembe*, a műszaki csoportba, ahol később csoportvezető lett, majd több mint 10 évig felelős főmérnök-helyettes munkakörben dolgozott.

Folyamatosan képezte magát, középfokú angol nyelvvizsgát tett és a Pécsi Tudományegyetemen szakközgazdász diplomát szerzett. Szakdolgozatában a bányüzemek termelési költségfüggvényeit határozta meg, a témakörből műszaki doktor minősítést kapott Miskolcon 1990-ben.

Vasas bányüzem bezárása után – a pécsi erőművel összevont szervezeti egységben – *Zobák aknára* került a kontrolling osztály élére. Zobák akna bezárása után kidolgozta a külfejtéses termelés kontrollingját, ámde 2004-ben ott is megszűnt a termelés, az aktív Biró József nyugállományba vonult.

Az OMBKE-nek 1965-től volt tagja. Szakmai munkáján túlmenően egyesületünk mecseki csoportjának titkára volt egy cikluson át. Tagja volt folyóiratunk szerkesztő bizottságának, közreműködött a Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány értékmegőrző munkájában is, és az Alapítvány Felügyelő Bizottságának elnöke volt.

Nem véletlen, hogy sokoldalú munkáját 18 kitüntetésben ismerték el.

2016. október 3-án a pécsi köztemetőben olyan mecseki bányamérnöktől vettünk végső búcsút, akiből sugárzott az emberséges, korrekt jóindulat; elhivatott szakmájának felelős tisztelete, a társadalmi haladásba vetett bizalom, önmegvalósításának töretlen akarateréje a vajariskolától a műszaki doktori minősítésig. Ehhez járult optimista szemlélete, indulatait fékező lelki nyugalma. Szívesen írt verseket, aki akkor is megőrizte a helyes, erkölcsös irányt, ha háborgott közös sorsunk bányásztengere. Ez azt jelenti, hogy életének meghatározóan sorsformáló értelme volt. Emléke megmarad a mecseki bányászok tudatában, a virág illatában, a csillag sugarában; hamvai visszakerültek szeretett szülőföldjére.

A fájdalmas búcsút a Bányászhimnusz zárta, a végső nyughelyére gondolva mondtunk utolsó „Jó szerencsét”!

Dr. Turza István

Szabó József 1926–2016

2016. november 2-án, két héttel a 80. születésnapját követően Mádon elhunyt *Szabó József* aranyokleveles bányamérnök. Hajdúszoboszlón született, itt járt iskolába és itt érettségizett 1956-ban.

Még ez év őszén felvették a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemre, ahol 1962-ben bányaművelő mérnöki diplomát szerzett. Első munkahelye Hejőcsabán a cementgyár miskolctapolcai mészkőbányája volt, ahol nagyátmérőjű fűrési, robbantási munkálatokban szerzett szakmai tapasztalatokat.

Amikor 1963-ban az Országos Érc- és Ásványbányák mérnöki állást hirdetett és lakást is ígért Mádon, ifjú házasként ezt megpályázta és a *Hegyaljai Ásványbánya és Őrlő Vállalatnál* termelési főelőadóként kezdett dolgozni. A vállalat működési területe a Zempléni-hegység volt, ahol a geológusok által tervezett földtani kutatásokat szervezte, irányította. Az eredmények alapján bányanyitási tervkonceptiókat dolgozott ki, majd ezek megvalósítására kidolgozott beruházási programokat irányított, ellenőrizte a kivitelezést az üzembe helyezésig bezárólag. 1964 végén Perkupára helyezték, ahol a mélyműveléses anhidrid bányüzem helyettes vezetője lett. Másfél évvel később már az üzem felelős műszaki vezetésével bízták meg. Irányításával bevezették a közetcsavaros vágatbiztosítást és sikerrel végezték a talppásztás koronafejtést. Munkáját a nehézipari miniszter Kiváló Bányász kitüntetéssel ismerte el.

1968-tól Bodrogszegiben a kaolinbánya és az őrlőmű vezetésével bízták meg. Hozzá tartozott még Erdőbényén egy kisebb kovaföldbánya is. 1970 nyarán visszaköltözött Mádra, ahol ő lett az új korszerű finomórló felelős műszaki vezetője. Az üzem 10 mikron alatti őrlemények termelését is vállalta. Késztermékük volt az osztályozott bentonit, barit, kaolin, kovaföld és a különböző zeolitok. 1980-tól nemcsak a termelés, hanem az értékesítés irányítása is az ő feladata lett, emellett a műszaki fejlesztés terén is kiemelkedő eredményeket ért el.

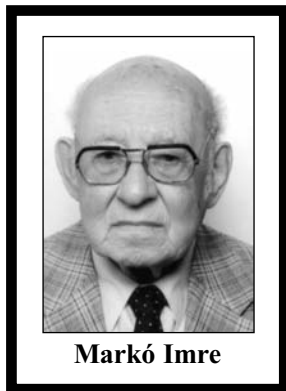
1989-ben új feladatot kapott, kinevezték a rudabányai külszíni gipszbánya és -égető igazgatójának. A külfejtés meddőjével a korábban megszűnt vasércbánya és külfejtés területét rekultiválták. Ebből a beosztásából ment nyugdíjba.

1964-től tagja volt az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesületnek. 1985-88 között a hegyaljai csoport titkára, 1989-1992 között a rudabányai csoport elnöke volt. Egyesületi tevékenységéért megkapta a *Sóltz Vilmos*- és az *OMBKE- emlékérmét*. Temetése 2016. november 9-én volt Mádon, ahol a református egyház szerint helyezték örök nyugalomra. A temetésen mondtak utolsó Jó szerencsét! bányász kollegái, és búcsúzott tőle felesége, lánya és unokái. Nyugodjék békében.

B.I.

Markó Imre 1924–2016

Az élet fintora: 2016/5-6. számunkban a frissen átvett vasoklevél okán ismertettük *Markó Imre* szakmai életútját, ma pedig váratlan elhunyt ad okot arra, hogy szomorú szívvel ismét Róla szóljunk.

1924. augusztus 9-én született a Zala megyei Újudvaron. 1942-ben az érettségi után kezdte meg tanulmányait a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bányamérnöki Karán, ahol a világháborús események a folyamatot két év után megszakították, ezért bányamérnöki oklevelét csak késéssel – 1951-ben – vehette át.

Ezt követően a MSZHRT Pécsi Vállalatánál helyezkedett el.

1951-52-ben *István-aknán* dolgozott, ahol a Keleti Bányamezőben a széles homlokú, meredek dőlésű (60 fok feletti) fejtések művelése irányításában és szervezésében vett részt. Megszervezte az üzemi diszpécserszolgálatot is.

1953-ban *Béke-aknán* mint aknavezető mérnök megkezdte a táróbányászat koncentrációját. '53-61 között Vasas-bányáüzem főmérnöke volt. Több éves program szerint átalakították a korábbi bányamodellt – csökkentették a nyitott szintek- és egyidejűleg működtetett fejtések számát –, fokozva ezzel a termelési koncentrációt. További előrelépést eredményezett a szintosztás növelése, a fejtési és vágathajtási

technológiák fejlesztése, valamint a gázkitörés és por elleni védekezés korszerűsítése.

1961-63 években *Szabolcs-bányáüzem* főmérnökeként az István II. aknai beruházás befejezését irányította. Ebbe a programba tartozott az Újhegy felé megépült kötélpálya üzembe helyezése és a Béke aknai láncpálya üzem közbeni reverzálása is.

1963-74 között *Vasas-Béta bányáüzemek* területi főmérnökeként tevékenykedett, majd 1974-80 években *Pécsbánya-Vasas-Szászvár bányáüzemek* kerületvezető főmérnöke volt.

1951-től két évtizeden át aktív bányamentőként szolgálta az élet- és vagyonbiztonságot, Vasas- és Szabolcs-bányáüzemekben a csapatparancsnoki teendőket éveken át ő látta el.

1984-ben helyezték nyugállományba.

Az OMBKE-nek 1952-től volt tagja.

Temetésére december 19-én került sor a pécsi belvárosi templomban (Dzsámi), ahol a gyászmisét követően az altemplomban helyezték el hamvait. Volt kollégái közül *Lafferton Győző* aranyokleveles bányamérnök búcsúztatta, aki az állhatatos, feladatát mindig küldetésnek tekintő, jól felkészült bányamérnök – az alapos, megfontolt, következetes, egyenes és emberséges volt kolléga – és a kellemes, barátságos, vidám ember (és mindig úriember!) érdemeit méltatta. Szólt a közel fél évszázadon át tartó, elmaradhatatlan keddi tarokk partikról, a szakestélyeken évtizedeken át ellátott „cantus praeses”-i tisztség felelős felfogásáról, s a bányász hagyományok tiszteletéről és szeretetéről. A búcsúztató utolsó gondolata: „Markó Imre három sarkalatos alapelve a helytállás, az ésszerű felelősségvállalás és a tisztesség volt! Sokaknak adott követendő példát. Mondjunk érte utolsó Jó szerencsét!”

L. Gy.

Dr. Kráncz Zoltán 1934–2016

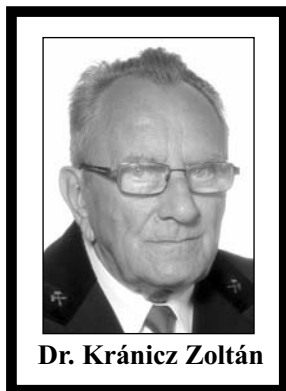
2016. november 11-én, életének 83. évében Tapolcán váratlanul elhunyt *dr. Kráncz Zoltán* okl. bányamérnök, bányaiipari gazdasági mérnök.

1934. augusztus 6-án született Győrött. Elemi iskolába Komáromban (mai Komárno), Galántán, Somorján, Szarvaskenden és Körmenten járt. Az általános gimnázium 1-3. osztályát Körmenten végezte, majd 1953-ban Pápán a Türr István Gimnáziumban érettségizett. Még ebben az évben beiratkozott a Nehézipari Műszaki Egyetem Bányamérnöki Karára, majd 1958-ban Sopronban kapott bányaművelő mérnöki oklevelet.

Soproni egyetemi éveivel kapcsolódik, hogy 1956. októberben a SOTEX kultúrházban tartott diák nagygyűlésen ő szavalta el a Nemzeti Dalt. 2016. október 23-án, a 60 éves évforduló alkalmából a Nyugat-magyarországi Egyetem ugyanott rendezett ünnepségén szintén elszavalta ezt a verset.

Első munkahelye az akkor önálló *Hidas Szénbánya Vállalat* volt, ahol mint üzemmérnök foglalkozott a szel-

lőzetéssel, műszaki fejlesztéssel, bányaméréssel. Később hozzá tartozott a minőség-ellenőrzés és a laboratórium is. Részese volt a hidasi szén brikettelésével összefüggő kísérleteknek.

1966-ban, mikor a hidasi bányát bezárták, választotta új munkahelyéül a *Bakonyi Bauxitbánya Vállalatot*, és innen ment nyugdíjba, 2 év föld alatti korekedvezménnyel 1993. január 1-jén.

A Bakonyi Bauxitbányánál a műszaki osztályon a fejtési tömegtermő technológiák meghonosítása, fejlesztése volt a feladat a hozzá tartozó gépi berendezések kipróbálásával, alkalmazásával. Mint tudjuk, ez vezetett a kiemelkedően sikeres szintomlasztásos kamrafejtési technológia kidolgozásához és a távirányításos LHD gépek bevezetéséhez.

Kránicz Zoltán itt kezdett foglalkozni bányagazdasági vizsgálatokkal, melyek miatt fontosnak érezte, hogy tovább képezze magát: beiratkozott a bányaiipari gazdasági mérnöki szakra a miskolci egyetemen. Végzése után, 1982-ben „A bányajáradék hatásának ökonometriai vizsgálata és ennek függvényében a bányavállalatok komplex hatékonyságának meghatározása” című értekezésével műszaki doktori címet szerzett.

Aktív pályafutását az időközben szervezett bányagazdasági osztály vezetőjeként fejezte be. Itt feladata a valós alapokon nyugvó költség-függvények meghatározása, majd az ebből eredő költségprognózisok voltak. A témában több publikációja is megjelent. Munkája során a szakma szeretete és megbecsülése vezérelte tevékenységét.

Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesületnek 1967-től volt tagja. Kiváló közösségi ember volt, az OMBKE tapolcai csoportja sikereihez hosszú éveken át, mint a Bányász Műszaki Klub vezetője járult hozzá szakmai és kulturális kirándulások, rendezvények, konferenciák szervezésével, a bányász hagyományok ápolásával. Egyesületi tevékenységét 1992-ben *Szentkirályi Zsigmond-émlékéremmel* ismerték el. 2007-ben 40 éves tagságáért *Sóltz Vilmos-émlékérem* kitüntetésben részesült. Szakmai és egyesületi elkötelezettsége nyugdíjas éveiben is fennmaradt, állandó résztvevője, segítője volt rendezvényeinknek. Hiányozni fognak a szakmaszeretetéből, hozzáértéséből származó lelkes észrevételei.

November 21-én temetésén a tapolcai új temetőben volt munkatársai, egyesületi tagtársai bányász tiszteletadással kísérték végső nyughelyére, ahol nevükben *Podányi Tibor* mondott búcsúbeszédet és utolsó Jó szerencsét!

PT

Búdi Miklós Ferenc (1950–2016)

Mély fájdalommal tudatjuk, 2016. december 8-án a szerető férj, családapa, az őszinte barát, az egyesületünk tagja, a volt munkatárs magunkra hagyott minket.

Búdi Miklós 1950. szeptember 12-én született Miskolcon, itt élte gyermek- és ifjúkorát, s végezte el iskoláit. A Földesi Ferenc gimnáziumi érettségi után dédnagyapja hivatását választotta, azaz bányász lett, bányamérnöki diplomát szerzett a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen 1974-ben. A későbbiekben elvégezte a Közgazdaságtudományi Egyetemet.

Az egyetem után 1974-1976-ig a *Pécsi Ércbányánál* dolgozott mint frontmérnök. Ezután visszajött Borsodba és 1976-1986-ig a *Szuhavölgyi Bányáüzemben* dolgozott frontmérnökként, később körletvezetőként. Munkahelyi vezetőként fontos szerepet vállalt a frontok teljes körű gépesítésében, abban az időszakban, amikor Borsodban megkezdődött a föld alatti szállítás korszerűsítése, a mozdonyos szállítást felváltotta a gumiszalagos, a termelőhelytől a külszínig. 1986-ban került át *Lencsehegyre*, ahol először föld alatti körletvezető, műszaki csoportvezető, 1990-től felelős műszaki vezetőhelyettes, majd 1992-től mérnökségvezető volt.

Beosztottjai és főnökei megbecsülték és tisztelték szakmai felkészültségét, emberi tisztességét, mindezek mellett kiváló humorát, vidám, élcelődő természetét. Kiváló kapcsolatokat alakított ki munkatársaival. Több kitüntetést kapott, így a *Bányász Szolgálati Érdemérem* bronz fokozatát, a *Vállalat Kiváló Dolgozója* címet.

Nyugdíjas éveit is aktívan, szorgalmas munkával töltötte, a tőle megszokott pontossággal, rendszerességgel. Először Esztergom Város Önkormányzatának Városüzemeltető Vállalatánál a város közműveinek állapotfelmé-

rését, kezelését vezette, szervezte, majd a Város Ipari Parkjában működő elektronikai szerelvény gyárban látta el a logisztikával kapcsolatos teendők egy részét.

Az OMBKE-nek 1972-től tagja, *Sóltz Vilmos-émlékérmét* kapott 40 éves tagságáért.

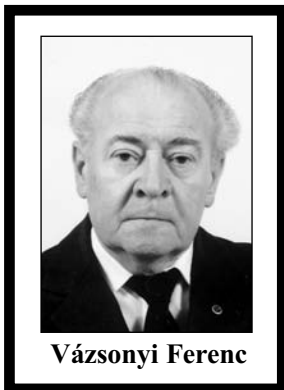
Temetésére 2016. december 22-én az Óbudai Temetőben került sor, ahol búcsúztak felesége, családtagjai, rokonai, volt kollégái, egyetemi tankörtársai, az OMBKE Dorogi Helyi Szervezetének tagjai, ismerősei. A ravatalozónál díszsorfalat álló kollégái főhajtással mondtak utolsó Jó szerencsét! Nyugodj békében, Miklós barátom!

Glevitzky István

Vázsonyi Ferenc (1927–2016)

2016. december 26-án elhunyt *Vázsonyi Ferenc* bányamérnök.

1927. október 15-én született Tök községben. Édesapja Sárissápon bányász volt, de egészsége megromlott és 33 évesen meghalt. A család nehéz körülmények között apa nélkül maradt 5 gyermekkel. Alig 16 évesen munkába állt a *Dorogi Szénbányánál* és innen ment nyugállományba 1986 decemberében. A Dorogi Szénbányánál csillés, segédvájár, vájár munkakörökben dolgozott hét évig. Ez idő alatt aknászi képesítést szerzett az Állami Bány- és Kohóműszaki Középiskola elvégzésével, majd 1950-ben felvették a Nehézipari Műszaki Egyetem bányamérnöki karára, ahol 1954-ben bányamérnökként végzett.

1950-ben házasságot kötött Kovács Terézszel. Egymás iránti megértéssel 56 éven át tartó családi közösségben teltek napjai felesége haláláig. Két gyermekük, három unokájuk, két dédunokájuk született.

Az egyetemi tanulmányai befejezése után üzemmérnöki munkakörben, majd üzemi főmérnökként előbb a XVII-es aknai, majd a Dorogi Bányáüzemben dolgozott. Ezen években került sor a leművelt területeken bent maradt szénvagyon kitermelésére, új területek feltárására, valamint nagy feladatot jelentett a vízbetörések

elleni védelem megvalósítása. 1964-ben helyezték a Dorogi Szénbányák Igazgatóságára, ahol nyugdíjba menetelekor a Munka- és Bérghatározási Osztály vezetője volt.

Számos kitüntetéssel ismerték el munkásságát, megkapta a *Bányász Szolgálati Érdemérem* fokozatait, a *Bányászat Kiváló Dolgozója* címet, a *Munka Érdemrend* bronz fokozatát. Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesületnek 60 éve volt tagja.

Felesége 2006-ban bekövetkezett halála nagyon megviselte, egészsége fokozatosan romlott. Napi kapcsolatban volt gyermekeivel 2016. december 26-án bekövetkezett haláláig. 2016. december 30-án a dorogi temetőben felesége mellé helyezték végső nyugalomra.

lánya, Simonekné Magdi

Emlékezzünk Kovács F. Lajos bányatörténet-kutatóra születésének 120. évfordulóján

A bányatörténet-kutató *Kovács F. Lajos* 1896. április 8-án született Aradon. 15 éves korában került szüleiivel Selmecbányára, itt végezte középiskolai tanulmányait. A bányaváros ezerarcú, hegyes-völgyes természeti környezete végleg magához kötötte, és természetjáróként szenvedélye lett a fényképezés. Turista útleírásokat, cikkeket küldött a *Turistik Alpius* című lap számára Késmárkra.

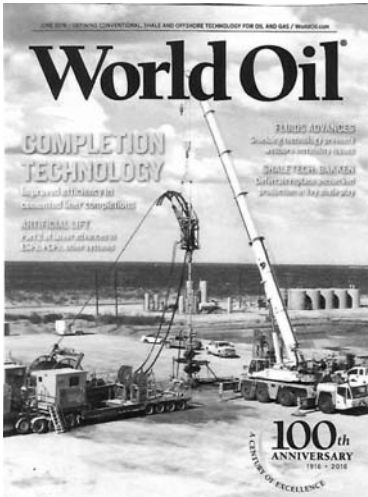
1956-tól kezdődően fogott hozzá egyedülálló kutató-fel-fedező-megőrkítő munkájához. Járt a hegyeket, völgyeket, miközben barangolásai közben számos bányászati létesítmény – aknák, tárnák, kohók és vízrendszerek – ragadták meg a figyelmét, melyekről fényképeket, leírásokat készített, és rögzített megfelelő pontossággal térképen. Mindezeket rendszerbe foglalva, két kötetben írta le.

Kovács F. Lajos kapcsolatba került az 1957. október 13-án megnyílt Központi Bányászati Múzeum igazgatójával, *dr. Faller Jenővel*, aki megismerkedve a kutató eddigi munkásságával, javaslatára Selmecbányán a Bányászati Akadémia alapításának 200 éves évfordulójára, 1964 augusztusában szervezett nemzetközi összejövetelen mutatta be az egykori selmeci bányakerület még fellelhető értékeit. *Kovács F. Lajos* egyből ismertté vált a közép-európai bányászattörténészek körében. E kiállításon részt vett *dr. Gyulai Zoltán* egyetemi tanár javaslatára készítette el az egykori alsó-magyarországi bányászat emlékeinek fényképekkel dokumentált topográfiaját, melyet később a felső-magyarországi bányavidékkel egészített ki. Munkásságának eredményei a XV-XIX. század bányászattörténetének egyedülálló forrásai.

Sopronban, az 1975-től *Molnár László* bányamérnök által vezetett Központi Bányászati Múzeum 1982. október

Külföldi hírek

100 éves a World Oil® szakfolyóirat

1916-ban a Gulf Publishing Company (GPC) *Joe Cathrinerrel* a Houstoni Tőzsde igazgatójával, mint elnökkel, *F. B. Mitchell-lel*, mint alelnökkel és *Ray L. Dudley-vel*, mint titkárral és kiadóval megalapították a *Gulf Coast Oil News-t* (Öböl Partvidéki Olaj Újság). Első időszakban csak Oklahoma, Texas és Louisiana

államokban jelent meg, majd fokozatosan elterjedt az egész Egyesült Államok területén. 1918-ban az újság nevét megváltoztatták, *The Oil Weekly* (Az Olaj Hetek) néven jelent meg hetente. A címlapot a kor sajtódivatjának megfelelően változtatták. 1947. június 30-án jelent meg utoljára ezen a címen és a július 7-én már az új címen, *World Oil* (Világ Olaj) adták ki. Még ebben az évben októbertől havonta jelent meg kibővített lapszámmal. A 2. világháború óta az egész világon ingyen terjesztik, Magyarországra a '70-es években érkezett. A címlapot a kor sajtódivatjának továbbra is megfelelően változtatták. Jelenleg havonta, 120 oldal terjedelemben, színes kivitelben, a világ teljes kőolaj- és földgáz kutatásának és termelésének, új technológiák és eszközök bemutatásának teljességével tájékoztatják az olvasókat.

A *World Oil®* szakfolyóirat megalapítása óta az alábbi szakaszokra osztja a világ kőolaj- és földgázbányászatát:

- Korai évek, 1916 – 1938
- Második Világháború korszaka, 1939 – 1950
- Háború utáni kibontakozás, 1951 – 1970
- OPEC megalakulása és megerősödése, 1971 – 1985
- Újraépitkezés ideje, 1986 – 2000
- Shale (agyagpala) korszaka, 2001 – 2016

World Oil, January – July 2016. id. Ősz Árpád

A széntüzelésre még sokáig szükség lesz

Az előrejelzések szerint Délkelet-Ázsiában a szénfogyasztás 2040-ig minimum megháromszorozódik. Ez feltétlenül indokolja azt, hogy jelentős fejlesztések történjenek olyan technológiák területén, amelyek biztosítják az alacsony kibocsátást. Ez elengedhetetlen feltétele a globális klíma kitérésnek elérésének, jelentette ki a szén világkereskedelmét ellenőrző testület vezetője. Elmondta azt is, hogy Délkelet-Ázsiában a szénfelhasználás éves növekedése 2040-ig meghaladja a 4,6 százalékot, figyelembe véve az IEA e térségre vonatkozó energiaigény becslését.

Reuters/2016.09.15

Dr. Horn János

Oroszország képes a Távól-Keleten villamos energiát szállítani nemcsak Kínának, hanem Japánnak és Dél-Koreának is

Oroszország a Távól-Keleten felesleges villamos energiával rendelkezik. Kész arra, hogy a kínai villamos energia szállításai mellett Japánnak és Dél-Koreának is szállítson, jelentette be *Alexander Galushka* a Távól-Kelet fejlesztéséért felelős miniszter.

Sputnik/2016.aug.24.

Dr. Horn János

Kína villamosenergia-fogyasztása folyamatosan növekszik

Kína villamosenergia-fogyasztása 2016 első felében – az előző év azonos időszakához képest – 2,7%-kal növekedett. A növekedés a szolgáltatási és mezőgazdasági szektorban 9,2%, az ipari szektorban mindössze 0,5% volt, azonban július hónapban már jelentős növekedés mutatkozott az ipari szektorban is.

Shanghai Daily/2016.júl.14

Dr. Horn János

Elkészült az új csernobili szarkofág

Befejeződött az új acélszarkofág építése a világ eddigi legsúlyosabb nukleáris szerencsétlensége által sújtott Csernobil atomerőműben, a szakemberek megkezdték a létesítmény „rátolását” a sérült atomreaktorra. Az árkád formájú szerkezet 36 ezer tonnát nyom, 110 méter hosszú, 257 méter széles és 105 méter magas, s így a világ legnagyobb mozgatható kupolája. Másfélmilliárd euróba került, és várhatóan 100 éven át nyújt majd védelmet a radioaktív sugárzás ellen. A sérült blokk fölé 1986-ban átmeneti vasbeton szarkofágot emeltek, melynek állapota folyamatosan romlott, repedések keletkeztek rajta. A hosszabb távú védelmet jelentő modern szarkofág építését a francia Novarka konzern végezte, a munkálatok 2011 áprilisában kezdődtek.

Mérnök Újság 2016. december

Dr. Horn János

Nagy gázhidrát-előfordulást fedeztek fel az Indiai-óceánban

Az USGS (United States Geological Survey = Egyesült Államok Geológiai Szolgálat) irányításával, Japán, India és USA tudományos együttműködésével fedeztek fel egy nagy, magas koncentrációjú gázhidrát-felhalmozódást a Bengáli-öbölben. Ez az első olyan gázhidrát-felfedezés az Indiai-óceánban, amely gazdaságosan kitermelhető. A lelőhely a Krishna-Godavari-medencében van, ahol a gázhidrát felhalmozódása durvaszemcsés homokkőben történt, amelyet természetes csatornák szabdalnak át. A következő lépés az összetett termeltetési vizsgálat lesz, amelynek eredménye határozza meg a gáztermelés technológiáját, gyakorlatát és gazdaságosságát.

WO 2016. augusztus

id. Ősz Árpád

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SLOPMAX KFT.

LAMARIN TERMELŐ, KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT.

SAJTÓKÖZLEMÉNY

SZÉNHIDROGÉNEK KUTATÁSÁRA ÉS KITERMELÉSÉRE ALKALMAZOTT FŰRÁSI TECHNOLÓGIÁKNÁL KELETKEZŐ HÍG ISZAPOK STABIL EMULZIÓJÁNAK MEGBONTÁSA ELEKTROKÉMIAI MÓDSZERREL

A Slopmax Kft. a Lamarin Kft.-vel konzorciumban támogatást nyert a „Vállalatok K+F+I tevékenységének támogatása” című, GINOP-2.1.1-15 kódszámú felhíváson, amelynek célja, hogy jelentős szellemi hozzáadott értéket tartalmazó, új, piacképes termékek, szolgáltatások, technológiák, illetve ezek prototípusai kifejlesztése valósuljon meg.

A K+F+I projekt célja: kőolajipari fűrésoknál keletkező slop veszélyes hulladékok olajemulziójának elektrokémiai emulzióbontásának kutatása, melynek eredményeként várható, hogy a fűrésli slopok teljes vertikumából elektromos áram hatására adalékanyag hozzáadása nélkül stabil olyan háromkomponensű fázis keletkezzen, melyet fázissztávlasztási fizikai-kémiai módszerekkel egyedi fáziskomponensekre választunk szét. Ennek eredményeként a fázisok külön-külön környezetszennyezés nélkül újrahasznosíthatóak vagy deponálhatóak, miközben az egy tonnára jutó feldolgozási költség jelentősen csökkenthető.

A kutatás eredménye alapján kifejlesztett, a fűrésoknál használt emulziók széles körére alkalmazható berendezéssel és alkalmazott technológiával elérhetővé válhat mind onshore, mind offshore fűrésoknál a veszélyes hulladék a fűrés helyén, tehát helyben történő ártalmatlanítása, amivel a logisztikai költségek is jelentősen csökkenthetőek.

A projekt összköltsége: 785 600 000 Ft

Támogatás összege: 513 160 000 Ft

A Projekt kezdete: 2016. 09. 21.

A Projekt fizikai befejezésének tervezett napja: 2018. 09. 20.

Az OMBKE és az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság

2017. március 30. április 1. között Kolozsvárott rendezi meg a

XIX. BÁNYÁSZATI, KOHÁSZATI ÉS FÖLDTANI KONFERENCIÁT

A konferenciáról a www.emt.ro honlap ad részletes információt.

A konferenciára az OMBKE Budapestről autóbustzt indít.

További információ: www.ombkenet.hu és 06-1201-7337

M E G H Í V Ó

a Bánya-, Energia- és Ipari Dolgozók Szakszervezete és az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület

**a „Jó szerencsét!” köszöntés elfogadásának
123. évfordulója alkalmából emlékülést tart**

2017. április 5-én (szerdán) 10 órakor
a várpalotai Jó szerencsét Művelődési Központban.

Szervező Bizottság

Weir Minerals Europe

A víztelenítő berendezések, a zagykezelési és zagy szállítási feladatok specialistája

Időtálló Zagyberendezések

Kiváló megoldások
Az ásványok
Feldolgozásában

Cavex® CVX
Hidrociklon

Isogate® WS
Zagyszelep

WARMAN®
Centrifugális zagyszivattyúk

GEHO®
PD zagyszivattyúk

LINATEX®
Gumitermékek

VULCO®
Kopásálló malom bélések

CAVEX®
Hidrociklonok

FLOWAY® PUMPS
Turbinaszivattyúk

ISOGATE®
Zagyszelepek

MULTIFLO®
Bányavíztelenítő szivattyúk

HAZLETON®
Speciális zagyszivattyúk

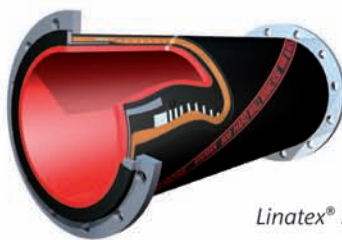
LEWIS® PUMPS
Vegyszerszivattyúk

**WEIR MINERALS
SERVICES™**

Gemex®
Ékszíjlesztés

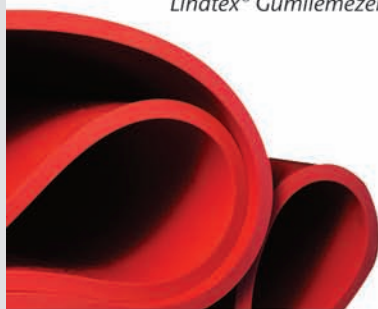
Linatex® Tömlők

Linatex® Sziták

Linatex® Gumilemezek

Weir Minerals Hungary Kft.

Tatabánya
Teleki u.11. 1/31.
H-2800
Magyarország

Tel.: +36 34 314 794
Fax.: +36 34 314 791
sales.hu@weirminerals.com
www.weirminerals.com

A WARMAN a Weir Minerals Australia Ltd és a Weir Group African IP Ltd bejegyzett védjegye; a CAVEX, HAZLETON, MULTIFLO a Weir Minerals Australia Ltd bejegyzett védjegye; a LEWIS PUMPS a Envirotech PumpSystems Inc bejegyzett védjegye; a GEHO a Weir Minerals Netherlands bv bejegyzett védjegye; a FLOWAY a Weir Floway Inc. bejegyzett védjegye; a VULCO a Vulco SA bejegyzett védjegye; az ISOGATE a Weir do Brasil Ltda. bejegyzett védjegye; a LINATEX a LINATEX Ltd bejegyzett védjegye.